

**GÖRME YETERSİZLİĞİNDEN ETKİLENMİŞ OKUL ÖNCESİ DÖNEM
ÇOCUKLARIN OYUN DAVRANIŞLARI VE GÖRME
YETERSİZLİĞİNDEN ETKİLENMEMİŞ AKRANLARI İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Dudu Merve Lenger

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ, 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Dudu Merve
Soyadı : Lenger
Bölümü : Görme Engellilerin Eğitimi /Özel Eğitim Anabilim Dalı
İmza :
Teslim tarihi : 16.03.2015

TEZİN

Türkçe Adı :Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Okul Öncesi Dönem Çocukların Oyun Davranışları ve Normal Gelişim Gösteren Akranlarıyla Karşılaştırılması

İngilizce Adı : The Play Behaviors of Preschoolerswith Visual Impairments, andComparingThemwithTheirPeerswithTypicaldevelopment

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Dudu Merve Lenger

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Dudu Merve LENDER tarafından hazırlanan ‘Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Okul Öncesi Dönem Çocukların Oyun Davranışları ve Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş Akranları İle Karşılaştırılması’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Başkan): Doç. Dr. Adeviye Tuğba TUNCER
Zihin Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Biruni Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Necdet KARASU
Zihin Engelliler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Yar. Doç. Dr. Gülhan GÜVEN
Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 03/ 07/ 2015

Bu tezin Özel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

.....

2011 yılında aramızdan ayrılan Sevgili Babama...

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında eleştirilerini, sonsuz ve değerli katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen, her defasında her halimle ona başvurduğumda beni dinleyen ve güler yüzle bana vakit ayıran, araştırmamın zenginleşmesinde büyük katkıları olan çok değerli danışmanım Doç. Dr. A. Tuba TUNCER' e teşekkürleri bir borç bilirim.

Her zaman hayata dair deneyimleri ile yüksek lisansa başlamama sebep olan, her zaman, her yerde beni yalnız bırakmayan ve 2011 yılında aramızdan ayrılan canım babam Veysel DAĞDELEN'e, hayatta hep yılmadan ilerlemem gerektiğini anlatan ve her zaman desteklerini candan hissettiğim canım annem Suzan DAĞDELEN'e, her zaman yanımda olan, Bazen güldüren bazen kızdıran ama her zaman yanımda olan kardeşim Mustafa Acar DAĞDELEN'e, sevgisi ve destekleriyle beni yalnız bırakmayan hayat arkadaşım, eşim Ethem Lenger'e, ve hayatıma renk katan, miniğim kızım Hatice Bera'ya teşekkürlerim sonsuzdur.

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca manevi desteklerini hiç esirgemeyen ve araştırmama değerli zamanını ayırarak yardımcı olan değerli arkadaşım Gülistan YALÇIN'a teşekkürlerim sonsuzdur.

**GÖRME YETERSİZLİĞİNDEN ETKİLENMİŞ OKUL ÖNCESİ
DÖNEM ÇOCUKLARIN OYUN DAVRANIŞLARI VE NORMAL
GELİŞİM GÖSTEREN AKRANLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI
(Yüksek Lisans Tezi)**

Dudu Merve LENDER

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Temmuz 2015

ÖZ

Bu çalışmada, okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışları, oynadıkları oyun türleri ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışları açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırma grubunu İstanbul ilinde bulunan bir Görme Engelliler İlköğretim Okulu kaynaştırma ana sınıfı öğrencilerinden 16 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden 8'i görme yetersizliğinden etkilenmiş, 8'i ise görme yetersizliğinden etkilenmemiş öğrencilerdir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş 8 öğrencinin 3'ü az gören 5'i ise total görme engelli öğrencilerdir. Öğrenciler sadece görme yetersizliğinden etkilenmiş ve ek bir engele sahip değildirler. Öğrencilerin performanslarını belirlemek için Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri kullanılmıştır. Araştırmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Var olan durumu betimlemek amacı ile gözlem yapılmıştır. Yapılan gözlemler Rubin(1989) tarafından geliştirilen POS (Play Observation Scale) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin en çok sergiledikleri oyun türünün yalnız oyun en az sergilenen oyun türünün ise paralel oyun olduğunu ve oyun dışı davranışların oyun davranışlarından daha fazla sergilendiğini göstermiştir. Görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocukların ise en çok sergiledikleri oyun türü grup oyunken en az sergiledikleri oyun türü ise paralel oyun olarak gözlemlenmiştir. Bulgular tartışılmış ve ileri araştırmalara yönelik, öğretmenlere yönelik ve ebeveynlere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu : -
Anahtar Kelimeler : Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar, Oyun, Oyun davranışları, Oyun Dışı Davranışlar, Okul Öncesi.
Sayfa Adedi : 99
Danışman : Doç. Dr. A. Tuba TUNCER

**THE PLAY BEHAVIORS OF PRESCHOOLERS WITH VISUAL
IMPAIRMENTS, AND COMPARING THEM WITH THEIR PEERS
WITH TYPICAL DEVELOPMENT**

(M.S. Thesis)

Dudu Merve Lenger

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2015

ABSTRACT

The purpose of this study was to make comparison between the children with visual impairments, and their peers without visual impairments in terms of their play behaviors, play types in the preschool period. The study group consisted of 16 kindergarten students from the inclusive classroom in the Elementary School for the Visually Impaired, located in the province of Istanbul. Eight of the students in the study group had visual impairments, and eight of them did not have. Three out of eight students with visual impairments had low vision; five of them were totally blind. The students did not have any additional impairment affected merely by visual impairment. In order to determine the performances of students, “*Küçük Adımlar – the Inventory of Developmental Skills*” was utilized. In the study, descriptive research design was used. A number of observations were conducted in order to describe the current situation. The observations were analyzed using *POS* (Play Observation Scale), developed by Rubin (1989). The findings of this study indicated that the students with visual impairments displayed solitary play most frequently, and displayed parallel play least frequently; non-play behaviors were displayed more than play behaviors. However, it was observed that the students without visual impairments exhibited cooperative play most frequently, and exhibited parallel play least frequently. The findings were discussed; towards the future studies, suggestions were provided for teachers and parents.

Science Code : -
Keywords : Children with Visual Impairments, Play, Play Behaviors, Non-Play Behaviors, Preschool.
Number of pages : 99
Advisor : Assoc. Prof. Dr. A. Tuba TUNCER

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
SİMGE ve KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II	9
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Oyun	9
2.2. Oyun Kuramları.....	10
2.2.1. Klasik Oyun Kuramları.....	11
2.2.1.1. Fazla Enerji Kuramı.....	11
2.2.1.2. Eğlence Kuramı	11
2.2.1.3. Tekrarlama Kuramı.....	11
2.2.1.4. Pratik ve Egzersiz Öncesi Kuram.....	12

2.2.2. Çağdaş Oyun Kuramları	12
2.2.2.1. Psikoanalitik Kuram.....	12
2.2.2.1.1. Freud'a Göre Oyun	12
2.2.2.1.2. Erikson'a Göre Oyun.....	13
2.2.2.2. Bilişsel Kuram.....	13
2.2.2.3. Sosyo- Kültürel Kuram.....	14
2.2.2.4. Bağlanma Kuramı	14
2.2.3. Diğer Oyun Kuramları	15
2.2.3.1. Helanko Sistem Kuramı	15
2.2.3.2. Berlyne Göre Oyun.....	15
2.2.3.3. Bühler'e Göre Oyun	16
2.2.3.4. Heckhausen'e Göre Oyun	16
2.3. Biçimsel Olarak Oyun.....	16
2.3.1. Sosyal Oyun Kategorileri.....	18
2.3.2. Bilişsel Oyun Kategorileri	19
2.3.3. Oyun Dışı Davranışlar	20
2.3.4. Oyun Davranışların Özellikleri.....	21
2.4. Çocuk Gelişimi ve Oyun	22
2.4.1. Bilişsel Gelişim ve Oyun	23
2.4.2. Sosyal Gelişim ve Oyun.....	23
2.4.3. Motor Gelişim ve Oyun.....	24
2.4.4. Dil Gelişimi ve Oyun	24
2.5. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar ve Oyun	25
2.5.1. Görme Yetersizliği.....	25
2.5.2. Erken Çocukluk Döneminde Görme Yetersizliğinin Gelişim Üzerindeki Etkileri	25
2.5.3. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklarda Oyun	28
BÖLÜM III.....	31
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırma Grubunun Belirlenmesi	31
3.1.1. Araştırma Grubu.....	32
3.2. Ortam	33
3.3. Araştırma Modeli	34
3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	34

3.4.1. Oyun Gözlem Skalası	34
3.4.1.1. <i>Oyun Davranışlarının Kodlanması</i>	35
3.4.2. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri	36
3.4.3. Video Kayıtları	37
3.5. Gözlemciler Arası Güvenirlik	38
3.6. Verilerin Analizi	39
3.6.1. Gözlem.....	39
3.6.2. Oyun Gözlem Skalası	40
3.6.3. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterinin Uygulanması	41
BÖLÜM IV	43
BULGULAR VE YORUMLAR	43
4.1. Küçük Adımlar Gelişim becerileri Envanteri Bulguları ve Yorumları	43
4.2. Gözlem sonucu Elde Edilen Bulgular ve Yorumları.....	48
BÖLÜM V.....	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
5.1. Sonuç	79
5.1.1. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Davranışlarına Göre Sonuçlar	79
5.1.2. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Dışı Davranışlara Göre Sonuçlar	80
5.2. Öneriler	81
5.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	81
5.2.2. Öğretmelere Yönelik Öneriler	82
5.2.3. Ebeveynlere Yönelik Öneriler	83
KAYNAKLAR	85
EKLER.....	91
EK 1. İzin Yazısı.....	92
EK 2. Oyun Gözlem Skalası Kodlama Tablosu	93
EK 3. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri	94
EK 4. Araştırma İzin Yazısı.....	98

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Araştırma Grubunda Yer Alan Çocukların Yaş, Cinsiyet ve Görme Durumları</i>	32
Tablo 2. <i>Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterine Göre Çocukların Performans Durumları</i>	43
Tablo 3. <i>Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri Uygulanan Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Beceri Gerçekleştirme Yüzdelerinin Karşılaştırılması</i>	46
Tablo 4. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş A'nın Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	49
Tablo 5. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş B'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	50
Tablo 6. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş C'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	52
Tablo 7. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş D'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	53
Tablo 8. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş E Öğrencisinin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	54
Tablo 9. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş F'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	56
Tablo 10. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş G'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	57
Tablo 11. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş H'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	59
Tablo 12. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş İ'nin Sergilediği Oyun Türleri ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	60
Tablo 13. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş J'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	61

Tablo 14. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş K Öğrencisinin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	62
Tablo 15. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş L Öğrencisinin Sergilediği Oyun Türleri ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	63
Tablo 16. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş M'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	64
Tablo 17. <i>Az Gören N'nin Sergilediği Oyun davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	65
Tablo 18. <i>Az gören O'nun Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	66
Tablo 19. <i>Az Gören P'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar</i>	68
Tablo 20. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranış Yüzdeleri</i>	69
Tablo 21. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranış Yüzdeleri</i>	71
Tablo 22. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlarının Karşılaştırılması</i>	73
Tablo 23. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Alt Oyun Davranışlarının Karşılaştırılması</i>	74
Tablo 24. <i>Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Oyun Dışı Davranışlarının Karşılaştırılması</i>	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar	70
<i>Şekil 2.</i> Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların sergilediği oyun davranışları ve oyun dışı davranışların ortalaması	70
<i>Şekil 3.</i> Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar	72
<i>Şekil 4.</i> Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranış ortalaması.....	72

SİMGE ve KISALTMALAR LİSTESİ

AD	Alıcı Dil Becerileri
AK	Aktif Konuşma Davranışı
BK	Büyük Kas Becerileri
D	Dramatik Oyun
G	Geçiş Davranışı
İ	İşlevsel Oyun
İ	İzleyici Davranış
İK	İtiş Kakış Davranışı
K	Keşif Oyunu
K	Kodlanamaz Davranış
KAY	Kaygılı Davranış
KK	Küçük Kas Becerileri
KTB	Kişisel ve Toplumsal Beceriler
KUR	Kurallı Oyun
M	Meşguliyesiz Davranış
OD	Oda Dışı Davranış
OGS	Oyun Gözlem Skalası
POS	Play Observation Scale
S	Saldırgan Davranış
T	Tereddütlü Davranış
Y	Yapısal Oyun

BÖLÜM I

GİRİŞ

‘Oyun belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı veya kuralsız gerçekleştirilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve en etkin öğrenme aracıdır ’ (Baykoç Dönmez, 1992). Oyun aynı zamanda çocuğun kendini ifade etme aracıdır. Çocukların öğrenmelerine zemin hazırlarken bir taraftan da oynanılan oyuncaklarla kullanılan nesnelerin işlevini öğrenme, hayal dünyasını geliştirme, bedenini kontrol edebilme, akranlarıyla veya oyun oynanılan kişi ile etkileşim artırma gibi birçok işleve sahiptir. Bu nedenle oyun gelişimin her döneminde önemle yer almalıdır.

Bebeklikten başlayan, okul öncesi dönemde devam eden ve hayatın her döneminde yer alan oyun bireyin gelişim alanlarına ve hayatına büyük katkılar sağlamaktadır. Oyun, anne- baba ve çocuk arasındaki iletişimi ve etkileşimi artırmanın temel yollarından biri olarak görülürken, çocuklara düşünce ve duygularını ifade etme, çevre hakkındaki bilgilerini somutlaştırma ve test etme imkanı sağlamaktadır (Özenmiş Ünsal,2003). Oyun sırasında çocuk, becerilerin alıştırmalarını yapmakta ve problem çözme becerilerini geliştirmektedir.

Oyunla ilgili araştırmalar incelendiğinde birçok kuramcının oyunu yorumladığı görülmektedir. ‘Piaget’ye göre ‘oyun dış dünyadan alınan uyaranları özümleme ve uyum sistemine yerleştirme yolu olduğu’ aktarılmıştır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2000). Piaget oyunu yapısal olarak ele almakta ve insan davranışında bulunan ve çocuğun bilişsel gelişimini destekleyen bir unsur olarak tanımlamaktadır. Oyun, çocuğun bilişsel gelişiminin bir aynası olarak düşünülebilir. Ancak oyun, sadece bilişsel gelişimi yansıtmakla kalmamakta, çocuğun gerek bilişsel ve bedensel gerekse duygusal gelişiminde başrol oynamaktadır (Egemen, Yılmaz ve Akil,2004).

Vygotsky’e göre oyun, erken çocukluk döneminde ortaya çıkar ve gerçekleştirilemeyen isteklere karşı tepki olarak oluşur. Vygotsky, çocukların gerçek hayatta yapamadığı şeyleri

deneyerek anlamak ve öğrenmek için bunları oyunda denediklerini söylemektedir. Bu durumda da oyun çocuğa öncülük etmektedir. ‘Vygotsky ve Piaget gibi birçok kuramcı, oyunun çocuğun hem zihinsel hem de sosyal yeteneklerinin gelişimini destekleyen sembolik ve sosyal bir etkinlik olduğunu vurgulamaktadır’ (Bodrova ve Leong’dan Akt. Şen, 2012). Oyun, çevrenin ve nesnelerin özellikleri incelendikten sonra neler yapılabileceği konusunda, çocuğun kendi kontrolünde geliştirilen stratejilerin ve planların işleme alınmasıdır (Sevinç, 2004). Oyun bütün gelişim alanlarına katkı sağlamakta, sosyal- duygusal, bilişsel, motor, dil gelişim alanlarının her birinde ayrı ayrı büyük etkiye sahiptir. Oyunla çocuğun yapabildikleri ve ihtiyaçları daha iyi fark edilir ve geliştirilebilir. Çocuğa bilişsel ve akademik kazançlar getirdiği gibi; çocuğun sosyalleşmesine, olumlu sosyal davranışlar geliştirmesine, empati becerilerini arttırmasına, kendisini ve çevresini tanımasına ve sevmesine katkı sağlamaktadır (Tekin ve Özkaya Tortamış, 2012). Çocuk sevinç, hüzn, öfke, vb. duyguları oyununa yansıtarak duygularını sergileyebilmektedir (Akandere, 2003, Seyrek ve Sun, 1999). Oyun, dil gelişimi, alıcı dil becerileri, ifade edici dil becerileri ve iletişim becerilerini de yoğun olarak destekleyen bir araçtır. Çocuk oyun anında, kişi ve nesnelerle sürekli iletişim ve etkileşim halindedir böylelikle sosyal etkileşim becerileri gelişmektedir (Poyraz, 2003).Okul öncesi dönem oyun türleri incelendiğinde birçok kuramcının oyun sınıflandırmaları bulunmaktadır. Araştırmacıların oyun sınıflandırmaları incelendiğinde Piaget’in oyun kuramı, bilişsel gelişime dayanır. Piaget oyunu yapısal olarak ele alır ve üç başlıkta inceler. Bu evreler alıştırma oyunu, sembolik oyun ve kurallı oyundur. Parten (1932), çocuğun oyundaki sosyal katılımını incelemiş ve altı evrede ele almıştır. Katılımsız oyun, seyirci davranış, yalnız oyun, paralel oyun, ilişkili oyun, işbirlikçi oyun. Smilansky (1968) çocukların etkinliklerini bilişsel olgunluğa göre sınıflandırmıştır ve dört sınıfta incelemiştir. İşlevsel oyun, yapı-inşaa oyunu, dramatik oyun, kurallı oyun. Rubin (1989) ise yaptığı çalışmalarda bir gözlemcinin önce çocuğun yaptığı etkinliğin oyun ya da oyun dışı bir davranış olduğuna karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Rubin’in geliştirdiği oyun türleri Parten, Smilansky ve Piaget’in temel kategorileri ile bağdaştırken oyun dışı davranışlar, sosyal oyun ve bilişsel oyun türleri daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Rubin sosyal oyun türlerini üç sınıfta incelemiştir. Yalnız oyun, paralel oyun, grup oyun. Bilişsel oyunu ise beş alt sınıfta incelemiştir. İşlevsel oyun, yapısal oyun, keşif davranış, dramatik oyun, kurallı oyun. Rubin’in geliştirdiği oyun dışı davranışlar on bir tanedir. Bunlardan keşifsel davranış ve okuma sosyal oyun kategorileri altında incelenirken, itiş-kakış davranışları işlevsel ya da dramatik oyun içinde yer almaktadır. Oyun dışı davranışlar ise; okuma, meşguliyesiz davranış, izleyici davranış, geçiş davranış, aktif konuşma, saldırgan davranış, itiş- kakış

davranışı, tereddütlü davranış, kaygılı davranış, kodlanamaz davranış, oda dışı davranıştır. Yetersizlikten etkilenmeyen çocukların yaşamında önemli yeri olan oyun, yetersizlikten etkilenen çocukların yaşamında da büyük bir rol oynar. Yetersizlikten etkilenen çocuklara eğitimleri boyunca sağlanan oyun fırsatları onların iletişim becerilerini, sosyal becerilerini geliştirmekle birlikte bireysel olarak güçlü ve zayıf yönleriyle birbirlerini tamamlamayı öğrettiği düşünülmektedir. (Sevinç, 2004). Sosyal beceri ve iletişim becerilerinin yanı sıra yetersizlikten etkilenen çocuklar oyun yoluyla birçok beceri ve kavramı öğrenebilmektedir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar gözleyerek öğrenme sınırlılıkları nedeni ile oyun becerilerinin gelişiminde normal gelişim gösteren akranlarına göre dezavantajlı durumdadırlar. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyunlarına bakıldığında görme yetersizliğinden etkilenmeyen akranlarının oyunlarıyla belli farklar görülmektedir. Başlıca farklardan biri, görme yetersizliğinden etkilenen çocukların oyunlarında yalnız oyun türü daha çok görülmektedir (Erwin,1993; Rettig,1994). Yapılan araştırmalar, herhangi bir müdahale yapılmadan okul dönemine gelen görme yetersizliğinden etkilenen çocuklarda öncelikle bilişsel gelişim alanı olmak üzere psikomotor, duygusal ve toplumsal gelişim alanlarında görme yetersizliğinden etkilenmeyen akranlarına göre ortalama iki yıllık bir gerilik olduğunu belirtmektedir (Kirk, Gallagher ve Anastasiow, 2000).

Alan yazın incelendiğinde bu konuyla ilgili az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklarla ilgili yapılan çalışmaların sınırlılığı görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyunları ile ilgili kesin yargılarda bulunmamızı engellemektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar incelendiğinde görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyunlarına sistemli müdahalelerde bulunmak gerektiği ortaya çıkmaktadır. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklara taklit için imkan tanınmadığında takdirde oyunun soyut oyun türlerine ilerlemek yerine somut olarak kalacağını belirtmektedir (Pogrud, Fazzi ve Lampert, 1996; Çev. Varol). Araştırmalar görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyunlarının keşif oyunlarında takılı kaldığını göstermektedir. Bu nedenle görme yetersizliğinden etkilenmiş olan çocuklara oyun becerilerini geliştirmek için nesnelere ve nesnelerin kullanım biçimleriyle ilgili doğrudan yaşantıların kazandırılması oldukça önemlidir (Tuncer, 2013).

Tröster ve Brambring (1992), önceki araştırmaların yeniden gözden geçirilmesiyle görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun gelişiminin görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarınıninkine göre 8 ana farklılığa sahip olduğunu ve görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların 5 tür oyuna daha az sıklıkla dahil olduklarını belirtmektedirler. Bu farklılıklar; çevre ve nesne keşfi, kendi kendine gelişen oyun, anne-baba veya bakıcının taklidi, oyuncak hayvanlarla oynayıp onlara canlılık katma ve yetişkinlerden ziyade yaşlılarıyla oynamadır. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklarda sembolik oyun türünde de gecikme ve yetersizliklere rastlanmaktadır. Daha sık yalnız oynama eğilimleri ve oyun esnasında daha az girişkenlik (bir oyuncağı arkadaşının elinden alma gibi) kaydedilmiştir.

Görme engelli öğrenciler üzerine yapılan araştırmalar; oyun sırasında keşfe, tekrar eden ve duyumsal motor oyunlarının daha çok, sosyal ve sembolik oyunların daha az tercih edildiği belirtilmektedir. (Pizzo ve Bruce, 2010).

Görme engelli ve ek engeli olan pek çok küçük çocuk oyun becerilerini normal gelişim gösteren akranlarına göre çok yavaş ve ya farklı sırada kazanırlar. Örneğin; kör bir çocuk paralel hatta kooperatif oyun oynarken oyuncakları kullanım biçimi manipülatif ya da fonksiyonel biçimde olabilir (Sacks ve Woffle, 2006).

Kirk ve arkadaşlarının (2000) yaptıkları bir çalışmada oyunla ilgili önceden yapılmış araştırmaları destekler bulgular elde edilmiş ve görme engelli çocukların önemli ölçüde oyun becerilerinde özellikle sembolik oyunda gecikmeler gösterdikleri belirtilmiştir.

Celeste (2006) yaptığı çalışmada okul öncesi dönem çağında, görme yetersizliğinden etkilenmiş ve ek engeli olmayan bir kız çocuğunun oyun davranışlarını ve sosyal etkileşim becerilerini ele almıştır. Değerlendirmeden elde edilen veriler katılımcının gelişimsel olarak çoğu becerilerde yaş seviyesinin üzerinde olmasına rağmen oyun davranışları ve sosyal etkileşim becerilerinde sınırlılık gösterdiğini belirtmiştir. Sonuçlar, görme yetersizliğinden etkilenen okul öncesi dönem küçük çocukların sosyal becerilerinin ve oyun davranışlarının geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Celeste ve Grum (2010) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem Slovak bir çocuğun oyun davranışlarını ve sosyal etkileşimlerini incelemişlerdir. Sosyal etkileşimi Amerika'da benzer yaşta bir okul öncesi çocuk ile karşılaştırılmıştır. Veriler, tipik olarak gelişen, başka bir engeli bulunmayan okul öncesi Slovak çocuğun oyun davranışları ve sosyal etkileşimlerine işaret eden bir değerlendirme tutanağından elde edilmiştir. Bulgular Amerikalı çocuğun bulguları ile karşılaştırılmıştır. Değerlendirme metotları gelişimsel ve uygun değerlendirmeleri yapısal oyun gözlemleri (sınıftaki sosyal oyun sırasında) , röportajları

(anne, baba, bakıcı ve eğitimciyle) kapsamaktadır. Gelişimsel değerlendirme için BDI 2 (Battelle Gelişim Envanteri) kullanılmıştır. Uyumsal davranış değerlendirmesi için Vineland Uyumsal Davranış Skalası kullanılmışlardır. Oyun davranış gözlemleri POS kullanılarak yapılmıştır. Çocuk okul öncesi ortamda toplam yüz dakikalık (her oturumda on dakika) oyun boyunca gözlemlenmiştir. Sonuç olarak çocuk keşifsel ve yapısal faaliyetlere katılırken toplam zamanın sadece %13'ünü yalnız başına geçirirken, yaklaşık %3'ünü de grup oyunları ile keşifsel ve kurallı oyunlarla geçirmiştir.

Diğer bir çalışmada görme engelli çocukların oyun davranışlarını, deneyimlerini ve fırsatlarını araştırmayı amaçlamıştır. Bu nedenle görme engelli çocukların oyun davranışları, deneyimleri ve fırsatları aynı yaş ve aynı cinsiyetteki akranların oyun davranışları, deneyimleri ve fırsatları ile karşılaştırılmıştır. On bir tane görme yetersizliğinden etkilenen çocukların oyun davranışları aynı yaştaki on bir gören akranlarının oyun davranışları ile karşılaştırılmış. Veri toplamak için bir anket geliştirilmiş anket dört bölümden oluşmaktadır. Materyaller, hareket, insan ve ortam bu anket kullanılarak çocukların oyun davranışları değerlendirilmiş araştırmanın sonucunda total oyun skorları ve hareket skorları iki grup arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Görme engelli çocukların gören yaşıtlarına göre daha düşük oyun skorları aldığı görülmüştür (Berliner, 1994).

Türkiye de yapılan çalışmalara bakıldığında ise görme yetersizliği olan okul öncesi dönemdeki çocukların oyun becerilerini değerlendiren ve normal gelişim gösteren yaşıtlarıyla karşılaştıran araştırmaya rastlanmamıştır.

Kılıçoğlu'nun 2006 yılında yaptığı tez çalışmasına bakıldığında ise görme engelli çocukların oynadıkları oyunlar incelenmiştir. Araştırma da anasınıflı, hazırlık ve ilköğretim birinci sınıflarda eğitim gören görme engelli öğrencilerin oyunlarını incelemiş, araştırma bulgularında görme engelli öğrencilerin oyun çeşitliliğinin önemli ölçüde sınırlı olduğu, hayali rol oyunlarına ya da sembolik oyunlara ilgilerinin düşük olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların daha çok düşük düzeyde motor becerilere ihtiyaç duyulan oyunlara yöneldikleri ve daha çok oturarak oyun oynadıkları gözlemlenmiştir. Kılıçoğlu (2006) bu çalışmada görme yetersizliğinden etkilenen çocukların yoğun olarak yalnız oyun oynadıklarını ve somut eylemlerle ifade edilen oyunları oynamayı tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Şahin'in 2013 yılında yaptığı tez çalışmasında okul öncesi dönem görme engelli öğrencilerin oyun çeşitliliği ve karmaşıklık düzeyini artırmada genişletme tekniğinin etkililiğini

incelemiştir. Araştırmanın bulguları genişletme tekniğinin araştırmaya katılan görme engelli üç öğrencinin de oyun çeşitliliğini ve oyunlarının karmaşıklık düzeyini yüksek düzeyde artırdığını göstermiştir. Araştırmanın bulguları katılımcıların oyunlarındaki çeşitlilik ve karmaşıklık düzeyindeki artışı araştırma tamamlandıktan 5 ay sonra da sürdürdüklerini göstermiştir.

Yapılan araştırmalara bakıldığında araştırmanın temel problemi okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların tercih ettikleri oyun türleri ve oyun dışı davranışlarının görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının tercih ettikleri oyun türleri ve oyun dışı davranışları açısından karşılaştırılmasıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışları, oynadıkları oyun türleri ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışları açısından karşılaştırılmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların oynadıkları oyun türleri nelerdir?
2. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların oyun dışı davranışları nelerdir?
3. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların oynadıkları oyun türleri nelerdir?
4. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların oyun dışı davranışları nelerdir?
5. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklar ile görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların tercih ettikleri oyun türleri arasında fark var mıdır?
6. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklar ile görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların sergiledikleri oyun dışı davranışlar arasında fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Oyun çocuğun kendini ifade etme aracıdır. Oyun oynarken çocuk kendini ifade eder, çevresindeki insanlarla, iletişim kurar, arkadaşları ile zaman geçirir, oyun oynadığı oyuncak ve nesneleri tanır ve yaşayarak, deneyim edinerek birçok konuda bilgi edinir. Ancak görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar nasıl oyun oynanacağı konusunda sınırlı deneyimlere sahip oldukları için normal gelişim gösteren akranları gibi gözlemleyerek oyun oynamayı öğrenemezler ya da sınırlı öğrenirler. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklara oyun

davranışları öğretilmelidir. Çünkü oyun çocuğun okul döneminde kendini kabul ettirme aracı, bebeklik döneminde kendini ifade etme, iletişime yönelme, iletişim başlatma ve iletişimi sürdürme aracıdır. Oyun aynı zamanda çocuğun gelişim seviyesini göstermesi açısından önemlidir (Duman, 2010). Oyun her çocuğun olduğu gibi görme yetersizliğinden etkilenen çocuğunda hayatında büyük öneme sahiptir.

Her çocuk gibi görme yetersizliğinden etkilenen çocuklarda gelişimlerinin gereği olarak oyun oynamaya gereksinim duyarlar. Ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalara bakıldığında görme yetersizliğinden dolayı çocukların gelişimlerinde belli bir süre geri oldukları belirtilmektedir. Bu nedenle iyi organize edilmiş çevre ve uyarlamalarla görme yetersizliğinden etkilenen çocuğun oyun davranışlarını kazanmasında destek olunabilir. Oyunun önemine rağmen dünya çapında ve ülkemizde yapılan araştırmaların azlığı büyük bir sınırlılıktır. Bu araştırma alandaki araştırma eksikliğini kapatma, görme yetersizliğinden etkilenen çocukların oyun davranışları ve oyun dışı davranışları hakkında bilgi ortaya koyma ve normal gelişim gösteren akranlarından hangi yönde geri kaldıklarını belirleme açısından alana getireceği katkı açısından önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan çocukların oyun ortamlarına okul öncesi öğretmenlerin müdahale de bulunmadığı varsayılmaktadır. Ayrıca ailelerden alınan bilgilerin doğru olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma İstanbul ili sınırlarında bulunan bir görme engelliler okulunun okul öncesi kaynaştırma sınıfı ile sınırlıdır.
2. Bu çalışmanın katılımcı sayısı okul öncesi dönemde eğitim alan görme engelli, az gören ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş 16 çocuk ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Birey

Yasal Tanım: Gerekli tüm düzeltmelerden sonra iyi gören gözündeki görme keskinliği 20/200 ya da daha az ve görme alanı 20 dereceden az olan kişilere kör denir. Tanımda yer alan görme keskinliği kavramı, gözün

özel bir mesafeden görme ve ayrıntıları ayırt etme yeteneğini ifade etmektedir. Görme alanı, bas çevrilmeden ve gözler oynatılmadan görülebilen tüm alan demektir ve yaklaşık 180°'dir. 20/20 oranı ise görmesi normal olan bir kişinin 200 feet'den gördüğünü 20 feet'den görmek anlamına gelmektedir. Metrik sistemde 20/20 görme keskinliği 6/6 oranına karşılık gelmektedir' (Tuncer 2003).

Eğitsel Tanım: 'Eğitsel açıdan kör, eğitimde dokunsal ve işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişidir' (Tuncer 2003).

Az gören: 'Optik ve optik olmayan araç gereçlerle, gerekli çevresel düzenlemelerle görme duyusunu öğrenme amaçlı kullanabilen bireylerdir' (Tuncer, 2003).

Okul Öncesi Dönem: Okul öncesi dönemden kastedilmek istenen 60-72 aylık çocukların eğitim gördüğü eğitim ortamıdır.

Oyun: 'Oyun belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı veya kuralsız gerçekleştirilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve en etkin öğrenme aracıdır' (Baykoç Dönmez, 1992).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Oyun

Birçok araştırmacı tarafından oyunun ne olduğu, anlamı ve önemi araştırılmış ve araştırılmaktadır. Pek çok kuramcı oyunun çocuğun hayatındaki büyük önemini ve çocuk gelişimine olan etkilerini önemle vurgulamaktadırlar. ‘Yetişkinler tarafından boşa geçen zaman olarak görülebilen oyun çocuğun kendini ve duygularını ifade edebildiği, yeteneklerini geliştirebildiği, yaratıcı potansiyelini kullandığı, dil, bilişsel, sosyal, duygusal ve motor becerilerini geliştirebildiği en önemli fırsat olduğu görülmektedir.’ (Mangır ve Aktaş, 1993).

Oyun aynı zamanda çocuğun kendini ifade etme aracıdır. Çocukların öğrenmelerine zemin hazırlarken bir taraftan da oynanılan oyuncaklarla kullanılan nesnelerin işlevini öğrenme, hayal dünyasını geliştirme, bedenini kontrol edebilme, akranlarıyla ve ya oyun oynanılan kişi ile etkileşim artırma gibi birçok işleve sahiptir. Çocuk, oyun yoluyla birikmiş enerjisini toplumsal açıdan kabul edilen yolla boşaltma olanağı bulmaktadır. Ayrıca çocuk oynadığı oyunla paylaşma, kendini ifade etme, çevreyle iletişim kurma, kurallara uyma gibi özellikler kazanır. Bu durumda çocuğun çevreyle etkileşimini ve çevresel kabulünü artıran bir durum olarak gözlenebilir.

Oyunla ilgili birden çok tanım vardır. Bu tanımlara incelendiğinde; Comenious, oyunun, çocuğun gelişiminde çok önemli bir öğrenme aracı olduğu görüşündedir (Sevinç,2004). Piaget’e göre ‘oyun dış dünyadan alınan uyaranları özümleme ve uyum sistemine yerleştirme yolu olduğu’ aktarılmıştır (Aral, Gürsoy ve Köksal 2000). Gross’a göre (1896), oyun bir pratiktir. İleride karşılaşılabilecek davranış biçimleri oyunla elde edilir. Montaigne (1533–1592) oyunu çocukların en gerçek uğraşları olarak tanımlamıştır (Sevinç, 2004). Montessori (1870–1952) de oyunu çocuğun işi olarak nitelendirmiştir (Duman, 2010). Oyun

çocuğun doğasının ancak bir bölümüne hitap edebilirken, iş (uğraş) daha derin etki alanıyla bireyin bütün benliğini doyum noktasına ulaştırır. Oyun tıpkı bizlerin işi gibi çocuklarında hayatlarının vazgeçilmez bir parçasıdır ve onların işi de oyundur. Bu açıdan bakıldığında ‘oyun belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı veya kuralsız gerçekleştirilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve en etkin öğrenme aracıdır’ (Baykoç Dönmez, 1992).

2.2. Oyun Kuramları

Çocuk gözüyle oyun hayatın her anında yer alan bir etkinliktir. Oyun tarihine bakıldığında ise tarihin her döneminde görülmektedir. Oyun kuramcıları oyunun çocuk gelişimde önemli bir rolü olduğunu, çocuğun olumlu ve sağlıklı bir gelişim göstermesi için oyunun öneminin büyük olduğunu vurgulamaktadırlar.

Çocuk oyunlarının tarihine bakıldığında ise Eski Mısırdan, Romada, Ortaçağda, Avrupada çocuk oyunları görülmektedir. Her ulusun kendine özgü farklılıkları oyunlarda kendini göstermektedir. Avrupalı çocukların kılıçlarla oyunlar kurduğu gözlenirken Türk çocuklarının oyunları ise tekerlemeli ve türkölü oyunlar, çalgılı oyunlar, çalgısız ve türküsüz oyunlar olarak üç bölümde görülmektedir. ‘Tarihin her döneminde, çocuklar oyunlarını ya kendileri yaratmışlar ya da büyükler arasında oynanan kimi oyunları öykünme yoluyla kendilerine mal etmişlerdir’ (Sun ve Seyrek, 1999). Oyun milletlerin kültürlerini sergilerken yetişkinlerin dünyasını anlamalarını sağlayabilecek bir araç olarak düşünülebilir. Bin dokuz yüzlü yıllara bakıldığında ise çocukların oyun hakları sözleşmelerle koruma altına alınmış ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ‘Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ onaylanarak kabul edilmiştir.

Çocuklar, erken bebeklik döneminden ergenliğe kadar her yaşta farklı oyun etkinlikleri sergilemektedirler. ‘Sosyal ortamda oluşan oyunun yaş ile karmaşıklığı artmakta, çocuklar farklı sosyal ortamlarda farklı oyun türleri göstermektedirler’ (Damast, Tamis- LeMonda ve Bornstein’den; Akt. Özenmiş Ünsal,2003). Buradan yola çıkarak oyun kuramları incelendiğinde Klasik oyun kuramları Karl Groos; Pratik ve Egzersiz Öncesi Kuram, Hall; Tekrarlama Kuramı, Lazarus; Eğlence Kuramı, Spencer; Fazla Enerji Kuramı olarak incelenirken Çağdaş Oyun Kuramları ise Psikonaltik ve Bilişsel Kuramlar olarak incelenebilir.

Oyun kuramlarını iki grupta inceleyebiliriz. Bunlar Klasik Oyun Kuramları ve Çağdaş Oyun Kuramlarıdır. Çocukların oyunlarını açıklamak amacıyla hem klasik kuramcılar hem de çağdaş kuramcılar birçok fikir ortaya atmışlardır.

2.2.1. Klasik Oyun Kuramları

‘Klasik oyun kuramcıları çocuk oyunlarında gücün harcanmasına bakmışlar ve daha çok oyunun fiziksel ve içgüdüsel yönlerine odaklanmışlardır’ (Verenika ve arkadaşları, 2003). Klasik kuramlar çocuğun oyunu niçin oynadığına odaklanmışlardır.

2.2.1.1. Fazla Enerji Kuramı

Kuramın temsilcileri Spencer ve Schillerdir. Bu kurama göre, insanların bedensel ihtiyaçları bulunmaktadır ve oyunun ortaya çıkma nedeni, bu ihtiyaçlarının karşılanması ve bedensel enerjinin dış dünyaya yansması fikrinden ortaya çıkmıştır (Öğretir, 2008). ‘Spencer enerji fazlalığı kuramında organizma da bulunan enerjinin amaçlı etkinlikler yani çalışmalar ya da amaçsız etkinlikler yani oyun yoluyla harcadığını varsayar’ (Şen, 2012). Oyun, Vücudun işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan enerjinin kullanılmasından sonra dışa vurduğu fazla enerjiyi kapsar. Çocuk bu fazla enerjiyi harcayabildiği zaman rahatlar ve sağlıklı bir dengeye sahip olur.

2.2.1.2. Eğlence Kuramı

Kuramın temsilcisi Lazarus’tur (Sevinç, 2004). Lazarus oyunun kendi kendine meydana gelen, hedefi olmayan, mutluluk getiren serbest bir etkinlik olduğunu belirtmiştir. Bu kurama göre zor etkinlikler insanı zihinsel ve bedensel olarak yormaktadır. ‘Bu nedenle beden dinlenme ihtiyacı duyar. Gerçek dinlenme bireyin yaşam ödevleri dışında başka etkinliklerle meşgul olması ile olabilir ve bu şekilde kişi kendini yenileme fırsatı bulur. Oyun çocukların eğlenme isteğinden doğar be nedenle fazla enerji kuramı enerjinin depolanmasını içerirken eğlence kuramı enerjinin harcanmasına dayanır.

2.2.1.3. Tekrarlama Kuramı

Kuramın temsilcisi Stanley Hall’dır (Sevinç, 2004). Tekrarlama kuramına göre herhangi bir çocuğun oyun etkinliği ile kendi soyunun tarihini tekrarladığı kabul edilir. Bu tekrarlar soyun

kültürü ve yaşadığı aşamalar çocuğun oyununda kendini gösterir. Bu görüş zamanla yaşam şartlarında meydana gelen değişimleri açıklamaya yetmemekte ve yaratıcılığa yer vermemektedir (Sevinç, 2004).

2.2.1.4. Pratik ve Egzersiz Öncesi Kuram

Kuramın temsilcisi Karl Groos'tur (Sevinç, 2004). Bu kurama göre oyun, üst derecede olan türlerin olgunlaşması uzun zaman aldığı için gerekli becerilerin kazanılması ve karmaşık organizmaların içgüdüsel becerilerinin gelişmesinde bir alıştırma sürecidir. 'Bu görüş, bugün için çocukların olgunlaşma sürecinde bir şeyler üretmek zorunda olmadıkları için sonuçtan çok sürece ilgi duydukları şeklinde yorumlanabilir' (Sevinç, 2004). Kurama göre oyunda iki aşama görülür. Birinci aşama deneysel oyunlar bunlar motor becerileri içerir. İkinci aşama ise sosyal oyunlardır bunlar ise taklit ve kişiler arası ilişkileri içerir.

2.2.2. Çağdaş Oyun Kuramları

Çağdaş Kuramlar bin dokuz yüzlü yıllarda görülmektedir. Çağdaş Kuramlar daha çok oyunun içeriğini araştırmışlardır. Ortak düşüncelerine bakıldığında şunlar görülmektedir. Çocuklar hayal gücü veya -miş gibi oyunlarla kendilerini ifade edebilirler ve oyun istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için en uygun ortamlardan biridir.

2.2.2.1. Psikoanalitik Kuram

2.2.2.1.1. Freud'a Göre Oyun

Freud'un ortaya attığı bu kuramda çocuğun duygusal gelişiminde oyunun etkisinden bahsedilmektedir. Oyun çocukların doğumdan itibaren kişilik gelişimi sürecinde yaşadıkları çatışmaları ve engellenmelere karşı hissedilen olumsuz duygu ve düşüncelerini, kaygılarını yaşayabilecekleri ve yansıtabilecekleri bir durumdur. Freud'a göre çocukların oyunları gelişigüzel olmayıp, çocuğun farkında olduğu veya olmadığı duygularını gösterir

Freud'a göre oyun çocuklara isteklerini gerçekleştirmeleri ve üstesinden geledikleri, onları kaygılandıran olayları çözebilmeleri için uygun ortamı sağlar. Freud'un dediği gibi çocuğun oyunu, düşsel ve sinirsel belirtiler gibi anlamı olan davranışlardır (Sevinç, 2004).

2.2.2.1.2. Erikson'a Göre Oyun

Erikson'da Freud gibi oyunun çocuğun kişilik gelişimine etkisini incelemiştir. Oyunun çocuğun psikososyal gelişimini yansıttığını ve gelişim dönemlerinde farklılık gösterdiğini söyler. Erikson'a göre oyun psikososyal gelişimin aynasıdır. 'Oyun yoluyla çocuk gerçek duygu, düşünce ve olaylarla başa çıkmak için yeni modeller yaratır ve çocuk oyun yoluyla benliğinin belirsizliklerini, kaygılarını ve arzularını dramatize eder' (Sevinç, 2004). Erikson oyunun çocuğun gelişimi ve geleceği için önemli olduğunu vurgulamıştır.

2.2.2.2. Bilişsel Kuram

Piaget'in oyun kuramı, bilişsel gelişime dayanır. Piaget oyunu yapısal olarak ele alır ve insan davranışında bulunan ve çocuğun bilişsel gelişimini destekleyen bir unsur olarak tanımlar. Oyun, çocuğun bilişsel gelişiminin bir aynası olarak düşünülebilir. Ancak oyun, sadece bir yansıtıcı olarak kalmamakta, çocuğun hem bilişsel ve fiziksel hem de duygusal ve sosyal gelişiminde etkili bir rol almaktadır. Piaget çocuk oyunlarının çocuğun bilişsel gelişim süreci içinde belirli seviyelerde oluştuğunu ve bununda iki prensibe dayandığını açıklamaktadır. Asimilasyon (Özümleme) çocuğun duyu organları yoluyla algıladığı girdileri, önceden geliştirdiği bilişsel örüntü içine almasıdır. Akomodasyon (uyum) ise çocuğun bilişsel örüntüsünün, çevreden gelen girdilere uyum sağlaması için değişikliğe uğramasıdır (Arslan, 2000). Özümleme ve uyumsama genel olarak aynı anda harekete geçer. Bu durumda öğrenme arzusu ve merakı hakim olduğu için oyun ortaya çıkar. Bu durumda yeni kazanılan bilgiler özümseir ve çocuk kendi düşüncesinde değişiklikler yapma isteği duymaz. Uyumsama da ise oyun taklit gerektirir ve böyle bir durumda çocuk değişiklik yapma isteği duyar. Bu durum özümseir oyun oluşana kadar devam eder. Piaget oyunu üç evrede incelemiştir.

Alıştırırmalı Oyun; Yaşamın ilk yıllarında başlar ve bir oyuncacı tekrar tekrar sallamak gibi çocukların olayları kendi hâkimiyetinde tutmaktan aldığı hazzın sonucu olarak meydana gelen amaçsız hareketlerdir(Öğretir,2008). Motor faaliyetler belirgindir. Elleri açma kapatma ve diğer bedensel hareketler çocuk için bir oyundur ve bu hareketlerin tekrarlanması çocuğu doyurur.

Sembolik Oyun; İki-on iki yaş dönemini içerir. Temsili düşünmenin temelini kapsar. Bu dönemde gerçekte önemli olan olayları oyunda kullanır. İki- on iki yaş arasındaki çocuk

yaşadığı olayları ve çevresindeki varlıkları taklit ederek, insan hayatı için önemli olayları yaşamaya başlar(Egemen vd.,2004).

Sembolleştirme ile çocuk sopa ile at, tarak ile telefon yapıp oyunlar geliştirebilir. Sembolleştirme kapasitesinin bilişsel gelişimle paralel olarak arttığı görülmektedir. Çocuk oyununda farklı rollere girip anne, baba, polis vb. rolleri üstlenebilir.

Kurallı oyun; Piaget kurallı oyunun dört- yedi yaş aralığından önce çok nadir olarak ortaya çıktığını, baskın olarak ise yedi- on bir yaş aralığında görüldüğünü belirtmektedir (Şen,2012). Piaget bu evrenin ileri bir bilişsel düzey gerektirdiğini vurgulamaktadır. Kural çocuğun farklı çocuklarla oynadığında gelişebilir bu sebeple bu dönemde çocukta kural farkındalığı oluşur. Kurallı oyun evresinde oynanan oyunlarda kurallar vardır ve gerçekçi ayrıntılar söz konusudur. Bu nedenle çocuğun çevresindeki hayali dünya azalırken oyun belli kurallara bürünür. ‘Bu dönemde duyusal-devinimsel bileşenler (seksek, top oyunları, halka oyunları) ile zihinsel bileşenler (satranç, kart oyunları) bir arada görülür’ (Sevinç, 2004).

2.2.2.3. Sosyo- Kültürel Kuram

Vygotsky’e göre ‘oyun, erken çocukluk döneminde ortaya çıkar ve gerçekleştirilemeyen isteklere karşıt reaksiyon olarak meydana gelir. Vygotsky, çocukların gerçek hayatta yapamadığı şeyleri deneyerek anlamak ve öğrenmek için bunları oyunda denediklerini söylemektedir (Sevinç, 2004). Bu durumda da oyun çocuğa öncülük etmektedir. Vygotsky oyunun bilişsel gelişime büyük katkı sağladığını savunmaktadır. Oyun bilişsel gelişim içinde daha fazla rol oynamaktadır ve oyunla çocuk nesnenin gerçek anlamını ayırt ederek öğrenir. Örneğin; çocuk sopayla oynarken onun ‘at’ olduğunu söylemesi ve sopayı ‘at’mış gibi kullanması, onun atın anlamını öğrenmiş olduğunu gösterir. Vygotsky’e göre gerçek hayattaki karakterlerin rollerini oynayan çocuk (bir anne ya da bir doktor), toplum kuralları ve sosyal rollerde bilişsel bir oyun sağlar(Verenika vd.,2003). Böyle çocuk oyun yolu ile kendi kültürünü ve anlamını öğrenir.

2.2.2.4. Bağlanma Kuramı

John Bowlby (1969), bağlanma kuramında bağlanma davranışının biyolojik bir gereksinim olduğunu söylemektedir. Yeni doğan canlı kendi ile ilgilenen ve bakımını yapan kişiyle fiziksel olarak bağ kurar ve kendini koruma, güvende hissetme, çevreyi tanımasına fırsat

sağlayacak ortamı ve şartları elde eder. Biyolojik ve yaşamsal değer taşıyan bağlanma davranışı, anne ile çocuğun etkileşimleri ile zamanla çift yönlü hale gelmekte ve karşılıklı olarak gelişmektedir (Duman, 2010). Oyun açısından kuram incelendiğinde çocuğun erken çocukluk ve okul öncesi dönemde annesi veya onunla ilgilenen, bakımını yapan kişi ile arasında olan bağlılığın niteliği çocuğun davranışlarını etkilediği gibi oyun davranışlarında da etkiye sahiptir. Annesine güvenle bağlanan çocuklar güvenle bağlı olmayan çocuklara göre fiziksel çevrelerini daha iyi araştırmakta, nesnelerin fonksiyonlarını daha iyi keşfetmekte, akranları ile daha sosyal ilişkiler kurmakta ve daha kaliteli ve daha çok hayali oyunlar oynamaktadırlar (Duman, 2010).

2.2.3. Diğer Oyun Kuramları

Diğer üç grupta yer almayan kuramcı ve araştırmacıların oyun hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

2.2.3.1. Helanko Sistem Kuramı

Helanko (1958) oyunu bireyle çevresi arasında bir ilişki olarak görmektedir (Sevinç, 2004). Oyunda oyuncağın ya da nesnenin birey tarafından seçilebileceğini, oyun ve oyun davranışı diyebilmek için, dışarıdan hiçbir baskı ve zorlama olmadan, bireyin oyun etkinliğini ya da arkadaşını seçebilmesi gerektiğini belirtmektedir (Şen, 2012). Bir davranışın oyun olarak nitelendirilebilmesi için ‘serbest seçim’ ve bu seçim üzerine dikkatin verilmiş olması gereklidir (Özdoğan, 2009). Helanko’ya göre bir çocuk kendi oyun ortamını kurabilir ve ortama zarar verici etkileri azaltabilir.

2.2.3.2. Berlyne Göre Oyun

Berlyne (1960) heyecan arama modelini ortaya koymuştur (Sevinç, 2004). Berlyne’e göre hareketsiz durma, organizmanın tabii durumu değildir. Organizma aktif olarak sürekli çevresi ile bağlantılıdır ve iletişim halindedir. Bu kurama göre birey korkularından ve gerginliklerinden oyunla kurtulabilir.

2.2.3.3. Böhler'e Göre Oyun

Çocuğun oyun davranışlarını incelemiştir ve oyunları beş gruba ayırır (Sevinç, 2004). Ona göre oyunlar gelişim içerisinde oluşur. Gelişim dönemi içinde çocuğun oynadığı ilk oyunlar işlevsel oyunlardır. İki yaş döneminde yanılsama oyunları görülür. Yanılsama oyunlarının en üst basamağı rol oyunlarıdır, rol oyunlarından grup oyunlarına geçiş söz konusudur. Çocuk büyüdükçe oyun türleri kurallı oyuna doğru ilerleme gösterir.

2.2.3.4. Heckhausen'e Göre Oyun

Berlyne'nin heyecan arama kuramına dayanan genel davranış modelini oyun konusuna göre ele almıştır (Sevinç, 2004). Heckhausen'e göre birey huzursuzluk ve tehlike yaşarsa bu durumdan kurtulmak amacıyla oyunu seçer ve oyunda sakinleşmek ister (Özdoğan, 2009). Oyun fazla dikkat gerektiren bir oyun ise kişi gerilir bu nedenle korku ve heyecan artar. Önemli olan oyunun şeklidir.

2.3. Biçimsel Olarak Oyun

Oyun çocuğun bütün gelişim alanlarını destekleyen ve çocuğa büyük katkılar sağlayan, çocuğun yaparken zevk aldığı bir etkinlik olarak tanımlanırken, araştırmacılar tarafından çocuğun sağlıklı gelişimi, öğrenme, yaratıcılık, mutluluk öğelerini içeren şekillerde ifade edilmiştir(Duman, 2010). Araştırmacıların hangi etkinlikleri oyun olarak kabul ettikleri konusunda birçok yaklaşım bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar 'çocukluk döneminde yapılan etkinliklerin bütünü oyun olarak kabul ederken bazı araştırmacılar ise bir etkinliği oyun olarak tanımlayabilmek için kesin tanımlar getirmiştir ve oyunu kategorilere ayırmıştır'(Rubin vd.,1978).

Parten (1932), çocuğun oyundaki sosyal katılımını incelemiş ve altı evrede ele almıştır. Parten oyun davranışlarının çocuğun gelişimine bağlı olduğunu belirtmiştir ve oyun sınıflamasını altı ardışık kategori şeklinde yapmıştır. Bu kategoriler katılımsız (uğraşsız) davranış, seyirci davranış, yalnız oyun, paralel oyun, ilişkili (birlikte) oyun ve işbirlikçi oyundur.

Katılımsız (Uğraşsız) Oyun: Çocuk aktif ve hareketlidir ancak bir amacı yoktur. Diğerlerinin oyununa katılmaz ya da ilgilenmez.

Seyirci Davranış: Çocuk diğerlerinin oyunun izler ancak oyuna katılmaz. Oyun oynayanların etrafında gezinir. Onlarla konuşup, sorular sorabilir.

Yalnız Oyun : Çocuk çevresindekilerin ne yaptığıyla ilgili değildir ve tek başına oyun oynar. Diğer bireylerle aynı ortam da olsa da onlarla oyun oynamaz ya da etkileşimde bulunmaz.

Paralel Oyun: ‘Birçok çocuğun aynı ortamda, ancak birbirlerinden bağımsız biçimde aynı oyun amaçlarını paylaşılmaksızın kendi oyununu oynaması durumudur’ (Şen, 2012). Sözel etkileşim görülmez.

İlişkili (Birlikte) Oyun: Çocuk diğerleriyle konuşarak birlikte oynar ama oyun amaçları farklı olabilir. Oyun kuralları ve roller tam olarak belirlenmemiştir. Çocukların istekleri doğrultusunda oyun şekil alır.

İşbirlikçi Oyun: ‘Bu aşamada ise çocuklar birlikte bir şey inşa etmeye, yarışmaya, dramatize edilmek üzere senaryolar kurmaya veya kuralları belirlenmiş oyunlar oynamaya doğru bir gelişim gösterirler’ (Sevinç, 2004). Çocuklar oyunlarını ve oyuncaklarını seçerler, oynayacakları roller belirlidir. Sorumlulukları vardır.

Oyun kategorileri oluşturulurken çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate alan ve buna göre bir hiyerarşi izleyen bir diğer araştırmacıda Piaget’tir (Duman, 2010). Piaget oyun gelişimini bilişsel becerilere dayandırmakta ve üç alt kategoride incelemektedir. Bunlar alıştırma oyunları, sembolik oyun ve kurallı oyundur.

Smilansky, ise Piaget’in çalışmalarını incelemiş ve şu gruplandırmayı yapmıştır. İşlevsel oyun, yapısal oyun, dramatik oyun, kurallı oyun (Rubin,2001). İlk olarak işlevsel oyun bebeklik zamanında görülür, kurallı oyunlarsa en son görülen oyun türüdür. ‘Buna karşın yapılan çalışmalar göstermiştir ki yapısal ve dramatik oyun eş zamanlıdır ve aynı gelişimsel süreci gösterir’ (Rubin, 2001) (Rubin, Maioni ve Hornung,1976).

Smilansky (1968) çocukların etkinliklerini bilişsel olgunluğa göre sınıflandırmıştır.

İşlevsel Oyun: Çocuklar fiziksel ve dil becerilerine yönelik alışırmalar yaparak çevrelerini araştırmaya ve bir sonraki evreye temel oluştururlar. Nesnel ve nesnesiz tekrarlı kas hareketleri vardır.

Yapı-İnşaa Oyunu: Nesneler ve dil kullanılır. Yeni şeyler oluşturma ve yapılandırma eğilimi vardır.

Dramatik Oyun: Bu evrede dramatik oyunun parçası olan sembolik oyun söz konusudur. Çocuğun bireysel istek ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere düşsel bir durumu değiştirmesidir (Rubin, 2001).

Kurallı Oyun: Bu evrede çocuklar önceden belirli olan kurallar içerisinde kurallara uygun şekilde davranmayı ve mesuliyet almayı öğrenirler (Sevinç, 2004).

Rubin (1989) ise yaptığı çalışmalarda bir gözlemcinin önce çocuğun yaptığı etkinliğin oyun ya da oyun dışı bir davranış olduğuna karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Rubin'in geliştirdiği oyun türleri Parten, Smilansky ve Piaget'in temel kategorileri ile örtüşürken oyun dışı davranışlar, sosyal oyun ve bilişsel oyun türleri daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

2.3.1. Sosyal Oyun Kategorileri

Sosyal oyun kategorilerini inceleyen Rubin'in belirli ölçütleri vardır. Bunlar, çocuğun diğer çocuklarla fiziksel yakınlığı ve oyun arkadaşlarına olan ilgisinin belirlenmesidir. Rubin sosyal oyunları üç alt kategoride incelemiştir.

Yalnız Oyun: Çocuk arkadaşlarından yaklaşık bir metre uzakta oynar. Genellikle oyuncakları diğer çocukların oyuncaklarından farklıdır. Diğer çocuklara dikkatini vermez ya da çok az dikkat eder, tamamen kendi oyunuyla ilgilidir.

Paralel Oyun: Çocuk arkadaşlarına bir metreden yakın mesafede oynar ancak bağımsız bir oyun sergiler (Duman, 2010). Çocuk bağımsız oynuyor fakat diğer çocuklarla çok ilgiliyse odaklanılan çocukla diğer çocuklar arasındaki mesafe ne olursa olsun paralel oyun gözlemlenir. Paralel konuşmalar söz konusudur. Çocuğun oynadığı oyuncaklar, etrafındaki arkadaşlarının kullandığı materyaller ile oldukça benzerdir (Duman, 2010). Çocuk çevresindeki çocukların neler yaptığını bilir ve onlarla iletişim halindedir.

Grup Oyunu: Çocuk arkadaşlarıyla ortak bir amaç için oynar. Fonksiyonel bir etkinlikte birini takip ediyor olabilir veya bir nesne yapmak için organize olabilir, rekabet içeren bir amaç için çabalayabilir, yetişkinlerin veya oyun arkadaşlarından birilerinin yaşantısından bir bölüm oynayabilir. Etkinlik türünden bağımsız olarak oyunun amaçları grup tarafından kesin olarak belirlenmiştir (Duman, 2010). Grupça oynanan dramatik oyunlar örnek olarak verilebilir.

2.3.2. Bilişsel Oyun Kategorileri

Rubin bilişsel oyunu gözlemlerken etkinliğe dahil olan çocuğun amacının belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Rubin Bilişsel oyunu beş alt kategoride incelemiştir.

İşlevsel Oyun: Çocukların daha çok fiziksel rahatlama ve hoşnutluk elde ettiği için tercih ettikleri hareketlerdir(Duman, 2010). Çocuk basit motor hareketlerle ilgilidir. Zıplama minderinde oynamak, bir kaptan bir kaba su boşaltmak, duvardan atlamak.

Yapısal (Yapı- inşa)Oyunu: Nesnelerin bir şey oluşturma veya yaratma amacı için kullanılmasıdır. Örneğin oyun hamuruna vurarak duysal tatmin elde etmek işlevsel bir oyun iken; oyun hamuruna vurarak şekil almasını sağlamak ve pasta yapmak yapısal (yapı-inşa) oyundur. Görüldüğü gibi işlevsel davranışla yapısal davranış arasındaki en önemli ayırım çocuğun amacının olmasıdır. Aynı zamanda yapısal oyun başkalarına bir şeyin nasıl yapıldığını öğretir. Bu yönüyle keşiften ayrılır çünkü çocuk zaten neyin nasıl yapılacağını biliyordur.

Keşifsel Davranış: Keşifsel davranış, bir nesnenin fiziksel özellikleriyle ilgili incelemeye odaklanan ve görsel bilgi elde etmeyi amaçlayan davranış biçimidir. Çocuk elinde tuttuğu bir nesneyi inceliyor olabilir veya odada karşısındaki bir şeye bakıyor olabilir. Hatta çocuk bir sese veya herhangi başka bir şeye kulak vermişse bu davranış da keşifsel davranış olarak kodlanır.

Dramatik Oyun: Çocuk başka birinin rolünü yapar veya olmayan bir şeyle ilişki halinde bir tavır sergiler. Çocuğun rol aldığı her oyun davranışı dramatik oyuna girer (Duman, 2010). Örneğin bir kabın içine su koyar gibi yapıp, olmayan suyu içmek gibi. Hatta çocuk cansız bir varlığa yaşantılar yükleyebilir, oyuncak bir hayvanın ses çıkarmasını sağlamak gibi (Rubin, 2001).

Kurallı Oyun: ‘Bu tür oyunlarda çocuk önceden belirlenmiş olan oyun kurallarını kabul eder, bu kurallara uyum gösterir, eylem ve tepkilerini belirlenen sınırlar içerisinde kontrol eder’ (Duman, 2010). Çocuk ve/veya oyun arkadaşları öncelikli olarak hamlelerini bu kurallara göre yapıp yapmayacaklarına karar verirler. Çocukla diğer çocuklar arasında bir yarışma ögesi olmalıdır. Örneğin; iki çocuğun duvarda top sektirmeleri ve bu sektirmeyi yaparken de yere düşürmeden yaptıkları sekme sayısının saymaları ve topu düşürenin oyun hakkını diğerine vermesi bir kurallı oyundur. Ancak topu hiçbir rekabet olmaksızın sıra ile sektirmeleri kurallı oyun değildir.

2.3.3. Oyun Dışı Davranışlar

Rubin'in geliştirdiği oyun dışı davranışlar on bir tanedir. Bunlardan keşifsel davranış ve okuma soysal oyun kategorileri altında incelenirken, itiş-kakış davranışları işlevsel ya da dramatik oyun içinde yer almaktadır. Diğer davranışlar ise bağımsız oyun dışı davranışlar olarak ele alınmıştır.

Okuma: Okuma çocuğun kendisinin bir kitabı okuması, sayfalarını çevirmesi, sayfalarına bakması ya da bir başkası tarafından kendisine okuma yapılmasıdır. Bunun yanında hikaye dinlemek, nesne saymak, resim saymak, kart saymakta bu kategori içindedir.

Meşguliyesiz Davranış: Çocuk bir şeye odaklanmamıştır ve bir amacı yoktur. Eğer çocuk işlevsel bir faaliyetle ilgileniyor ama faaliyete dikkatini vermiyorsa da meşguliyesiz davranış olarak ele alınır. Ancak çocuk faaliyete kendini vermişse meşguliyesiz davranış olarak ele alınmaz. Görsel olarak etrafı izleyen ve tanımaya çalışan bir çocukta görünüşte meşguliyesiz gibi görünse de çocuk aslında çevresini araştırıyor ve keşfediyor olabilir. Sınıftaki poster ya da afişlere bakan bir çocuk meşguliyesiz gibi görünse de aslında inceleme, araştırma yapıyor olabilir.

İzleyici (Seyirci) Davranış: Çocuk diğerlerinin faaliyetini izler ancak faaliyete katılmaz. Bazen güler, yorum yapar ama faaliyete dahil olmaz.

Geçiş Davranışı: Çocuğun yeni bir etkinliğe hazırlık yapması, bir etkinlikten diğer bir etkinliğe geçmesi ya da bir etkinliği sonlandırması geçiş davranışıdır. Market oyuncakları ile oynarken oyunu sonlandırıp başka bir oyuna geçişi esnasında yaptığı toparlanma ya da hazırlanma geçiş davranışına örnek olabilir.

Aktif Konuşma: Bir çocuk başka biriyle konuşuyorsa ya da birini dinliyorsa aktif konuşma olarak ele alınır. Dinleme sırasında dinlediğine dair tepkiler olmalıdır göz kontağı gibi. Buna karşın çocuk dinliyor ama özellikle konuşmuyorsa bu aktif konuşma davranışı değildir.

Saldırgan Davranış: Çocuğun başka bir çocukla oyun davranışı içermeyen davranışlara girmesidir. Arkadaşına vurmak, arkadaşının elinden zorla oyuncakları almak, tekme atmak.

İtiş- Kakış Davranışı: Şakacıktan kavgayı içeren davranıştır. Oyun amacı vardır. Çocuğun oyun amacı ile dövüş taklidi yapmasıdır (Duman,2010).

Tereddütlü Davranış: İzleyici davranış gibidir ancak tereddütlü davranışta başkalarını izleyen, onlara yaklaşan ve oyuna katılmaya istekli ama katılmak için tereddütlü görünen çocuğun davranışları tereddütlü davranış olarak ele alınır.

Kaygılı Davranış: Kaygıya işaret eden davranışlar görülür. Ağlama, çılgık atma, tırnak yeme gibi.

Kodlanamaz Davranış: Çocuğun gözlemci tarafından görülmediği zamanlar ya da çocuğun ani bir durumdan dolayı odayı terk etmesi de tuvalete gitmek zorunda olması gibi oyun dışı davranışlar olarak ele alınır.

Kodlanamaz davranışlar, çocuğun oyun davranışı gözlemlenemediğinde ve dahası kodlanamadığında ortaya çıkar.

Oda Dışı Davranış: Çocuk odadan ayrılınca kodlanır (örneğin çocuk odada çok mutsuzdur ve ağlıyordur) veya annesini görmek için odadan ayrılır). Çocuk odadan mutsuz / kaygılı olduğu için ayrılıyorsa bu hem oda dışı hem de kaygılı davranış olarak ele alınır. Buna karşın çocuk bir arayış için odayı terk ediyorsa (sıkıldığını söylemek için öğretmenini bulmak istiyorsa), sadece oda dışı olarak ele alınır.

2.3.4. Oyun Davranışların Özellikleri

Çocukların etkinliklerini oyun olarak tanımlamakta yaşanan zorluklar, bazı araştırmacıları etkinliğin oyun ya da oyun olmadığına karar verirken etkinlik özelliklerine bakmaya yöneltmiştir (Duman, 2010). Araştırmacıların oyun davranışlarında aradıkları özellikler; içerden güdümlü olması, doğal olması, eğlenceli olması, esnek olması, sürükleyici olması, canlı olması, kendiliğinden bir sonu olması, gerçek olmaması (sembolik) ve düşünmeye yönelik olmasıdır (Rubin, Fein and Vandenberg, 1983). Rubin vd. (1983), çocukların oyun davranış özelliklerini; oyunun motivasyon yönünü, çocuğun uyarıcılara verdiği tepkileri, oyunun kurallarını ve oyun dışı davranışlarını dikkate alarak altı özellikte tanımlamışlardır. İçerden güdümlü olması ve içerden yönlendirilmesi; çocuklar dıştan gelen baskılarla değil, içten gelen bir güdü ile oynarlar (Duman, 2010). Çocuğun tatmin olmasından kaynaklanan iç güdülenme çevresel etmenler veya başkaları tarafından yönetilemez. Sonuçtan çok sürecin önemli olması; oyun içerisinde amaçlar esnektir ve oyun sırasında bu amaçlar değişebilir (Duman, 2010). Oyuncular oyunun sonucundan ziyade oyun anındaki aktiviteler ile ilgilenirler. Çocukların ilgisini çeken oyun sürecidir. Çocuk tarafından tercih edilmesi ve keşfedici öğeler içermesi; Oyun oynamak çocuğun kendi kararıdır. Çocuk çevreden istendiği için ya da gerekli olduğu için oyun oynamaz. Sembolik olması; oyunda çocuklar gerçekler ile sınırlı kalmazlar ve düşüncelerinde yarattıkları temsili rol ya da olaylara yer verirler (Duman, 2010). Dışarıdan geliştirilmiş kurallardan arınmış olması; Çocukların oynadığı

oyunlar yapılandırılmış ve belli bir sistematığı olan oyunlardan farklıdır. Bir basketbol oyunu gibi değildir. Çocuğun oyuna etkin bir şekilde katılıyor olması; Çocuk oyuna etkin bir şekilde kendini bilerek ve isteyerek verir ve sözel, bilişsel veya fiziksel etkinlikte bulunması gerekir. Bir etkinlik içerisinde gözlemlenen oyun davranışları ne kadar çok alt boyut içeriyor ise, etkinliğin oyun olarak değerlendirilme olasılığı o kadar artmaktadır (Duman, 2010). Bir davranışın tek bir özelliğine ya da oyunun tek bir boyutuna bakarak çocuğun oyun davranışının ne olduğuna karar vermek yerine, davranışta en az iki özellik ya da iki boyutun gözlemlenmesi gereklidir (Duman, 2010). Bulunması gereken boyutlar sembolik olma, olumlu etki ve uyumdur (Rogers ve Sawyer'den Akt. Duman, 2010).

2.4. Çocuk Gelişimi ve Oyun

Hangi tarihte ve çağda olursa olsun oyun vardır. Bir çocuğun sevgiden sonra en büyük ihtiyacı oyundur ve oyun çocuğun hayatı anlama yoludur. Oyun çocuk gelişimde etkin bir rol oynarken çocuğun gelişimi hakkında da bilgi verici bir özelliğe sahiptir. Oyun tüm gelişim alanlarına farklı niteliklerde katkılar sağlamaktadır. Oyun çocuğun eğitiminde ve kişilik gelişimde büyük öneme sahiptir. Çocuk hayat hakkında birçok bilgiyi ve yaşam için gerekli olan davranış, bilgi ve becerileri oyun içinde kendiliğinden öğrenmektedir. İnsan ilişkileri, iletişim kurma, alışkanlık kazanma, yardımlaşma, konuşma, bilgi edinme, deneyim kazanma vb. durumları oyun içinde kavrar, öğrenir ve pekiştirir (Seyrek ve Sun, 1999). Oyunla çocuğun yapabildikleri ve ihtiyaçları daha iyi fark edilir ve geliştirilebilir. Oyun, çocuğa bilişsel ve akademik kazançlar sağladığı gibi; olumlu sosyal tutumlar kazanmasına ve geliştirmesine, kendisini, çevresini, dünyayı ve dünyadaki canlıları tanıyıp sevmesine katkı sağlamaktadır (Tekin ve Özkaya Tortamış, 2012). Oyun çocuğu gerçek hayata hazırladığı gibi iç dünyası hakkında da fikir sahibi olmamızı sağlar. Çocuğun yaşadığı hayatı anlamasını ve gerçeğe gerçek olmayanı ayırt edebilmesini sağlar (Yavuzer, 2005).

Piaget'e göre ise oyun bir uyumdur. Çocuğun hayata anlamasını ve uyumunu kolaylaştıran bir süreçtir. Oyun oynayan çocuk birikmiş enerjisini kabul edilen bir yola boşaltırken, en güçlü dürtülerden olan saldırganlık dürtüsünü de kolaylıkla kontrol altına alabilir. 'Oyun yoluyla sosyalleşen, 'ben' ve 'başkası' kavramlarının bilincine varan çocuk, vermeyi ve almayı da oyun aracılığıyla öğrenir' (Yavuzer, 2005). Oyun sürekli bir öğrenme tecrübesidir (Singer ve Singer'den Akt. Kılıçoğlu, 2006). Buradan yola çıktığımızda oyun devamlı öğrenmeyi sağlayan bir araçtır diyebiliriz.

2.4.1. Bilişsel Gelişim ve Oyun

‘Piaget birbirini izleyen üç sistemi -alıştırma oyunu, sembolik oyun, kurallı oyun- tanımlayarak çocukların yaşamın ilk yedi yılındaki oyunlarının evrimini ana hatlarını çizmiştir’(Nicolopoulou,1993, Çev. Bağlı, 2004). Alıştırma oyunu ilk görülen oyundur ve ilk 18 ay boyunca görülür. Çocuk doğumdan on sekiz aylığa kadar taklit davranışları gösterir. Çocuğun merak duygusu geliştikçe merakını oyunla giderir ve eline aldığı her nesneyi tanımaya çalışır, ağzına alır, sallar ve atar. Çocuk dil ile beraber sembolik oyunlara geçiş yapar. Yaşamın ikinci yılına tekabül etmektedir. Sembolleştirme zihinsel gelişime paralel olarak artar. Çocuk cansız nesnelere hayat verir ve oyuncakları ile konuşur. Sorular sorar gerekli bilgiler öğrenir öğrendiklerini başkaları ile paylaşır. Böylece önceleri benmerkezci oyun oynayan çocuk gelişimle beraber kurallı oyunlara geçiş yapar bu durumda da kurallar gereği sosyal durumlara uygun davranmayı öğrenir (Özdoğan, 2009).

Piaget’e göre üçüncü tür oyunda kurallı oyundur. Kuralların görüldüğü oyun türleri söz konusudur. Çocuğun zihinsel gelişimi sürecinde bu oyunlar birbirini takip eder. İleri bir zihinsel düzey gerektirir. Piaget’in ve Vygotsky’nin çalışmalarına bakıldığında her ikisi de oyun bilişsel gelişim için mükemmel bir araç olduğunu ve oyunun çocuğu bilişsel olarak çok üst seviyelere getireceğini vurgulamaktadırlar (Özdoğan, 2009). Çocuk oyun yolu ile mantık yürütmeyi, yargılamayı öğrenir. Neden- sonuç ilişkisini anlamaya başlar. Oyunda ortaya çıkan sorunları görmeyi ve bunlara çözüm bulmayı öğrenir. Diğer taraftan çocuk oyunda kendini arkadaşının yerine koyar ve nasıl davranacağını önceden tahmin eder. Çocukların her öğrenmesi daha önceki öğrendikleri ile birleşerek yeni öğrenmeleri sağlar. Oyunlar ve öğrenmeler, basitten karmaşığa doğru gider ve bilişsel büyümeyi sağlar.

2.4.2. Sosyal Gelişim ve Oyun

‘Sosyal gelişme çocuğun sosyal uyarıcıya özellikle grup yaşamının baskı ve zorunluluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründeki diğer insanlarla geçinebilmesi ve onlar gibi davranabilmesidir’ (Mangır ve Aktaş,1993). Sosyalleşme bebeğin ilk üç aylık döneminde kişilerarasındaki farklılıkları görerek, değişik tepkiler sergilemesiyle kendini gösterir. Oyun ise doğumdan sonra çocuğun vücudunun bölümlerini hareket ettirmesiyle başlayıp bu bölümlerin ve uzuvların koordinasyonu ile çeşitlilik kazanır. Bebek bir yaşına geldiğinde diğer insanlara, özellikle annesine bağlıdır. Bu dönemde güven temelli olduğu için annenin desteğine ihtiyaç duyar. ‘Bebek ancak güven duyduğu

koşullarda çevresiyle ilgilenebilir ve başkalarıyla ilişki kurabilir' (Bowlby, 1969). İki yaşına geldiğinde ise duyuları son derece gelişmiştir. Artık aile dışındaki insanlarla iletişim kurar ve akranlarıyla beraberken eğlenmeye başlar. İlk çocukluk döneminde çocuk ailesi dışındaki insanlara nasıl uyum sağlayacağını ve onlarla nasıl ilişki kuracağını öğrenir. Son çocukluk döneminde ise çocuk artık gruplar içinde kendini bulur ve nasıl davranacağını, nasıl oyun oynayacağını öğrenmiştir. Çocuk oyun ile sosyal rolleri öğrenirken, görevlerini ve sorumluluklarını da kazanır. Oyun yolu ile nezaket ve görgü kurallarını öğrenirken toplumsal ve ahlaki kavramları da pekişir.

2.4.3. Motor Gelişim ve Oyun

Oyun oynayan çocuğun bütün vücudu hareket halindedir. Motor gelişim, hareket kabiliyetinin ve fiziksel kabiliyetlerin gelişimini içerir (Kuru ve Köksalan, 2012). Motor becerileri iki alt kategoride inceleyebiliriz. Kaba motor beceriler ve ince motor beceriler. Kaba motor beceriler yürüme, koşma, zıplama, sıçrama, fırlatma gibi becerilerken; ince motor beceriler ise yazma, resim yapma, düğme ilikleme, karalama yapma gibi becerilerdir. Çocuk oyun sırasında vücut bölümlerini, organlarını ve kaslarını kullanmayı öğrenir. Hareketli bir oyunu ilk oynadığında yandan bilişsel öğrenme gerçekleşirken diğer yandan fiziksel öğrenmede gerçekleşir. Aynı oyunu her oynayıp hem zihin hem de kaslar o oyuna ilişkin hareketleri biraz daha pekiştirirler. Bunun sonucunda bir çeşit kas belleği oluşur. Kaslar, daha önce öğrenmiş olduğu hareketi bilmediği harekete göre daha kolay yapar bu rahatlık kas gelişimini hızlandırır.

Çocuk oyun oynarken zıplar, sıçrar, koşar ve bütün kaslarını çalıştırır (Aytekin, 2001). İnce motor becerileri geliştirmeyi sağlayan oyunlarla parmak ve el kasları güçlenir. El ve parmakları ile objeleri kavrar, tutar, yırtma, kesme, kalem tutma, karalama, bağlama gibi becerileri kazanır (Aytekin, 2001). Çocuğun koşma, atlama, sıçrama, tırmanma, sürünme gibi fiziksel güç gerektiren oyunlar oynaması, vücut sistemlerinin düzenli çalışmasını sağlar. Oyun motor beceriler olan güç, hız, dikkat, koordinasyon ve esnekliğin gelişimi için ideal bir ortamdır. Çocuk oyunla hareketlerini kontrol altına alabilir.

2.4.4. Dil Gelişimi ve Oyun

Yaşamın ilk zamanlarında, ilk iletişim aracı ağlamadır (Yavuzer, 2005). Her çocuk dili geliştikçe ağlamayı azaltır. Oyun bebeklikten itibaren çocuğun dil gelişiminde önemli bir

yer tutar. İletişimin önemli sembollerinden olan dil; çocukta önce alıcı dil, sonra ifade edici dil şekilde gelişir. Oyun tüm gelişim alanlarında olduğu gibi dil gelişimini de desteklemektedir. Çocuğun dili etkin kullanma yeteneği oyun oynarken hızla gelişmektedir (Aytekin, 2001). Çocuğun dili öğrenmesi, ailenin ve etrafındakilerin katkısı ile doğal bir süreç izler, Ancak çocuğun dilini desteklerken sistemli çalışmak gerekir. Özellikle sembolik oyunun dil gelişiminde etkisi oldukça büyüktür.

Oyun ve dil gelişiminin erken çocukluk döneminde belirli aşamalar ve belirli sembolik/ sembolik olmayan birimler için ilişkili oldukları gözlenmektedir (Acarlar, 2001)

Dil ve sembolik oyun arasında bazı özelliklerin ortaya çıkışı arasında paralellikler vardır. ‘Sembolik oyunda bir gerçek durum, kişi ya da nesne, bir de onun yerine kullanılan bir başka nesne, durum veya kişi bulunmaktadır. Dilde de somut gerçeklerin sembollerle temsil edilmesi söz konusudur. Bu her ikisinin de sembolik hareketi temsil ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Genellikle dilin ve sembolik oyunun gelişimindeki evreler birlikte görülür. (Ahioğlu,1999).

İnsanlığın varoluşundan bu güne oyununda varlığı bir gerçektir. Bebeklik dönemiyle başlayan oyun, gelişimin her aşamasında değişiklik göstererek çocuğun her yaş döneminde yer almaktadır. Bu nedenle çocuğun oyun oynamaya duyduğu gereksinim asla görmezden gelinemez.

2.5. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar ve Oyun

2.5.1. Görme Yetersizliği

Görme bilgi toplama ve kazanma sistemidir. Diğer duyuların topladığı bilgiler tek başına görme duyusundan elde edilen veriye eşit değildir (Sacks ve Woffle, 2006). Öğrenmelerin temelini oluşturan görme duyusu beş duyu organı içinde belki de en önemli olanıdır. ‘Görme duyusu fiziksel duruştan öğrenmeye kadar bütün alanlarda etkilidir. İnsanların dış dünyadan aldıkları bilgilerin %85’ini görme kanalıyla aldığı tahmin edilmektedir’ (Tuncer, 2003). Görme yetersizliğinden etkilenen birey bu önemli motivasyondan kısmen ya da tamamen yoksundur.

2.5.2. Erken Çocukluk Döneminde Görme Yetersizliğinin Gelişim Üzerindeki Etkileri

Görme yetersizliği birey üzerinde birçok olumsuz etkiye sebep olmaktadır. Yapılan araştırmalar, ‘herhangi bir müdahale yapılmadan okul çağına gelen görme engelli çocuklarda

öncelikle bilişsel gelişim alanı olmak üzere psikomotor, toplumsal ve duysal gelişim alanlarında gören akranlarına göre ortalama iki yıllık bir gerilik olduğunu belirtmektedir' (Kirk vd., 2000). Gören çocuklar gözlemlerden ve taklitten faydalanarak öğrenebilirken görme yetersizliği olan çocuklar görme dışındaki diğer duyularını kullanarak, gözlem ve taklitten faydalanamadıkları için gelişimlerinde sıkıntı yaşamaktadırlar. Altı yaşına kadar olan yıllar özellikle görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar için kritik bir dönemdir. Bu dönemde görme birçok alandaki gelişim için bir motivasyon kaynağıdır. Görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuk çevredeki görsel uyaranların farkında olduğu için çevreden gelen bu uyaranlara cevap vermekte ve karşı harekete geçmektedir. Görme duyusu, başını dik tutmaktan başlayarak motor gelişimin; insanların yüzlerine tepki vermekten, gülümsemekten başlayarak sosyal gelişimin en önemli aracıdır. Görme yetersizliği olan çocuklar bu önemli araçtan kısmen ve ya tamamen yoksundurlar. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar etraftan gelen uyaranları alamadıkları veya sınırlı aldıkları için çevredeki uyaranların farkına varma, etrafa tepki verme, gülümseme, nesnelere uzanma, çevresindeki insanlarla iletişime geçme, akranlarıyla veya tek başına oyun oynama gibi durumlarda ve nesnelerin nasıl kullanılacağı konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuk etrafla ilgilenemediği, gelen uyaranları göremediği, çevresindeki insanlara tepki veremediği için emeklemeye, oturmaya, yürümeye, gülümsemeye, iletişim başlatmaya, akranlarıyla paylaşımda bulunmaya ihtiyaç duymamaktadır.

'Görme yetersizliğinin gelişim üzerindeki etkileri incelendiğinde baş ve boyun kontrolünden başlayarak, emikleme, yürüme, dil ve kavram gelişimi gibi alanlarda önemli gecikmelere neden olabilmektedir' (Brambring, 2006; Brambring 2007).

Baş ve boyun kontrolünü geç kazanma, geniş taban desteği, hareketin kısıtlanması ve hareket kısıtlanması nedeni ile meydana gelen hareket etmeye karşı güvensizlik, kasların yeterince gelişmemesi motor gelişimde birçok geriliğe sebep olabilmektedir. Motor gelişimde başat duyu görmedir. Çevredeki kişileri, objeleri ve olayları görmede sınırlılığı veya yetersizliği olan çocuğun ve etrafındaki insanlara, nesnelere bakmak için başını çevirme, emikleme, yürüyerek erişme, işaret etme, ses çıkarma isteği de görme yetersizliğinden etkilenmeyen akranlarına göre az olacaktır (Brambring, 2006). 'Motor gelişim bir çocuğun sosyal ve duysal gelişiminde ve hayat kalitesi üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir' (Houwen, Visscher, Lemmink ve Hartman, 2009). Fiziksel hareketsizlik kasları etkilediği gibi kasların zayıf kalmasına sebep olmaktadır. Hareketsizlikten kaynaklanan zayıflık, sadece gelişimin geri kalmasına değil, hareketlerin kontrolsüz olmasına ve bu kontrolsüzlükten kaynaklı

birçok öz bakım ve günlük yaşam becerilerinin kazanılmasında gecikmelere yol açmaktadır (Strickling ve Pogrund, 2002). ‘Tutma, bırakma, yemek yeme, giyinme benzeri birçok psikomotor beceri hareketi yapan kişinin izlenmesi ve taklit edilmesi yoluyla öğrenilmektedir’ (Tuncer, 2013). Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar insanların ellerini nasıl hareket ettirdiklerini, tuvalette nasıl temizlendiklerini, çocukların nasıl oyun oynadıklarını, insanların nasıl yemek yediklerini, ellerini nasıl yıkadıklarını görmedikleri için bu davranışları taklit edememektedirler. Bu nedenle en çok etkilenen alanlardan biri de taklit becerileridir. Taklit güçlüklerine bağlı olarak da günlük yaşam becerileri, öz bakım becerileri, sosyal beceriler gibi birçok gelişim alanında güçlük yaşamaktadırlar. Dolayısı ile tüm bu gelişim alanlarında yardıma gereksinim duymaktadırlar. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların gelişimlerini normal gelişim gösteren akranlarıyla çok fazla fark olmadan tamamlayabilmeleri için erken çocukluk döneminde etkili uygulamaların yapılması oldukça önemlidir (Finello, Hanson ve Kekelis,1992). Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar görme yetisini kullanamadıkları ya da belirli derecede kullandıkları için doğrudan yaşantılara gereksinim duymaktadırlar. Erken çocukluk döneminde kazanılan temel kavramlar, dilin kullanımı, yönelim ve bağımsız hareket becerileri ve neden sonuç ve uzamsal kavramlar gibi önemli bilişsel becerilerin gelişimi için temel oluşturur (Bishop, 2000).Dil edinimi yalnızca çocuğun hayatını kolaylaştırmakla kalmaz, daha ileri dönemlerde akademik öğrenmeler içinde bir temel oluşturur. Bu nedenle görme yetersizliğinden etkilenen çocukların dil gelişimleri doğumun hemen ardından desteklenmeye başlanmalıdır (Tuncer, 2013). Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar ifade edici dil becerilerini uygun bağlamda kullanma konusunda zorlanabilirler. uygun bağlamı kurmakta zorlanabilirler ve uygun model alamadıklarından dolayı sürekli desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Görme çevremizdeki kişilerin tutum ve davranışlarını algılama ve anlamada etkin bir rol oynar. Görsel girdilerin sınırlı olması, çevremizdeki temel kişilerin yerini belirleme,iletişimi başlatma ve sürdürmede zorluk yaşamaya sebep olmaktadır. (Tröster ve Brambring, 1992; Sacks ve Silberman, 2000). Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar oyunlarını organize etmede, oyun arkadaşıyla paylaşımda bulunmada, uygun duruma uygun cevap verme, uygun olamayan davranışları görmezden gelme gibi becerilerde problem yaşamaktadırlar. ‘İlk oyun becerileri çeşitli nesneleri keşfetmek ve onlarla neler yapılabileceğini anlamakla ilgilidir’ (Skellenger & Hill. 1994). Çocuk oyun oynamayı bilmezken çevresindeki çocukları izleyerek ya da büyükleriyle rehberli oyunlar oynayarak oyun oynamayı öğrenir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuk bu durumdan yoksun olduğu için oyun gelişiminde de bir

takım gerilikler gözlenmektedir. Görme engelli çocuk taklit becerilerine sahip olmadığı için oyun becerilerinin gelişiminde sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

2.5.3. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklarda Oyun

Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların gelişimi görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarıyla benzerlik göstermekle birlikte farklılıklar da söz konusudur. Bu farklılıklar incelendiğinde oyun alanında da farklılıklar göze çarpmaktadır. Oyun görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocuk kadar görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuk içinde son derece önemlidir.

Hareketin sınırlı olması, motivasyon problemleri ve çocukla ilgilenen kişinin aşırı koruyucu davranışlarından kaynaklı yaşantı eksikliği görme yetersizliğinden etkilenen çocukların özellikle sembolik oyunun geliştiği dönemde geri kalmalarına yol açmaktadır. (Varol, 1996). Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların nesnelerin işlevleri ve kullanılış biçimleri ile ilgili gözlemleri çok sınırlıdır. Örneğin; normal gelişim gösteren bir çocuk kutuları yan yana dizerek tren yapıp onunla oyun oynarken görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuk sadece kutuyu eline alıp ne olduğunu algılamaya çalışmaktadır. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuk bebeğine herhangi bir nesneyi kaşık olarak kullanıp yemek yediremediği gibi yemek yedirmek için kaşığı da kullanmaz. Dolayısıyla sembolik oyunları oynamakta da sorunlar yaşamaktadırlar. Oyun becerilerinin çeşitlenmesi görme yetersizliğinden etkilenen çocuklara nesnelerin kullanılış amaçları, nesneleri paylaşma, gerektiğinde sıra alma, iletişim başlatma, sürdürme vb. davranışlarda büyük katkılar sağlayacaktır. Oyun davranışları keşif oyunlarından sosyal oyunlara geçiş gösterdikçe görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklarda kendi yaş grubundan oluşan ortamlara girme, sorunlara çözüm getirmeyi ve iletişimi artıracaktır.

Çeşitli araştırma sonuçları görme yetersizliği olan çocukların nesneleri keşfetme evresinde kaldığını göstermektedir' (Celeste, 2006). Eğer düzenli müdahaleler yapılmazsa görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar diğer oyun evrelerine geçmekte problem yaşayacaklardır(Tuncer,2013). Buultjens ve Ferguson (1994) görme engelli çocukların nasıl oyun oynadıkları ile ilgili yaptıkları araştırmada çalışmaların azlığına değinerek araştırmaların çok azının görme yetersizliğinden etkilenen bireylerle ilgili olduğunu belirtmektedirler. Alan yazına bakıldığında görme engelli çocuklar tam anlamıyla oyun davranışlarını sergileyememişler, iletişim başlatma ve sürdürme gibi sosyal etkileşim

becerilerinden kaçındıkları gözlenmiştir (Rettig, 1994; Celeste & Grum 2010). Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar sosyal çevrelerine daha az olumlu cevap verdikleri için veya daha az sosyal etkileşimde bulunma davranışı sergiledikleri için akranları arasında daha az ilgi görürler, bu da onların sosyal ayırma daha da yatkınlaşmasına neden olur (Celeste & Grum, 2010).

Çalışmalar görme yetersizliğinden etkilenen çocukların yoğun olarak doğada keşfe yatkın oyun davranışları sergilediklerini belirtmektedir. Bu çocuklar manipülatif oyunlarla veya oyuncakların fonksiyonel kullanımıyla daha az ilgilidirler ve oyun sırasında daha kalıplaşmış davranışlar sergilerler (Retting, 1994; Skellenger&Hill, 1994; Celeste&Grum, 2010).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı Okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışları, oynadıkları oyun türleri ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışları açısından karşılaştırılmasıdır.

Araştırmanın bu bölümünde araştırma grubu, araştırma modeli, gözlemciler arası güvenirlik hesaplaması, kullanılan bilgi toplama araçları, kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Grubunun Belirlenmesi

Araştırma İstanbul ili sınırlarında bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, resmi bir okul olan Görme Engelliler İlköğretim Okulu Kaynaştırma Anasınıfında yapılmıştır. Araştırmaya Görme Engelliler ilköğretim Okulu Kaynaştırma Anasınıfına devam eden 3 az gören, 5 kör, 8 gören öğrenci olmak üzere toplam 16 öğrenci katılmıştır.

Araştırma grubunun belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler kullanılmıştır.

1. Beş ile altı yaş arasında olma,
2. Devlet hastanesinde ya da üniversite hastanesinden görme engelli ya da az gören tanısı almış olma,
3. Görme yetersizliği dışında ek bir yetersizliğe sahip olmama,

Araştırma grubunu belirlemek için İstanbul ve Ankara ili il milli eğitim müdürlükleri ve bu illerdeki görme engelliler okulları, Konya, Kayseri, Gaziantep illerindeki Görme Engelliler İlköğretim okulu müdürlükleri ile görüşülüp resmi yazışma yapılmaksızın öğrenci sayıları ve kaynaştırma uygulaması yapan ana sınıfı olup olmadığı araştırılmıştır. Görüşmeler sonucunda İstanbul ili sınırları içinde bulunan bir görme engelliler okulunun kaynaştırma ana sınıfı olduğu görülmüştür ve uygulamanın burada yapılmasına karar verilmiştir. Görme

engelliler ilköğretim okulunun müdürlüğü ile görüşülerek randevu alınmıştır. Görüşmede yapılacak çalışma ve uygulanacak araçlar hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca yapılacak video kaydı için okul müdürü ve öğretmenden izin alınmıştır. Okul müdürü ve öğretmenden izin alındıktan sonra öğrencilerin kişisel öğrenci dosyaları incelenerek görme yetersizliğinden etkilenmiş ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocuklar belirlenerek bu öğrencilerin ailelerine çocuklarının araştırmaya katılmasına onay vermeleri için izin yazıları gönderilmiştir (EK 1). Çocuklarının araştırmaya katılmasına onay veren ailelerin çocuklarına Küçük Adımlar -Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı- Gelişim Alanları Envanteri uygulanarak öğrencilerin gelişimsel performansları belirlenmiştir. Envanter uygulandıktan sonra öğrencilerin serbest oyun saatlerinde ki oyunları gözlenmiş ve araştırmacının derinlemesine gözlem yapması ve davranışı tekrar tekrar izlemesi amacıyla kullanılmıştır.

3.1.1. Araştırma Grubu

Araştırma grubu 2011-2012 eğitim öğretim yılında İstanbul ili sınırları içerisinde yer alan Görme Engelliler İlköğretim Okulu'nda yer alan kaynaştırma anasınıfına devam eden, yaşları beş ile altı arasında değişen 3 az gören, 5 görme engelli, 8 gören çocuktan oluşmaktadır. Araştırma grubunda yer alan çocukların yaş, cinsiyet ve görme durumları ile ilgili bilgiler tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.

Araştırma Grubunda Yer Alan Çocukların Yaş, Cinsiyet ve Görme Durumları

DENEKLER	CİNSİYET	YAŞ	GÖRME DURUMU	GÖZ KOŞULLARI
A.	Erkek	67 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
B.	Kız	66 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
C.	Kız	53 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
D.	Kız	70 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
E.	Kız	58 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
F.	Kız	61 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
G.	Erkek	60 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
H.	Erkek	56 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş	-
İ.	Kız	75 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Havale %90
J.	Erkek	65 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	AteşliHastalık %100
K.	Erkek	56 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Erken Doğum %90
L.	Kız	68 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Erken Doğum %90
M.	Kız	54 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Erken Doğum %100
N.	Erkek	74 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Katarakt+Göz Tansiyonu %90
O.	Erkek	62 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Albinizm %40
P.	Kız	71 ay	Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş	Katarakt %20

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmada yer alan görme yetersizliği olmayan 8 çocuğun 3'ünün erkek, 5'inin kız olduğu görülmektedir. Görme yetersizliği olan 8 çocuğun ise 4'ü erkek, 4'ü ise kızdır.

Araştırma grubunu oluşturan görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların görme yetersizliği nedenleri incelendiğinde çocuklardan ikisinin doğum sonrası ateşli hastalık geçirdikleri ve görme duyularının bu hastalıktan etkilendiği belirtilmiştir. Çocuklardan üçünün erken doğum nedeni ile görme yetersizliğinden etkilendiği belirtilmiştir. Çocuklardan ikisinin katarakt nedeni ile görme yetersizliğinden etkilendiği belirtilmiştir. Bir çocuk ise Albinodur. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklardan üçü bir yıldır okul öncesi eğitime devam ederken, beş çocuk ise iki yıldır okul öncesi eğitime devam etmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuklardan ise sadece bir çocuk iki yıldır okul öncesi eğitime devam ederken, diğer çocuklar bir yıldır okul öncesi eğitime devam etmektedir. Çocukların tamamı haftanın beş günü günde beş saat okul öncesi eğitime devam etmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklardan altı tanesi özel rehabilitasyon merkezine giderken, iki tanesi ise özel rehabilitasyon merkezine gitmemektedir.

3.2. Ortam

Bu araştırma 2011-2012 eğitim öğretim yılında, İstanbul ili sınırlarında yer alan bir Görme Engelliler İlköğretim Okulu'nda uygulanmıştır. Gözlem oturumları okulun serbest oyun odasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın gözlem oturumların gerçekleştiği sınıf 40 m²'lik bir sınıftır. Zemini halı ile kaplı, giriş kapısının sol tarafında mutfak oyuncakları köşesi, sağ tarafında müzik aletleri köşesi ve legolar bulunmaktadır. Mutfak oyuncakları köşesinin tam karşı köşesinde bir köşem koltuk, bebekler ve peluş oyuncaklar yer almaktadır. Kapının tam karşısında pencere ve pencerenin sağ tarafında ise tamir aletleri ve market oyuncakları bulunmaktadır. Bu köşenin bir duvarında sırayla dizilmiş minderler bulunmaktadır. Serbest oyun odasında materyaller çocukların kullanımına açık olup, çocuklar istedikleri etkinliğe katılmak ve istedikleri oyuncaklar ile oynama konusunda serbesttirler. Serbest oyun odasında video kaydı yapılacağı için sınıfın sağ tarafının çekiminin net yapılması için pencere önüne bir kamera sınıfın sol tarafının çekiminin net yapılması için kapı yanına bir kamera yerleştirilmiştir. Kameralar sınıfın tamamını net bir şekilde çekebilmektedir. Kameralardan biri CASİO Zenix 7.0. Diğeri ise LG OptimusPad 'tır. Sınıfa iki kamera yerleştirilmiş olmasının sebebi herhangi bir gözlem kaybı yaşanmaması içindir. Yapılan çekimler için her iki kamerada izlenmiştir. Çekim anında sınıfta öğrenciler, yardımcı

öğretmen ve gözlemci yer almış ancak gözlemci ve yardımcı öğretmen hiçbir şekilde ve durumda öğrencilere müdahale etmemiştir. Sınıfta yardımcı öğretmen ve gözlemcinin bulunma amacı kameraları açıp kapatmaktır. Ayrıca yardımcı öğretmen serbest oyun zamanında çocukların birbirlerine zarar vermemesi ve herhangi bir olay yaşanmaması için her zaman sınıfta bulunmaktadır.

3.3. Araştırma Modeli

Bu araştırmada amaç; okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışları, oynadıkları oyun türleri ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışları açısından karşılaştırılmasıdır. Bu amaçla betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel çalışmalar, var olan değişkenlerin dağılımını tanımlamak için yapılan çalışmalardır. Ayrıca betimsel araştırmalar genel olarak incelenen birey ya da grupların özelliklerinin istatistikî olarak sunulması ile gerçekleşir. ‘Var olan durumu betimlemek amacı ile gözlem yapılmıştır. Gözlem, araştırmacının olay ve/veya olguların oluşumlarını açıklayabileceği somut kanıtlara ulaşmak için sürece tanıklık edebileceği etkinliklerdir’ (Ural ve Kılıç, 2006). Gözlem türlerinden yapılandırılmamış gözlem kullanılmıştır. Yapılandırılmamış gözlem, gözlem öncesi, gözlem sırası ve gözlem sonrasında gözlemciye bilgi toplamada ve kayıt etmede rahatlık sağlayan bir tür gözlem yöntemidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Bu çalışmada gözlem, anasınıfında, serbest zaman etkinlikleri boyunca oluşan davranışları ayrıntılı olarak betimlemek amacıyla kullanılmıştır. Gözlemler daha sonra detaylı bir şekilde incelenmek amacı ile video ile kayıt altına alınmıştır. Çocukların serbest oyun zaman etkinliklerinde oynadıkları oyun türleri ve oyun dışı davranışları alt grupları gözlem yapılarak birbirinden ayırt edilmiştir.

3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.4.1. Oyun Gözlem Skalası

Oyun Gözlem Skalası (OGS) Rubin (1989) tarafından geliştirilmiştir ve 2001 yılında tekrar revize edilmiştir. OGS çocukların oyun davranışlarını, oyun türlerini, oyun dışı davranışlarını ve serbest oyun tercihlerini gözlemek için geliştirilmiştir. OGS bilişsel ve sosyal oyun türleriyle ilişkilidir. Çocukların oyunlarında yaş ve cinsiyet farklılıklarını,

oyunun çevresel ortamının etkilerini ve oyundaki bireysel farklılıklarını ilgili sosyal şartları değerlendirmek açısından faydalı olduğu ispatlanmıştır. Skala psikolojik güçlük yaşama riski altındaki asosyal ve saldırgan çocukları belirlemek içinde kullanılmıştır. Araştırmacılar OGS'yi engelli ve öğrenme zorluğu olan çocuklarda da kullanmıştır. Araç oyun ve oyun dışı davranışları kodlamak için bir çatı sağlamaktadır. Zihinsel oyun kategorileri (işlevsel, yapısal, dramatik ve kurallı oyunlar) ile sosyal oyun kategorileri (tek başına, paralel ve grup oyun) iç içe geçmiştir. OGS'yi kullanabilmek için öğrencilerin gözlemlenmesi ve bu gözlemlerin video kaydına alınması gerekmektedir. Yapılan gözlemlerin kodlanabilmesi için OGS'yi kullanmak amaçlı Rubin ile görüşülmüş ve yapılan yarışmalar sonucunda kullanım izni alınmıştır. OGS araştırma grubunda kullanılmadan önce Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünde görev yapan 3 uzmanla görüşülerek araştırma grubuna uyup uymayacağı konusunda uzman görüşü alınmıştır. Sonuç olarak OGS'nin araştırmada kullanılması konusunda bir sakınca olmadığı görülmüştür.

3.4.1.1. Oyun Davranışlarının Kodlanması

Araştırmaya katılan çocukların video kayıt yolu ile serbest oyun etkinliklerinde gerçekleştirmiş oldukları oyunları incelenerek oyun türleri ve oyun dışı davranışlar OGS'ye kodlanmıştır. Oyun davranışının veya oyun dışı davranışın özet niteliğindeki aralıklarla (10 saniyeden 1 dakikaya) gözlenmesi ve takip eden sürede kodlanması tavsiye edilmektedir. Gözlemcinin, gözlemin yapıldığı süre boyunca çocuğun baskın davranış biçimini kaydetmesi için bir OGS kodlama tablosu vardır. Araç böylece çocuğun aralık boyunca en baskın davranışını kaydetmeyi sağlar. 'Çocuğun genel oyun tarzının doğru bir şekilde ölçülmesinin sürdürülebilmesi için, bir günde davranışın 5 dakikasından fazlasının kaydedilmemesi önerilir ancak en az 15 dakikalık bir POS verisinin bir araya getirilmesi gerekmektedir' (Celeste, 2006). Video kaydının kodlanmasında kullanılan Oyun Gözlem Skalası Kodlama Tablosu sekiz sütundan oluşmaktadır. Birinci sütunda oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar sıralanmıştır. İkinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sütunlar ise bir dakikalık zaman diliminin onar saniyeler bölündüğü çocukların oyunlarında tercih ettikleri oyun davranışlarını ve oyun dışı davranışlarını işaretleme sütunlarıdır. Son sütun ise çocukların oyun davranışları veya oyun dışı davranışları ile ilgili oluşan herhangi bir durumun açıklandığı açıklama sütunudur. Ayrıca tabloda çocuğun adı, serbest oyun saati, grup ve yaş bilgileri yer almaktadır. (EK 2)

3.4.2. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri

Küçük Adımlar 0-4 yaş arası gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik bir erken eğitim programıdır. Moria Pieterse, Robin Treloar, Sue Cairns, Erica Brar ve Diana Uther'in katkılarıyla hazırlanmıştır. Küçük adımlar -Gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik- Erken Eğitim Programı Macquarie Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklar Programı'na dayalı olarak hazırlanan bir programdır. İletişim becerileri, Büyük Kas Becerileri, Küçük Kas Becerileri, Alıcı Dil Becerileri, Kişisel ve Toplumsal Becerileri içeren sekiz temel kitaptan oluşmaktadır. Küçük Adımlar -Gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik- Erken Eğitim Programı Sekizinci kitabı olan Gelişim Becerileri Envanteri Küçük Adımlar'ın ayrı bölümlerini ve kitaplarını bir araya getirip bütünleştiren ögedir. Çocuğu değerlendirmek için bir dizi kontrol listesinden oluşmaktadır. Programın Türkçe'ye uyarlaması ve çevirisi Sema Batu, Gönül Kırcaali- İftar, Yıldız Uzuner ve Elif Tekin tarafından yapılmıştır. 0-4 yaş arası gelişimsel geriliği olan çocukların performanslarını belirlemek amacıyla kullanılan Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri bu çalışmada 5-6 yaş dönemi görme yetersizliğinden etkilenen çocukların performanslarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bunun nedeni ise görme yetersizliğinden etkilenen çocuklarda hareketsizlikten kaynaklanan zayıflık sadece gelişimi değil, hareketlerin kontrolsüz olmasını ve öz bakım ve günlük yaşam becerilerinde kazanılmasında geriliğe sebep olmaktadır (Strickling ve Pogrund, 2002) ve görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar uygun eğitimi almadıkları durumda tipik gelişim gösteren akranlarından yaklaşık bir yıl geri kalma eğilimi göstermektedirler (Finello vd., 1992). Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri gelişimsel olarak ortaya çıkabilecek geriliğin oyun davranışlarına ve oyun dışı davranışlara nasıl yansıdığını görmek amacıyla kullanılmıştır. Katılımcıların gelişim performanslarını belirlemek amacıyla kullanılan Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri kimlik bilgileri, tarih, saat, amaç, uygulama yönergesi, gelişim envanteri ve görüşmeden elde edilecek bilgilerin kayıt edileceği sütunlardan oluşmaktadır. Kimlik bilgileri bölümünde görüşme yapan kişinin adı soyadı, görüşülen kişinin adı soyadı, tarih ve saat yer almaktadır. Amaç bölümünde envanterin kullanım amacı açıklanmakta, uygulama yönergesinde ise envanterin nasıl kullanılacağı belirtilmektedir. Envanteri oluşturan kontrol listeleri küçük kas, büyük kas, alıcı dil, kişisel-toplumsal beceriler ve öz bakım becerileri olmak üzere beş alandan oluşmaktadır. İşaretleme yapmak amacıyla becerilerin yanında 'yapar', 'yapamaz', 'açıklama' sütunları yer almaktadır. Elde edilen bilgilerin kaydedilebilmesi amacıyla envanter üzerine çek atarak kaydetmeyi kolaylaştıracak bir düzenleme yapılmıştır (EK2). Envanteri uygulama

basamağında çocukların performanslarını belirleyebilmek için Büyük Kas Becerileri, Küçük Kas Becerileri ve Alıcı Dil Becerilerinde uygulama yapılmış olup Kişisel ve Toplumsal Becerilerde gözlem ile performansları belirlenmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar için envantere araştırmacı tarafından uyarlamalar yapılmıştır. Büyük kas becerilerinde herhangi bir uyarlamaya gerek görülmezken küçük kas becerilerinde yapbozları incelenmesi amacıyla çocuklara süre tanınmıştır. Nesneler ve resimler bölümünde çocuklardan sadece nesneleri eşlemeleri istenmiştir. Eşleme, sınıflama ve seçme basamağında nesneleri eşlemesi, sınıflaması ve seçmesi istenmiştir. Harf yerleştirme basamağında verilen şekilleri yerleştirmesi istenmiştir. Çizim becerilerinde verilen kalıpları kullanarak çizim yapması beklenmiştir. Alıcı Dil Becerilerinde seçim yapma basamağında kategorilere göre verilen oyuncak ve nesnelerden seçim yapması istenmiştir. Kişisel ve toplumsal Becerilerde çocuklar okul içinde gözlemlenmiş ve yapılan gözlemler not edilerek envantere işlenmiştir. Anne ve baba yerine öğretmenler ve arkadaşları, ev yerine sınıf, yemekhane, tuvalet gibi ortamlarda davranışlar gözlemlenmiştir.

3.4.3. Video Kayıtları

Araştırmada elde edilen veriler gözlem yolu ile elde edilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların serbest zaman oyunları, daha sonra analiz edilmek üzere video ile kayıt edilmiştir. Video kayıtları beş gün sürmüş olup, serbest oyun zamanları içerisinde belirlenen süreler içinde kameralar açılarak kayıt başlatılmış ve belirlenen süre sona erdiğinde kayıt sona ermiştir. Serbest oyun etkinliklerinin ortalama süresi otuz dakikadır. Her gözlem günü için on dakikalık video kaydı yapılmıştır. Video kaydına beş gün devam edilmiştir. Beş günlük video kayıt verisi toplam elli dakikalık süreden oluşmaktadır. Beş gün boyunca her gün yapılan veri kayıtlarının ilk beş dakikası oyuna hazırlık, oyuncak seçimi, oyun partneri seçimi gibi etmenler nedeni ile on dakikalık veri kayıtlarının ilk beş dakikaları araştırma verilerine dahil edilmemiştir. On dakikalık verilerin ikinci beş dakikası araştırma verilerinin toplanacağı gözlem verileridir. Rubin (2001) ‘bir çocukla yapılan gözlem verisinin beş dakikayı geçmemesi gerektiğini ve en az on beş dakikalık gözlem verisinin olması gerektiğini’ söylemektedir. Toplam elli dakikalık video kaydının yirmi beş dakikası veri toplamak amacıyla kullanılırken diğer yirmi beş dakikası gözlemcinin tekrar tekrar izlemesi ve detaylı gözlem ve kodlama yapabilmesi amacıyla kullanılmıştır. Çocukların oyun davranışları beş farklı gün ve farklı oyun etkinliklerinde kayıt edildiği için kameraya girmeyeceği düşünülen durumlar not alınmıştır. Yardımcı öğretmen varlığında çocukların

davranışlarında değişiklik olup olmadığını incelemek amacıyla çocuklarla araştırma öncesinde öğretmen olmaksızın video kaydı yapılmıştır. Yardımcı öğretmen sadece kamerayı açıp çıkmıştır. Bu kayıtlar daha sonra gözlem yapabilme ve gözlemcilerin eğitimi çalışmalarında kullanılmıştır. Araştırmacının varlığında farklı davranışların meydana gelmemsi amacıyla araştırmacı gözlemden bir hafta önce beş gün boyunca okula gitmiş, çocuklarla tanışmış onlarla oyun oynamış ve vakit geçirmiştir.

3.5. Gözlemciler Arası Güvenirlik

Betimsel çalışmalarda güvenirlik aynı durumun bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır. Bu çalışmada gözlemciler arası güvenirlik videoların izlenmesi ve oyun davranışları ile oyun dışı davranışların OGS'ye kodlanması ile yapılmıştır. Bu nedenle gözlemciye eğitim verilmiştir. Gözlemcinin eğitimi amacıyla ilk olarak gözlemci ve araştırmacı oyun davranışlarını ve oyun dışı davranışları nasıl çıkarsayabilecekleri konusunda okumalar yapmışlardır. Okumaların ardından araştırmacı ve gözlemci araştırmada kullanılmayan video kayıtlarını detaylı olarak defalarca izlemişlerdir. Yapılan izlemelerin ardından hangi davranışın oyun davranışı, hangi davranışın oyun dışı davranış olduğunu çıkarsamaya çalışmışlardır. Bu aşamada ise OGS'nin kullanılması, oyun davranışlarının ve oyun dışı davranışların kodlanması ve gözlem yaparken nelere dikkat edilmesi konusunda bilgilendirilmişlerdir. Ardında daha önce hiç izlemedikleri videoları araştırmacı ve gözlemci birbirlerinden bağımsız olarak izleyip kodlamalarını yapmışlardır. Gözlemciler arası güvenirlik % 85 ve üzerinde çıkana kadar ön çalışmalara devam edilmiştir. Böylece gözlemcinin çocukların oyun davranışlarını ve oyun dışı davranışlarını güvenilir bir şekilde belirleyebilmesi amacıyla çalışılmıştır. Araştırmacının ve gözlemcinin gözlemlediği ve söyledikleri oyun davranışlarının ve oyun dışı davranışların kayıtlarını tutmak için iki özel eğitim öğretmeninden yardım alınmıştır. Araştırmaya katılan on altı öğrenci için toplam 800 dakikalık video kaydı yapılmıştır. Gözlemciler arası güvenirlik çalışması için 800 dakikalık video kaydının - her bir öğrenci için rastgele seçilmiş 10 dakikasında, 16 öğrenci için 160 dakikasında- kayıtların kodlanmasında kullanılan oyun gözlem skalasının hatasız kodlanması ve verilerin güvenirliği amacıyla gözlemciler arası güvenirlik çalışması yapılmıştır. İkinci gözlemci davranışları kodlayabilir hale geldiğinde uygulamada kayıt edilen video kayıtları ikinci gözlemci tarafından izlenmiş ve araştırmacı ile ikinci gözlemcinin hem fikir olduğu ve hem fikir olmadığı oyun davranışları ve oyun dışı

davranışlar belirlenmiştir. Ardından güvenilirlik yüzdesi hesaplanmıştır. ‘Gözlemciler arası güvenilirlik hesaplaması;

Görüş Birliği

————— x 100

Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı

Formülü kullanılarak hesaplanmıştır’ (Kırcaali-İftar ve Tekin, 1997)

16 çocuk üzerinde yapılan gözlemciler arası güvenilirlik hesaplamasında güvenilirlik yüzdeleri birinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %87,5, ikinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %83,33, üçüncü çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama 87,5 , dördüncü çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %95,83, beşinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama % 100, altıncı çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %83,3, yedinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %87,5, sekizinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %95,8, dokuzuncu çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %100, onuncu çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %91,66, on birinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama 91,66, on ikinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %95,83, on üçüncü çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %87,5, on dördüncü çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %91,66, on beşinci çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %95,83, on altıncı çocuk için 10 dakikalık veri için ortalama %83,33, Gözlemciler arası güvenilirlik bulunmuştur. Tüm verilerin, gözlemciler arası güvenirligi ortalama %91,14 düzeyinde hesaplanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

3.6.1. Gözlem

Araştırmada var olan durumu betimlemek amacı ile gözlem yapılmıştır. Gözlem, araştırmacının olay ve/veya olguların oluşumlarını açıklayabileceği somut kanıtlara ulaşmak için sürece tanıklık edebileceği etkinliklerdir’ (Ural ve Kılıç, 2006). Bu araştırmada öğrencilerin serbest oyun saatleri gözlemlenmiştir. Gözlemleri detaylı olarak inceleyebilmek için video kaydı yapılmıştır. 2011- 2012 bahar döneminde, bir haftanın beş günü çocukların serbest zaman etkinliklerini içeren video kayıtları, araştırmacı tarafından derinlemesine gözlem yapma ve davranışı tekrar tekrar izlemek üzere kullanılmıştır. Araştırmacı gözlem sırasında etkinliklere katılmamıştır. Sınıf içerisinde bağımsız gözlemci olarak bulunmuştur. Günlük onar dakikalık video kayıtlarının ilk beş dakikası veri kaybı olmaması amacıyla

değerlendirme dışı bırakılmıştır. Son beş dakikası ise oyun türlerini ve oyun dışı davranışlarını belirlemek amacıyla OGS'ye kodlanmıştır.

3.6.2. Oyun Gözlem Skalası

Verilerin analizi için Rubin (1989) geliştirdiği Oyun Gözlem Skalası (OGS) kullanılmıştır. OGS Rubin (2001)'in Kodlama tablosu tablo 2 de gösterilmiştir. Kodlamalar yapılırken bir dakikalık gözlem süresinin ilk on saniyesinde çocuk grup- dramatik oyun oynuyorsa grup oyun satırından dramatik basamağına işaretlenir. Yirminci saniyesinde çocuk grup- dramatik oyuna devam ediyorsa yine aynı satırın yirminci saniye ile eşleştiği kısma işaretlenir. Otuzuncu saniyede çocuk yalnız- işlevsel oyun oynamakta ise bu durumda yalnız oyun satırından işlevsel basamağı bulunur ve otuzuncu saniye ile eşleşen kısma işaretlenir. Kırkıncı saniyede çocuk oyun dışı davranışlardan geçiş davranışı sergilemektedir. İlk satırda bulunan oyun dışı davranışlardan geçiş davranışı bulunur ve kırkıncı saniye ile eşleşen kısma işaretlenir. Ellinci saniyede çocuk geçiş davranışını sürdürmektedir. Geçiş davranışı bulunur ve 50 saniye ile eşleşen kısma işaretlenir. Altmışınca saniyede öğrenci grup- dramatik oyun sergilemektedir. Grup oyun davranışlarından dramatik satırı bulunur ve 60 saniye ile eşlenen kısma işaretleme yapılır. Toplam gözlem süresi olan yirmi beş dakika her çocuk için bu şekilde tamamlanmıştır. Her 10 saniyelik aralık boyunca, yalnızca bir davranış kodlanır. Eğer bu 10 saniyelik aralıkta birden fazla davranış ortaya çıkarsa, daha uzun süre sergilenen davranış kodlanır. Eğer davranışların süresi aynıysa, gözlemci en çok gelişmiş sosyal ve / veya bilişsel kategoriye kodlar. (EK2)

Çocukların oyun davranışları ve oyun dışı davranışları incelendikten sonra toplam gözlem süresinde ne kadar sürede, ne tür oyun davranışı ya da oyun dışı davranış gerçekleştiği bulunmuştur ve yüzdeler hesaplanmıştır. Yüzde hesaplamaları yapılırken çocukların beş gün boyunca beşer dakikadan yirmi beş dakikalık veriler sırasında hangi saniyede hangi oyun davranışı veya oyun dışı davranışı gerçekleştirme süreleri belirlenmiş olup belirlenen süreler sonucunda beş günlük toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin her oyun davranışı ve oyun dışı davranışı için orantıları bulunmuştur. Bu hesaplama sonucunda çocukların toplam gözlem süresinin yüzde kaçında hangi oyun davranışını ya da oyun dışı davranışı tercih ettiği belirlenerek verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

3.6.3. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterinin Uygulanması

Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri öğrencilerin gelişimsel performansını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Öğrencilerin performansını belirlerken öğrenciden söylenen basamağı yapması istenmiş öğrenci yaparsa ‘yapar’ sütununa işaretleme yapılmıştır, öğrenci yapamazsa ‘yapamaz’ sütununa işaretleme yapılmıştır. Öğrenci ile ilgili herhangi bir açıklama gerektiren durum olursa ‘açıklama’ sütununa gerekli açıklama yapılmıştır. Envanterin analizi yapılırken çocukların gerçekleştirmeleri hedeflenen beceri yüzdesi ile gerçekleşen beceri yüzdeleri karşılaştırılıp oranları bulunmuştur ve çocukların hangi becerilerde gereksinime ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Ardından görme yetersizliğinden etkilenen ve etkilenmeyen çocukların gerçekleştirdikleri beceri yüzdeleri karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmada beceri envanterinde hedef gerçekleştirme yüzdesi ile oyun davranışları ve oyun dışı davranışların arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışları, oynadıkları oyun türleri ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışları açısından karşılaştırılmasını amaçlayan araştırmanın bu bölümünde görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oynadıkları oyun türleri ve oyun davranışları, görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışlarının bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir.

Araştırma grubunun gözlemlenirken gösterdikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışları sırası ile on altı öğrenci içinde tablolar halinde gösterilmiştir.

4.1. Küçük Adımlar Gelişim becerileri Envanteri Bulguları ve Yorumları

Küçük adımlar gelişim becerileri envanteri bulguları tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterine Göre Çocukların Performans Durumları

Öğrenci	Gerçekleştirilmesi		Gerçekleştirilmesi		Gerçekleşen	
	Hedeflenen		Hedeflenen		Beceri Sayısı	
	Beceri Sayısı		Beceri Yüzdesi		Beceri Yüzdesi	
A. BK	19		%75		19	%100
KK	16		%75		16	%100
AD	24		%75		24	%100
KTB	27		%75		27	%100

BK: Büyük Kas Becerileri KK: Küçük Kas Becerileri AD: Alıcı Dil Becerileri KTB: Kişisel ve Toplumsal Beceriler

Tablo 2. Devam

Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterine Göre Öğrencilerin Performans Durumları

B.	BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	27	%100
C.	BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	25	%92,59
D.	BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	24	%88,88
E.	BK	19	%75	10	%52,63
	KK	16	%75	5	%68,75
	AD	24	%75	4	%33,33
	KTB	27	%75	8	%70,37
F.	BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	22	%92,59
G.	BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	20	%74,07
H.	BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	22	%81,48

BK: Büyük Kas Becerileri KK: Küçük Kas Becerileri AD: Alıcı Dil Becerileri KTB: Kişisel ve Toplumsal Beceriler

Tablo 2. Devam

Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterine Göre Öğrencilerin Performans Durumları

İ.	* BK	19	%75	4	%21,05
	KK	16	%75	7	%43,75
	AD	24	%75	17	%70,83
	KTb	27	%75	13	%48,14
J.	*BK	19	%75	8	%42,10
	KK	16	%75	10	%62,5
	AD	24	%75	24	%100
	KTb	27	%75	17	%62,96
K.	*BK	19	%75	11	%57,89
	KK	16	%75	7	%43,75
	AD	24	%75	23	%95,83
	KTb	27	%75	19	%70,37
L.	*BK	19	%75	4	%21,05
	KK	16	%75	6	%37,5
	AD	24	%75	14	%58,33
	KTb	27	%75	11	%40,74
M.	*BK	19	%75	3	%15,78
	KK	16	%75	6	%37,5
	AD	24	%75	9	%37,5
	KTb	27	%75	3	%11,11
N.	*BK	19	%75	12	%63,15
	KK	16	%75	10	%62,5
	AD	24	%75	23	%95,83
	KTb	27	%75	24	%88,88
O.	*BK	19	%75	18	%94,73
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTb	27	%75	25	%92,59

BK: Büyük Kas Becerileri KK: Küçük Kas Becerileri AD: Alıcı Dil Becerileri KTb: Kişisel ve toplumsal Beceriler

Tablo 2. Devam

Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanterine Göre Öğrencilerin Performans Durumları

P.	*BK	19	%75	19	%100
	KK	16	%75	16	%100
	AD	24	%75	24	%100
	KTB	27	%75	25	%92,59

BK: Büyük Kas Becerileri KK: Küçük Kas Becerileri AD: Alıcı Dil Becerileri KTB: Kişisel ve toplumsal Beceriler

*Görme Yetersizliğinden Etkilenen Çocuklar

Tablo 3.

Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri Uygulanan Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Beceri Gerçekleştirme Yüzdelerinin Karşılaştırılması

Denek No	Görme Yetersizliğinden Etkilenmeyen Çocuklar				Denek No	Görme Yetersizliğinden Etkilenen Çocuklar			
	BK	KK	AD	KTB		BK	KK	AD	KTB
A1	%100	%100	%100	%100	İ*	%21,05	%43,75	%70,83	%48,14
B2	%100	%100	%100	%100	J*	%42,1	%62,5	%100	%62,96
C3	%100	%100	%100	%92,59	K*	%57,89	%43,75	%95,83	%70,37
D4	%100	%100	%100	%88,88	L*	%21,05	%37,5	%58,33	%40,74
E5	%52,63	%68,75	%83,33	%70,37	M*	%15,78	%37,5	%37,5	%11,11
F6	%100	%100	%100	%92,59	N*	%63,15	%62,5	%95,83	%88,88
G7	%100	%100	%100	%74,07	O*	%94,73	%100	%100	%92,59
H8	%100	%100	%100	%81,48	P*	%100	%100	%100	%92,59

BK: Büyük Kas Becerileri KK: Küçük Kas Becerileri AD: Alıcı Dil Becerileri KTB: Kişisel ve toplumsal Beceriler

*Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklar

Tablo 2 ve 3 incelendiğinde görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuklar büyük kas becerilerinde genel olarak uygulamaya dahil olmuşlardır ve becerileri gerçekleştirmişlerdir. E büyük kas becerilerinde hedeflenen beceri yüzdesinin altında kalmıştır (%52.6). uygulama esnasında sürekli olarak başka durumlar ile ilgilenmek istemiş ve yapmak istemediği beceriler yapmadı olarak alınmıştır. Açıklama sütununa durum açıklanmıştır. Küçük kas becerileri incelendiğinde görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuklar arasında E %68,75 oranında beceri gerçekleştirmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuklar alıcı dil

becerilerinde hedeflenen yüzdeye ulaşılmıştır. E’de problemsiz bir şekilde uygulamaya dahil olmuştur. Görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocukların kişisel ve toplumsal becerileri incelendiğinde ise hedeflenen beceri gerçekleştirme yüzdesine ulaşılmıştır. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar incelendiğinde İ’nin envanter uygulanırken özellikle büyük kas (%21.05) ve küçük kas becerilerinde (%43.75) oldukça zorlandığı gözlemlenmiştir. Alıcı dil becerilerinde (%70.83) hedeflenen beceri yüzdesine yaklaşma göstermiştir. Kişisel ve toplumsal becerilerde (%48.14) ise hedeflenen beceri yüzdesinin altında kalmıştır. Fiziksel hareketsizlik kasları etkilediği için hareketsizlikten kaynaklı zayıflık, sadece gelişimin geri kalmasına değil, hareketlerin kontrolsüz olmasına ve bu kontrolsüzlükten kaynaklı birçok öz bakım ve günlük yaşam becerilerinin kazanılmasından kaynaklı gecikmelere yol açmaktadır (Strickling ve Poground, 2002) Görme yetersizliğinden etkilenen J’ye bakıldığında Alıcı dil becerilerinde (%100) bütün yönergeleri yerine getirirken Küçük kas (%62.5), büyük kas (%42.1) ve kişisel ve toplumsal becerilerde (%62.96) hedeflenen beceri yüzdesine ulaşamamıştır. J envanter uygulanırken uygulamaya aktif olarak dahil olmuştur. Büyük kas becerileri ile ilgili becerileri yerine getirirken sürekli destek aramakta, çevresindeki bir kişiyi ya da nesneyi tutma gereksinimi duymaktadır. Ana babalar çocuklarının düşüp zarar göreceği düşüncesi ile onlara yürüme fırsatı vermemektedirler (Tuncer, 2003). Çocuğun yürüyeceği ortamda destek olmak, müzik eşliğindeki hareketler, ritim çalışmaları yapmak çocuğun hareketliliğini artıracak gibi güven duymasını sağlayacaktır (Tuncer, 2003). K’nın envanter yüzdeleri incelendiğinde büyük kas (%57,89) ve küçük kas becerilerinde (%43,75) hedeflenen yüzdelere ulaşamadığı gözlemlenirken alıcı dil (%95,83) ve kişisel ve toplumsal becerilerde (%70,37) verilen yönergeleri genel olarak gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. L’nin envanter yüzdelere bakıldığında Büyük kas (%21,05), küçük kas (%37,5) , alıcı dil (%58,33) ve kişisel ve toplumsal becerilerde (%40,74) oldukça geride olduğu gözlemlenmiştir. L, envanter uygulanırken yönergelere tepki vermekte oldukça zorlanmıştır. M’nin becerileri gerçekleştirme düzeyine bakıldığında hedeflenen beceri yüzdesinin oldukça gerisinde kaldığı gözlemlenmiştir. Büyük kas (%15,78), küçük kas (%37,5), alıcı dil (%37,5) ve kişisel ve toplumsal beceriler (%11,11) oranlarında gerçekleşmiştir. M envanter uygulanırken sessiz bir şekilde yerinde oturmuş en fazla dokuz yönergeyi yerine getirmiştir. Oldukça kısıtlı bir iletişim kurmuştur. Öğretmeni ile görüşüldüğünde ise derste de bu şekilde tepkiler verdiğini söylemiştir. M’nin sadece yemek yeme, su içme, tualete gitme gibi temel becerileri gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. İleri derecede görme engelli olanların aldıkları uyaranlar gören çocuklara göre daha az çekicidir (Kılıçoğlu, 2006). Bunun sonucu olarak

ileri derecede görme engelli olan çocuklar kendilerini riskli davranışlara girmektense gören çocuklara göre daha az motor yeteneği geliştirmeye ve daha çok oturarak zaman geçirmeye eğimli olacaklardır (Foulke and Hatlen, 1992. Akt. Kılıçoğlu,2006). Anaokulu çağına gelen görme engelli çocukların motor gelişimlerinde akranlarıyla büyük farkın olduğu görülmektedir (Scott, 1992. Akt. Kılıçoğlu, 2006). N'nin envanter yüzdelerine bakıldığında diğer arkadaşlarına oranla beceri gerçekleştirme oranı daha yüksektir. Büyük kas (%63,15), küçük kas (%62,5), alıcı dil (%95,83) ve kişisel ve toplumsal beceriler (%88,88) oranlarında gerçekleşmiştir. N az gören bir çocuktur. Sağ gözündeki görme kalıntısını kullanarak uygulamadaki yönergeleri gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Görmeyen akranlarına göre daha yüksek yüzdeler elde ederken gören akranlarına göre gerilik gözlemlenmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar görme yetisini kullanamadıkları ya da belirli derecede kullandıkları için doğrudan yaşantılara gereksinim duyarlar. Görsel girdinin sınırlı olması, çevremizdeki kişilerin yerini belirleme, iletişimi başlatma ve sürdürmede zorluk yaşamaya sebep olmaktadır (Tröster ve Brambring, 1992; Sacks ve Silberman, 2000). O ve P'nin beceri yüzdeleri incelendiğinde ise az gören çocukların görme kalıntılarını kullanarak hayatlarını organize ettikleri ve etkinliklere dahil oldukları gözlemlenmektedir.

4.2. Gözlem sonucu Elde Edilen Bulgular ve Yorumları

Araştırmaya katılan Görme Engelliler İlköğretim Okulu kaynaştırma anasınıfı çocuklarının serbest oyun etkinliklerinde oynadığı oyun davranışları ve oyun dışı davranışlarının yüzdeleri tablolarla sunulmuştur.

Tablo 4.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş A'nın Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN		PARALEL OYUN		GRUP OYUN			OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR					
İşlevsel Oyun	Yapısal Oyun	Yapısal Oyun	Keşif Oyun	Dramatik Oyun	Keşif Oyun	Yapısal Oyun	AK.	İ.	İK.	OD.	K.	G.
%0,66	%4	%1,33	%1,33	%53,3	%2,66	%6,66	%15,33	%4	%1,33	%1,33	%2	%6
%4,66		%2,66		%62,6			%30					
AK: Aktif Konuşma Davranışı		İ: İzleyici Davranış		İK: İtiş Kakiş Davranışı			OD: Oda Dışı Davranış					
K: Kodlanamaz Davranış		G: Geçiş Davranışı										

1500 saniyelik toplam gözlem süresince (25 dakikalık gözlem verisi) gören A'nın oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 940 saniyesi grup oyun, 40 saniyesi paralel oyun, 70 saniyesi yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 450 saniyesini oluşturmaktadır.

A toplam gözlem süresinin %62.6'sını grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında grup oyun kapsamında %53.3 Grup Dramatik, %6.66 Grup Yapısal, %2.66 Grup Keşif oyunları oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Dramatik oyunda öğrenci arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur. A evcilik oyununda baba rolü alarak oyun oynamıştır. Grup Yapısal oyunda ise arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler üretme amacı içerisinde Legolarla binalar, arabalar ve benzeri oyuncaklar yapmaktadır.

Toplam gözlem süresinin % 2.66sını paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında paralel oyun kapsamında % 1.33 Paralel Yapısal, %3.33 ise Paralel İşlevsel oyunları oynadığı gözlemlenmiştir. Paralel Yapısal oyunda arkadaşlarıyla paralel konuşmalar kurmakta onlarla oynuyor gibi görünmekte ancak bağımsız bir oyun oynamaktadır. Kendi başına Legolarla bir şeyler yaratma çabası içinde oyununu sürdürmektedir. Paralel İşlevsel oyunda arkadaşları ile oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oyun oynamaktadır arada sırada arkadaşları ile iletişime geçmekte ve onların oyunları ile ilgili konuşmaktadır diğer taraftan da şarkı söyleyerek elindeki müzikli oyuncakla oynamaktadır.

Toplam gözlem süresinin %4.66'sını ise yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında yalnız oyun kapsamında %0.66 Yalnız İşlevsel, %4 ise Yalnız Yapısal oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız işlevsel oyunda elindeki ses çıkaran oyuncakla tek başına ses çıkartıp oynamaktadır. Yalnız Yapısal oyunda ise elindeki bloklar dizerek kendine oyun alanı oluşturmaktadır.

A toplam gözlem süresinin % 30'unu oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 30'luk zamanın % 15.33ü aktif konuşma davranışı , %4ü izleyici davranış,% 1.33ü oda dışı davranış, %6sı geçiş davranışı, %1.33ü itiş-kakış davranışı, %2 si kodlanamaz davranış olarak gözlemlenmiştir.

A, aktif konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Oda dışı davranış sırasında çocuk video çekimi yapılan odadan ayrılmıştır. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için hazırlanmaktadır elindeki oyuncakları aldığı yere bırakmış ve yeni oyuncak almaya gitmiştir bu nedenle geçiş söz konusudur. Arkadaşlarının faaliyetlerini izleyip yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. İtiş-kakış davranışı sırasında ise arkadaşlarıyla şakacaktan kavgaya etmektedir.

A'nın yalnız oyun davranışlarından; dramatik oyun, kurallı oyun ve yapısal oyun, paralel oyun davranışlarından; işlevsel, dramatik ve kurallı oyun, Grup oyun davranışlarından; İşlevsel ve kurallı oyun oynamadığı görülmüştür. Oyun dışı davranışlarda ise meşguliyetsiz, saldırgan, kaygılı ve tereddütlü davranışlar gözlemlenmemiştir.

Tablo 5.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş B'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN			GRUP OYUN			OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR			
İşlevsel Oyun	Dramatik Oyun	Dramatik Oyun	İşlevsel Oyun	Yapısal Oyun	Keşif Oyun	İ.	AK.	G.	K.
%1,33	0,66	%46	%4	%5,33	%2,66	%20,66	%8	%5,33	%6
%2			%58			%40			

İ: İzleyici Davranış AK: Aktif Konuşma Davranışı G: Geçiş Davranışı K: Kodlanamaz Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören B'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 870 saniyesi Grup oyun, 30 saniyesi Yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 600 saniyesini oluşturmaktadır.

B toplam gözlem süresinin % 58i Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Grup oyun kapsamında %46sı Grup Dramatik, %5.33ü Grup Yapısal, %2.66sı Grup Keşif,%4ü ise Grup İşlevsel oyunları oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Dramatik oyunda arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur, evcilik oyununda anne rolü alarak oyun oynamıştır. Grup Yapısal oyunda ise arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler üretme amacı içerisinde legolarla ve oyuncaklarla oynamıştır. Grup Keşif oyunda elindeki oyuncağın ne işe yaradığı konusunda oyunlar yaratıp oyun oynamıştır örneğin tamir aletlerinden penseyi incelemiş ardından vidaları çıkarmaya çalışmıştır. Grup İşlevsel oyunda ise elindeki iç içe geçebilen kapları birbirinin içine geçirip arkadaşlarına yemek hazırlamıştır.

B toplam gözlem süresinin %2si ise yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında yalnız oyun kapsamında %0,66sı Yalnız Dramatik, %1,33ü Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız Dramatik oyunda tek başına elindeki bebekle konuşarak onun annesi rolünü oynamıştır. Yalnız İşlevsel tek başına elindeki oyuncakla sürekli aynı sesi çıkaracak şekilde oyuncağı ritimsel bir şekilde vurmuştur.

B, toplam gözlem süresinin %40ını oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 40lık zamanın %8 i aktif konuşma davranışı , %20.66sı izleyici davranış,%5.33ü geçiş davranışı, %6sı kodlanamaz davranış olarak gözlemlenmiştir.

B, aktif konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Arkadaşlarının faaliyetlerini izleyip yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır.

B, oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, keşif ve kurallı oyun, Grup oyun davranışlarından; kurallı oyun ve paralel oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise oda dışı davranış, meşguliyetsiz davranış, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve kaygılı davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 6.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş C'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN		GRUP OYUN			OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR						
İşlevsel Oyun	Dramatik Oyun	Yapısal Oyun	İşlevsel Oyun	Keşif Oyun	AK.	İ.	G.	S.	K.	OD.	
%2	%33,3	%6	%4	%3,33	%9,3	%18,66	%3,33	%0,66	%6	%13,33	
%2		%46,6			%51,3						
AK: Aktif Konuşma Davranış		İ: İzleyici Davranış			S: Saldıran Davranış			K: Kodlanamaz Davranış			OD: Oda Dışı Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören C'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 700 saniyesi Grup oyun, 30 saniyesi Yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 770 saniyesini oluşturmaktadır.

C toplam gözlem süresinin % 46.6sı Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Grup oyun kapsamında %33.3ü Grup Dramatik, %6 sı Grup Yapısal, %3,33ü Grup Keşif, %4ü ise Grup İşlevsel oyunları oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Dramatik oyunda arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur evcilik oyununda abla rolü alarak oyun oynamıştır. Grup Yapısal oyunda ise arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler üretme amacı içerisinde Legolarla oynamıştır.

C, toplam gözlem süresinin %2sini Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında yalnız oyun kapsamında %2 Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız Dramatik oyunda tek başına elindeki bebekle konuşarak onun annesi rolünü oynamıştır. Yalnız İşlevsel oyunda tek başına sürekli aynı hareketleri yaparak şarkı söylemiş ve dans etmiştir.

C, toplam gözlem süresinin %51,3ünü oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 51,3lük zamanın %9. 3ü Aktif Konuşma Davranışı , %18,6sı İzleyici Davranış,%3,33ü Geçiş Davranışı, %6sı Kodlanamaz Davranış,%0,66sı Saldırgan Davranış ve %13.33ü ise Oda Dışı Davranış olarak gözlemlenmiştir.

C, Aktif Konuşma Davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici Davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Geçiş Davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Arkadaşlarının faaliyetlerini izleyip yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. Oda dışı davranışta çocuk odadan ayrılmıştır.

C'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, keşif, dramatik ve kurallı oyun, Grup oyun davranışlarından; kurallı ve dramatik oyun ve paralel oyun gözlemlenmemiştir. Oyun dışı davranışlardan ise meşguliyetli davranış, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve kaygılı davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 7.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş D'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN			GRUP OYUN			OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR				
İşlevsel Oyun	Dramatik Oyun	Yapısal Oyun	Dramatik Oyun	İşlevsel Oyun	Keşif Oyun	G.	AK.	İ.	OD.	K.
%4,6	%0,6	%6,66	%33,3	%4	%2,6	%4,6	%5,3	%19,3	%13,3	%4,6
%5,33			%46,6			%48				
G: Geçiş Davranışı			AK: Aktif konuşma Davranışı			İ: İzleyici Davranış			OD: Oda Dışı Davranış	
									K: Kodlanamaz Davranış	

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören D'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 700 saniyesi Grup oyun, 80 saniyesi Yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 720 saniyesini oluşturmaktadır.

D, toplam gözlem süresinin % 46.6sı Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında Grup oyun kapsamında %33.3ü Grup Dramatik, %6.66sı Grup Yapısal, %2.6sı Grup Keşif, %4.6sı ise Grup İşlevsel oyunları oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Dramatik oyunda arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur, evcilik oyununda abla rolü alarak oyun oynamıştır. Grup Yapısal oyunda ise arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler üretme amacı içerisinde Legolarla oynamıştır.

D, toplam gözlem süresinin %5.33ü ise Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan zihinsel oyun türlerine bakıldığında yalnız oyun kapsamında %0,6sı Yalnız Dramatik, %4.6sı Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız Dramatik oyunda tek başına elindeki bebekle konuşarak onun annesi rolünü oynamıştır. Yalnız İşlevsel oyunda tek başına sürekli aynı hareketleri yaparak şarkı söylemiştir.

D, toplam gözlem süresinin %48ini oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 48lik zamanın %5.33ü Aktif Konuşma Davranışı , %19.3ü İzleyici Davranış,%4.6sı Geçiş Davranışı, %4.6sı Kodlanamaz Davranış,%13.3ü ise Oda Dışı Davranış olarak gözlemlenmiştir.

Öğrenci Aktif Konuşma Davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici Davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Geçiş Davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Arkadaşlarının faaliyetlerini izleyip yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. Oda dışı davranışta çocuk odadan ayrılmıştır.

D'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, keşif ve kurallı oyun, Grup oyun davranışlarından; kurallı oyun ve paralel oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlardan ise kaygılı davranış, meşguliyetsiz davranış, itiş-kakış davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 8.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş E Öğrencisinin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN			GRUP OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR				
İşlevsel Oyun	Yapısal Oyun	Dramatik Oyun	İşlevsel Oyun	İ.	KAY.	G.	K.	M.
%26,6	%6	%6	%5,33	%11,33	%2,66	%2	%20	%20
%38,6			%5,33	%56				
G: Geçiş Davranışı			KAY: Kaygılı Davranış	İ:İzleyici Davranış	M:Meşguliyetsiz Davranış		K:Kodlanamaz Davranış	

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören E'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 80 saniyesi grup oyun, 580saniyesi yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 840 saniyesini oluşturmaktadır.

E, toplam gözlem süresinin % 5.33ünü grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında grup oyun kapsamında %5.33 Grup İşlevsel oyun oynamıştır, fiziksel eğlence amaçlı arkadaşlarıyla kovalamaç oynar gibi hareketler yaparak oyun oynamıştır

E, toplam gözlem süresinin %38.6 sını yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında yalnız oyun kapsamında %6 Yalnız Dramatik, %6 sını Yalnız Yapısal, %26.6sı ise Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız Dramatik oyunda tek başına bir olayı dramatize ederek market kasasına oturarak kasiyer rolünü oynamıştır(çocuktan alışveriş yapan kişiler olmadığı halde çocuk kişi varmış gibi davranmıştır).Yalnız Yapısal oyunda ise tek başına Legolarla bir şeyler yapma çabası içinde oyun oynamıştır. Yalnız İşlevsel oyunda ise fiziksel eğlence amaçlı dans eder gibi tekrarlı hareketler yaparak tek başına oyun oynamıştır.

E, toplam gözlem süresinin %56sı oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 56lık zamanın % 11.33ü izleyici davranış, % 2si geçiş davranış, %20si kodlanamaz davranış, %2.66sı kaygılı davranış ve %20si meşguliyetsiz davranış olarak gözlemlenmiştir.

E, izleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Geçiş davranış sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. Meşguliyetsiz davranış sırasında ise amaçsız bir şekilde ortalıkta gezmiştir. Kaygılı davranış sırasında ağlama davranışı sergilemiştir.

E'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; keşif ve kurallı oyun, Grup oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve dramatik oyun ve paralel oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise oda dışı davranış, aktif konuşma davranış, itiş-kakış davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 9.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş F'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

GRUP OYUN	PARALEL OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR						
Dramatik Oyun	İşlevsel Oyun	Yapısal Oyun	AK.	İ.	G.	K.	M.	İK.
%51,33	%10	%8,66	%9,33	%4	%0,66	%6,66	%8,66	%0,66
%51,33	%18,66	%30						

AK: Aktif Konuşma Davranışı İ: İzleyici Davranış G: Geçiş Davranışı K: Kodlanamaz Davranış M: Meşguliyezsiz Davranış
İK: İtiş Kakış Davranışı

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören F'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 770 saniyesi Grup oyun, 280 saniyesi Paralel oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 450 saniyesini oluşturmaktadır.

F, toplam gözlem süresinin % 51.33ü Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında grup oyun kapsamında %51.33ünde de Grup Dramatik oyun oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Dramatik oyunda arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur.

F, toplam gözlem süresinin %18.66sı ise Paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Paralel oyun kapsamında %10 Paralel İşlevsel , %8.66 Paralel Yapısal oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Paralel Yapısal oyunda arkadaşları ile oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oyun oynamaktadır arada sırada arkadaşları ile iletişime geçmekte ve onların oyunları ile ilgili konuşmaktadır diğer taraftan da elindeki tasolarla tek başına oynamaktadır. Paralel İşlevsel oyunda arkadaşları ile oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oyun oynamaktadır arada sırada arkadaşları ile iletişime geçmekte ve onların oyunları ile ilgili konuşmaktadır diğer taraftan da elindeki Legoları bir kaptan diğer kaba boşaltmaktadır.

F, toplam gözlem süresinin %30unu Oyun Dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 30luk zamanın %9.33ü Aktif Konuşma davranışı , %4ü İzleyici davranış, %0.66sı Geçiş davranışı, %6.66sı Kodlanamaz davranış,%8.66sı Meşguliyezsiz davranış, %0.66sı İtiş-kakış davranışı olarak gözlemlenmiştir. Aktif Konuşma davranışı

oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. Meşguliyetsiz davranışta F meşguliyetsiz bir şekilde oturmuştur. İtiş-kakış davranışı sırasında arkadaşlarıyla şakacıktan kavga etmektedir.

F'nin oyunlarında yalnız oyun, grup oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve işlevsel oyun ve paralel oyun davranışlarından; keşif, kurallı ve dramatik oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise oda dışı davranış, kaygılı davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 10.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş G'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

GRUP OYUN	YALNIZ OYUN	PARALEL OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR					
Dramatik Oyun	Yapısal Oyun	Dramatik Oyun	İşlevsel Oyun	AK.	M.	G.	K.	İ.
%48,66	%1,33	%1,33	%6,66	%12	%12	%2	%8	%8
%48,66	%1,33	%8			%42			

AK: Aktif Konuşma Davranışı M: Meşguliyetsiz Davranış G: Geçiş Davranışı K: Kodlanamaz Davranış İ: İzleyici Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören G'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 730 saniyesi Grup oyun, 20 saniyesi yalnız oyun, 120 saniyesi Paralel oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 630 saniyesini oluşturmaktadır.

G, toplam gözlem süresinin % 48.66sı Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Grup oyun kapsamında %48.66sı Grup Dramatik. Grup Dramatik oyunda arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur, oyunda ağabey rolünde oyun oynamıştır.

G, toplam gözlem süresinin %1.33ü Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Yalnız oyun kapsamında %1.33ünü de Yalnız Yapısal oyun oynamıştır Yalnız Yapısal oyunda tek başına oyun oynamakta ve oyun hamuruna şekil vermek için çalışmaktadır.

G, toplam gözlem süresinin %8i ise Paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Paralel oyun kapsamında %1.33ünü Paralel Dramatik , %6.66sında da Paralel İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Paralel dramatik arkadaşları ile oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oyun oynamaktadır arada sırada arkadaşları ile iletişime geçmekte ve onların oyunları ile ilgili konuşmaktadır diğer taraftan da elindeki arabası ile konuşarak ve onun şoförü rolünde oyun oynamaktadır. Paralel İşlevsel arkadaşları ile oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oyun oynamaktadır arada sırada arkadaşları ile iletişime geçmekte ve onların oyunları ile ilgili konuşmaktadır diğer taraftan da şarkı söyleyerek elindeki müzikli oyuncakla oynamaktadır.

G, toplam gözlem süresinin %42sini Oyun Dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 42lik zamanın %12si Aktif Konuşma davranışı , %12si Meşguliyeysiz davranış,%2si Geçiş davranışı, %8i ise Kodlanamaz davranış, %8 izleyici davranış olarak gözlemlenmiştir. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Meşguliyeysiz davranışta meşguliyeysiz bir şekilde oturmuştur. Aktif Konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır.

G'nin oyunlarında grup oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve işlevsel oyun ve paralel oyun davranışlarından; keşif, kurallı ve dramatik oyun ve yalnız oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise oda dışı davranış, kaygılı davranış, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 11.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş H'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

GRUP OYUN	PARALEL OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR					
Dramatik Oyun	Paralel Oyun	AK.	M.	İK.	İ.	K.	G.
%50	%11,33	%8	%12,66	%0,66	%9,33	%4,66	%3,33
%50	%11,33	%38,66					

AK: Aktif Konuşma Davranışı M: Meşgulietsiz Davranış İK: İtiş Kakış Davranışı İ: İzleyici Davranış G: Geçiş Davranışı
K: Kodlanamaz Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören H' nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 750 saniyesi Grup oyun, 170 saniyesi Paralel oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun Dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 580 saniyesini oluşturmaktadır.

H, toplam gözlem süresinin %50'si Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Grup oyun kapsamında %50'si de Grup Dramatik. Grup Dramatik oyunda arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur, kardeş rolünde oyun oynamıştır.

H, toplam gözlem süresinin %11.33'ünü ise Paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında Paralel oyun kapsamında %11.33'ünü de Paralel İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Paralel İşlevsel arkadaşları ile oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oyun oynamaktadır arada sırada arkadaşları ile iletişime geçmekte ve onların oyunları ile ilgili konuşmaktadır diğer taraftan da şarkı söyleyerek elindeki müzikli oyuncakla oynamaktadır.

H, toplam gözlem süresinin %38.66'sını Oyun Dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 38.66'lık zamanın %8'i Aktif Konuşma davranışı , %12.66'sı Meşgulietsiz davranış, %0.66'sı İtiş-kakış davranışı %9.33'ü İzleyici davranış, %4.66'sı Kodlanamaz davranış, %3.33'ü Geçiş davranışı olarak gözlemlenmiştir. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Meşgulietsiz davranışta meşgulietsiz bir şekilde oturmuştur. Aktif Konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. Geçiş davranışı sırasında

yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır.

H'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; keşif, kurallı, dramatik ve işlevsel oyun, Grup oyun davranışlarından; kurallı, işlevsel ve keşif oyun ve paralel oyun davranışlarından; yapısal, keşif ve kurallı oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise oda dışı davranış, kaygılı davranış, itiş-kakış davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 12.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş İ'nin Sergilediğı Oyun Türleri ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN	OYUN DIşI DAVRANIşLAR		
İşlevsel Oyun	M.	K.	OD.
%27,33	%44,66	%20	%8
%27,33	%72,66		
M: Meşguliyetli Davranış	K: Kodlanamaz Davranış	OD: Oda Dışı Davranış	

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören İ'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 410 saniyesi yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 1090 saniyesini oluşturmaktadır.

İ, toplam gözlem süresinin %27.33ünü Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında Yalnız oyun kapsamında %27.33ünde de Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız İşlevsel oyunda elindeki nesneleri (lego) hep aynı hareketlerle önündeki kaplardan birbirine boşaltmıştır.

İ, toplam gözlem süresinin %72.66ını Oyun Dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun Dışı davranışlara bakıldığında % 72.66lık zamanın %44.66sı Meşguliyetli davranış, %8i Oda Dışı davranış, %20si ise Kodlanamaz davranış olarak gözlemlenmiştir. Meşguliyetli davranışta hiçbir şey ile ilgilenmeden meşguliyetli bir şekilde oturmuştur. Oda Dışı davranışta odadan ayrılmıştır. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır.

İ'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, keşif, dramatik ve kurallı oyun, Paralel oyun ve Grup oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise geçiş davranış, aktif konuşma davranış, izleyici davranış, itiş-kakış davranış, kaygılı davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 13.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş J'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN		PARALEL OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR			
İşlevsel Oyun	Yapısal Oyun	İşlevsel Oyun	AK.	M.	OD.	G.
%17,33	%15,33	%1,33	%10	%24,66	%32,66	%0,66
%32,66		%1,33	%66			
AK: Aktif Konuşma Davranışı		M: Meşguliyetsiz Davranış	OD: Oda Dışı Davranış		G: Geçiş Davranışı	

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören J öğrencisinin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 20 saniyesi Paralel oyun, 490 saniyesi Yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 990 saniyesini oluşturmaktadır.

J, toplam gözlem süresinin % 1.33ünü Paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında Paralel oyun kapsamında % 1.33ünü de Paralel İşlevsel oyun olarak tamamlamıştır. Paralel işlevsel oyunda arkadaşlarıyla oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oynamakta arada sırada arkadaşlarına katılmaktadır ve elindeki oyuncak ile kendi kendine sesler çıkarıp oynamaktadır.

J, toplam gözlem süresinin %32.66sı ise Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Yalnız oyun kapsamında %15.33ü Yalnız Yapısal %17.33ü Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız yapısal oyunda J elindeki bowling labutlarını dizerek kendisine oyun alanı oluşturmaya çalışmaktadır. Yalnız işlevsel oyunda J elindeki ses çıkaran oyuncakla tek başına ses çıkartıp oynamaktadır.

J, toplam gözlem süresinin %66sını oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 66lık zamanın %10u Aktif Konuşma davranış , %22.66sı Meşguliyetsiz davranış, %0.66sı Geçiş davranış, %32.66sı da Oda Dışı davranış olarak gözlemlenmiştir. Aktif Konuşma davranış oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma

diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Meşguliyetli davranışta meşguliyetli bir şekilde oturmuştur. Oda Dışı davranışta çocuk odadan ayrılmıştır.

J'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarında; dramatik, keşif ve kurallı oyun, paralel oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve dramatik oyun ve grup oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise oda dışı davranış, kodlanamaz davranış, itiş-kakış davranış, kaygılı davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 14.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş K Öğrencisinin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN	PARALEL OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR				
İşlevsel Oyun	İşlevsel Oyun	M.	OD.	AK.	K.	G.
%56	%1,33	%15,33	%12	%3,33	%11,33	%0,66
%56	%1,33	%42,66				

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören K öğrencisinin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 20 saniyesi Paralel oyun, 840 saniyesi Yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun Dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 640 saniyesini oluşturmaktadır.

K, toplam gözlem süresinin % 1.33ünü Paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında paralel oyun kapsamında % 1.33ünü de Paralel İşlevsel oyun olarak tamamlamıştır. Paralel işlevsel oyunda arkadaşları ile oynuyormuş gibi görünmekte ancak onlardan bağımsız bir şekilde elindeki ses çıkaran oyuncağın düğmelerine sürekli basarak kendi kendine eğlenmektedir arada sırada da arkadaşlarına tepki vermekte ve onlarla konuşmakta ve onlara istediklerini vermektedir.

K, toplam gözlem süresinin %56sını ise Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan zihinsel oyun türlerine bakıldığında Yalnız oyun kapsamında %56sı da Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız İşlevsel oyunda tek başına elindeki oyuncağı ile ses çıkarmakta ve eğlenmektedir.

K, toplam gözlem süresinin %42.66 Oyun Dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 42.66lık zamanın %3.33ü Aktif Konuşma davranışı , %0.66sı Geçiş davranışı, %11.33ü Kodlanamaz davranış%15.33ü Meşguliyezsiz davranış, %12si de Oda Dışı davranış olarak gözlemlenmiştir. Aktif Konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. Meşguliyezsiz davranışta ise çocuk meşguliyezsiz bir şekilde oturmuştur. Oda Dışı davranışta odadan ayrılmıştır.

K'nın oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, dramatik, keşif ve kurallı oyun, paralel oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve dramatik oyun ve grup oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise izleyici davranış, kaygılı davranış, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

Tablo 15.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş L Öğrencisinin Sergilediği Oyun Türleri ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN	GRUP OYUN	OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR		
İşlevsel Oyun	İşlevsel Oyun	K.	M.	KAY.
%18,66	%5,33	%6,66	%58	%11,33
%18,66	%5,33	%76		

K: Kodlanamaz Davranış

M: Meşguliyezsiz Davranış

KAY: Kaygılı Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören L'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 80 saniyesi Grup oyun, 280 saniyesi Yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun Dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 1140 saniyesini oluşturmaktadır.

L, toplam gözlem süresinin % 5.33ü Grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Grup oyun kapsamında %5.33ünde de Grup İşlevsel oyun olarak tamamladığı gözlemlenmiştir. Çocuk arkadaşıyla sürekli aynı hareketleri tekrarlayarak birbirlerini yakalamaya çalışmışlardır.

L, toplam gözlem süresinin %18.66sını ise Yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında Yalnız oyun kapsamında %18.66sını da Yalnız İşlevsel oyun olarak tamamladığı gözlemlenmiştir. Yalnız İşlevsel oyunda sürekli kendi etrafında dönme hareketi ve arkadaşlarına erişmek için ellerini etrafa sallama hareketi yaparak şarkı söylemiştir.

L, toplam gözlem süresinin %76sını oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında %76lık zamanın %6.66sı Kodlanamaz davranış, %11.33ü Kaygılı davranış, %58i ise Meşguliyezsiz davranış olarak gözlemlenmiştir. Kodlanamaz davranışta öğretmen çocuğu çağırıştır. Kaygılı davranışta L ağlama davranışı sergilemiştir. Meşguliyezsiz davranışta ise meşguliyezsiz bir şekilde oturmuştur.

L'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, dramatik, keşif ve kurallı oyun, grup oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve dramatik oyun ve paralel oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise izleyici davranış, oda dışı davranış, aktif konuşma davranışı, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir

Tablo 16.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş M'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR		
M.	KAY.	OD.
%11,33	%69,33	%19,33
	%100	

M: Meşguliyezsiz Davranış

KAY: Kaygılı Davranış

OD: Oda dışı Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören M'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 0 saniyesinde oyun oynadığı gözlenmiştir. M toplam gözlem süresinin tamamını oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır.

Oyun Dışı davranışlara bakıldığında toplam gözlem süresinin 1040 saniyesi Meşguliyezsiz davranış, 290 saniyesi Oda Dışı davranış, 170 saniyesi ise Kaygılı davranış olarak oluşturmaktadır. M toplam gözlem süresinin %100ünü oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında %100lük zamanın %69.33ü

meşguliyetsiz davranış, %19.33'ü oda dışı davranış ve %11.33'ü Kaygılı Davranış olarak gözlemlenmiştir. Meşguliyetsiz davranış süresince yerde meşguliyetsiz bir şekilde yatmıştır. Oda dışı davranış sırasında çocuk gözlem yapılan odayı terk etmiştir. Kaygılı davranış anında ise ağlama davranışı sergilemiştir.

M'nin oyunlarında yalnız oyun davranışları, paralel oyun davranışlar ve grup oyun davranışları gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise kodlanamaz davranış, geçiş davranışı, izleyici davranış, aktif konuşma davranışı, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir

Tablo 17.

Az Gören N'nin Sergilediği Oyun davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN		OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR						
İşlevsel Oyun	AK.	M.	T.	KAY.	İK.	G.	K.	
%58	%5,33	%6	%0,66	%1,33	%0,66	%2,66	%25,33	
%58	%42							

AK: Aktif Konuşma Davranışı M: Meşguliyetsiz Davranış T: Tereddütlü Davranış KAY: Kaygılı Davranış
İK: İtiş kakış Davranışı G:Geçiş Davranışı K: Kodlanamaz Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören N'nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyenin 870 saniyesi yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 630 saniyesini oluşturmaktadır.

N, toplam gözlem süresinin %58 ini yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında yalnız oyun kapsamında %58inde Yalnız İşlevsel oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız işlevsel oyunda çocuk elindeki ses çıkaran oyuncakla tek başına ses çıkartıp oynamaktadır..

N, toplam gözlem süresinin %42sini oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 42lik zamanın % 5.33ü aktif konuşma davranışı , %6sı meşguliyetsiz davranış,% 0.66sı tereddütlü davranış, %1.33ü kaygılı davranış, %0.66sı itiş-kakış davranışı, %2.66 sı geçiş davranışı, %25.33ü ise kodlanamaz davranış olarak

gözlemlenmiştir. Aktif konuşma davranışı sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve arkadaşlarının ondan uzaklaşmasını istemiştir. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırmıştır. Meşguliyetsiz davranış sırasında bir amacı olmaksızın elindeki oyuncakla ilgilenmektedir. Tereddütlü davranış sırasında arkadaşlarıyla oyun oynama konusunda istekli ancak tereddütlü davranmaktadır. Kaygılı davranış sırasında çılgılık atmakta ve ağlama davranışı göstermektedir. İtiş kakış davranışı sırasında arkadaşlarıyla şakacaktan kavga etmektedir.

N'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; yapısal, dramatik, keşif ve kurallı oyun, paralel oyun ve grup oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise izleyici davranış, oda dışı davranış, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir

Tablo 18.

Az gören O'nun Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN		PARALEL OYUN		GRUP OYUN			OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR							
Dramatik Oyun	Yapısal Oyun	Yapısal Oyun	Keşif Oyun	Dramatik Oyun	Keşif Oyun	Yapısal Oyun	AK.	S.	İ.	İK.	OD.	K.	G.	M.
%16	%0,6	%1,33	%3,33	%48,6	%3,33	%4	%11,33	%2	%2	%1,33	%0,66	%1,33	%3,33	%0,66
%16,6		%4,66		%56			%22,66							

AK: Aktif Konuşma Davranışı S: Saldırgan Davranış İ: İzleyici Davranış İK: İtiş- Kakış Davranışı OD: Oda dışı Davranış
K:Kodlanamaz Davranış G: Geçiş Davranışı M: Meşguliyetsiz Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince Az gören O'nun oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde toplam gözlem süresi olan 1500 saniyesin 840 saniyesi grup oyun, 70 saniyesi paralel oyun, 250 saniyesi yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 340 saniyesini oluşturmaktadır.

O, toplam gözlem süresinin % 56 sını grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında grup oyun kapsamında %48.6 Grup Dramatik, %4 Grup Yapısal, %3.33 ise Grup Keşif oyunları oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Dramatik oyunda çocuk arkadaşlarıyla birlikte başka birilerinin rolünü yaparak oyun kurmuştur, evcilik oyununda ağabey rolü alarak oyun oynamıştır. Grup Yapısal oyunda ise arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler üretme amacı içerisinde Legolarla binalar kurmaktadır.

O, toplam gözlem süresinin % 4.66sını paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında paralel oyun kapsamında % 1.33 Paralel Yapısal, %3.33 ise Paralel Keşif oyunları oynadığı gözlemlenmiştir. Paralel Yapısal oyunda O arkadaşlarıyla paralel konuşmalar kurmakta onlarla oynuyor gibi görünmekte ancak bağımsız bir oyun oynamaktadır. Kendi başına Legolarla bir şeyler yaratma çabası içinde oyununu sürdürmektedir. Paralel Keşif oyunda ise yine arkadaşlarıyla oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına bağımsız bir oyun içinde eline geçen yeni bir oyuncacı incelemiş ve onu keşfetmeye çalışmaktadır.

O, toplam gözlem süresinin %16.6 sını ise yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında yalnız oyun kapsamında %16 Yalnız Dramatik, %0.6 ise Yalnız Yapısal oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız Dramatik oyunda tek başına bir olayı dramatize ederek ve marketçi rolüne bürünerek oyuncak kasanın başına oturmuş ve hesaplamalar yaparak oyun kurmuştur. Yalnız Yapısal oyunda ise tek başına Legolarla bir şeyler yapma çabası içinde oyun oynamıştır ve oyun sonunda legolarla büyük bir ev yapmıştır.

O, toplam gözlem süresinin % 22.66 sını oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 22.66lık zamanın % 11.33ü aktif konuşma davranışı , %2si izleyici davranış,% 0.66sı oda dışı davranış, % 3.33ü geçiş davranışı, %2si saldırgan davranış, %1.33ü itiş-kakış davranışı, %1. 33ü kodlanamaz davranış ve %0.66sı meşguliyetsiz davranış olarak gözlemlenmiştir. Aktif konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Oda dışı davranış sırasında çocuk video çekimi yapılan odadan ayrılmıştır. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Arkadaşlarının faaliyetlerini izleyip yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Salırgan davranış sırasında elde etmek istediğı oyuncak için karşısındaki arkadaşıyla birbirlerine vurmuşlardır. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğı çağırmıştır. Meşguliyetsiz davranış sırasında ise O amaçsız bir şekilde ortalıkta gezmiştir.

O'nun oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; işlevsel, keşif ve kurallı oyun, paralel oyun davranışlarından; kurallı, işlevsel ve dramatik ve grup oyun davranışlarından; işlevsel ve kurallı oyun davranışları gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise sadece, tereddütlü davranış gözlemlenmemiştir

Tablo 19.

Az Gören P'nin Sergilediği Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlar

YALNIZ OYUN				PARALEL OYUN	GRUP OYUN		OYUN DIŞI DAVRANIŞLAR				
İşlevsel Oyun	Yapısal Oyun	Keşif Oyun	Dramatik Oyun	İşlevsel Oyun	Keşif Oyun	İşlevsel Oyun	İ.	AK.	G.	K.	M.
%34	%2,66	%4,66	%22	%1,33	%2,66	%1,34	%18	%2,66	%4,66	%2	%4
%63,33				%1,33	%4		%31,32				

İ: İzleyici Davranış AK: Aktif Konuşma Davranışı G: Geçiş Davranışı K: Kodlanamaz Davranış M: Meşguliyesiz Davranış

1500 saniyelik toplam gözlem süresince gören P' nin oynadığı oyunlar sosyal oyun davranışları açısından incelendiğinde 60 saniyesi grup oyun, 20 saniyesi paralel oyun, 950 saniyesi yalnız oyun olarak kaydedilmiştir. Oyun dışı davranışlar ise toplam gözlem süresinin 470 saniyesini oluşturmaktadır.

P, toplam gözlem süresinin %4ünü grup oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun türlerine bakıldığında grup oyun kapsamında %1.34 Grup İşlevsel, %2.66sı ise Grup Keşif oyunları oynandığı gözlemlenmiştir. Grup Keşif oyununda elindeki oyuncuğun özelliklerini incelemeye odaklanırken aynı anda arkadaşlarıyla ortak bir oyun kurmuştur. Grup İşlevsel oyunda ise arkadaşlarıyla fiziksel eğlence amaçlı tekrarlı motor hareketler sergileyerek oyun kurmuştur. Arkadaşına dokunup koşmaya başlamıştır.

Toplam gözlem süresinin % 1.33ünü paralel oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında paralel oyun kapsamında % 1.33 Paralel İşlevsel oyunları oynadığı gözlemlenmiştir. Paralel işlevsel oyunda arkadaşlarıyla oynuyor gibi görünmekte ancak tek başına oynamakta arada sırada arkadaşlarına katılmaktadır ve elindeki oyuncuğu ile kendi kendine sesler çıkarıp oynamaktadır.

P, toplam gözlem süresinin %63.33ünü ise yalnız oyun oynayarak tamamlamıştır. Oynanan bilişsel oyun davranışlarına bakıldığında yalnız oyun kapsamında %34ü Yalnız İşlevsel, %2.66sı Yalnız Yapısal, %4.66sı Yalnız Keşif, %22si ise Yalnız Dramatik oyun oynadığı gözlemlenmiştir. Yalnız yapısal oyunda P elindeki Legoları dizerek kendisine oyun alanı oluşturmaya çalışmaktadır. Yalnız işlevsel oyunda P elindeki müzikli oyuncakla tek başına ses çıkartıp oynamaktadır. Yalnız Yapısal oyunda tek başına Legoları bir kaptan diğer bir kaba boşaltmaktadır. Yalnız Keşif oyunda elindeki müzikli oyuncuğu incelemektedir. Yalnız Dramatik oyunda tek başına oynamakta ve elindeki bebeğin annesi olarak rol almaktadır.

P, toplam gözlem süresinin % 31.32'sini oyun dışı davranışlarla tamamlamıştır. Oyun dışı davranışlara bakıldığında % 31.32'lik zamanın %2.66'sı aktif konuşma davranışı, %18'i izleyici davranış, %4'ü meşguliyesiz davranış, %4.66'sı geçiş davranışı, %2'si kodlanamaz davranış olarak gözlemlenmiştir. Aktif konuşma davranışı oyun sırasında arkadaşıyla aktif bir konuşma diyaloguna girmiştir ve oyun hakkında konuşmuşlardır. İzleyici davranış sırasında diğer arkadaşlarının oyunlarını izlemiştir. Geçiş davranışı sırasında yeni bir oyun kurmak için geçiş söz konusudur. Arkadaşlarının faaliyetlerini izleyip yeni bir oyun kurmak için arkadaşlarıyla konuşmuştur. Kodlanamaz davranışta ise öğretmen çocuğu çağırıştır. Meşguliyesiz davranış sırasında herhangi bir odaklanma ve amacı olmadan meşguliyesizce zaman geçirmiştir.

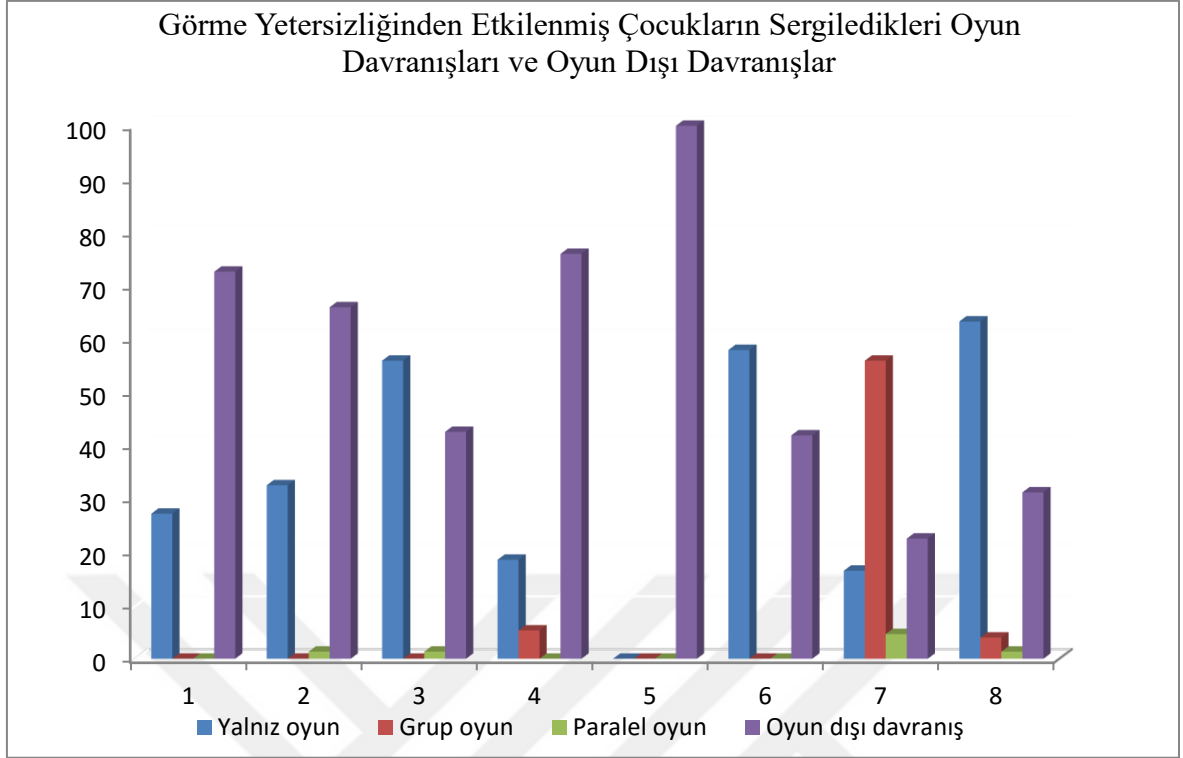
P'nin oyunlarında yalnız oyun davranışlarından; kurallı oyun, paralel oyun davranışlarından; kurallı, yapısal, keşif ve dramatik oyun ve grup oyun davranışlarından; yapısal, dramatik ve kurallı oyun gözlemlenmemiştir.

Oyun dışı davranışlarda ise Oda dışı davranış, kaygılı davranış, itiş-kakış davranışı, tereddütlü davranış ve saldırgan davranış gözlemlenmemiştir.

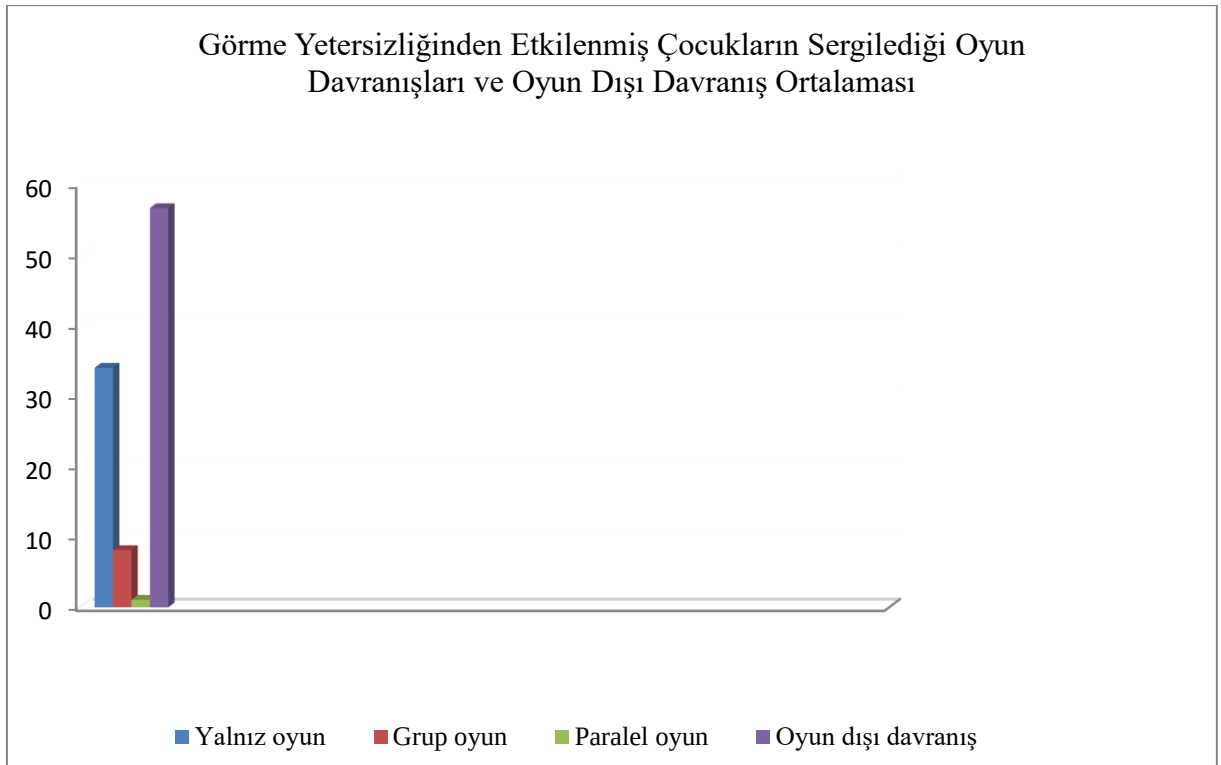
Tablo 20.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranış Yüzdeleri

Çocuk No	Grup Oyun	Yalnız Oyun	Paralel Oyun	Oyun Dışı Davranışlar
İ-1	---	%27,33	---	%72,66
J-2	---	%32,66	%1,33	% 66
K-3	---	%56	%1,33	%42,66
L-4	% 5,33	%18,66	---	%76
M-5	---	---	---	% 100
N-6	---	%58	---	%42
O-7	%56	%16,6	%4,66	% 22,66
P-8	%4	%63,33	%1,33	%31,32
Ortalama	%8,17	%34,07	%1,08	% 56,66

Şekil 1. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar

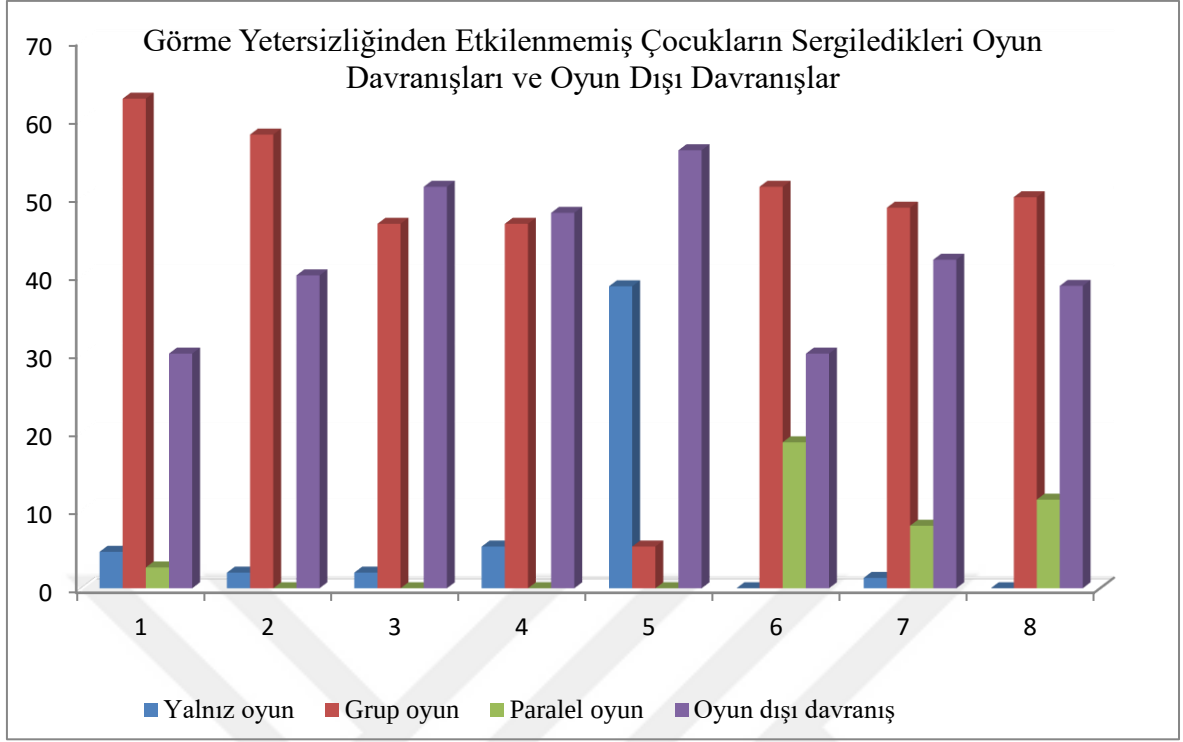
Şekil 2. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların sergilediği oyun davranışları ve oyun dışı davranışların ortalaması

Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışların dağılımları incelendiğinde çocukların oyun oynarken %8,17 Grup Oyun, %34,07 Yalnız Oyun, %1,08 Paralel Oyun davranışları seçtikleri gözlemlenmiştir. %56,66 oranında ise Oyun Dışı Davranışlar gözlemlenmiştir. Çocuklardan sadece M oyun dışı davranışlar sergilerken, sadece P bütün oyun davranışları sergilediği gözlemlenmiştir. Diğer çocuklara bakıldığında ise yalnız oyun davranışının daha çok tercih edildiği gözlenmiştir. En az tercih edilen oyun davranışı olarak ise paralel oyun gözlenirken en çok tercih edilen oyun davranışının ise yalnız oyun olduğu gözlenmiştir.

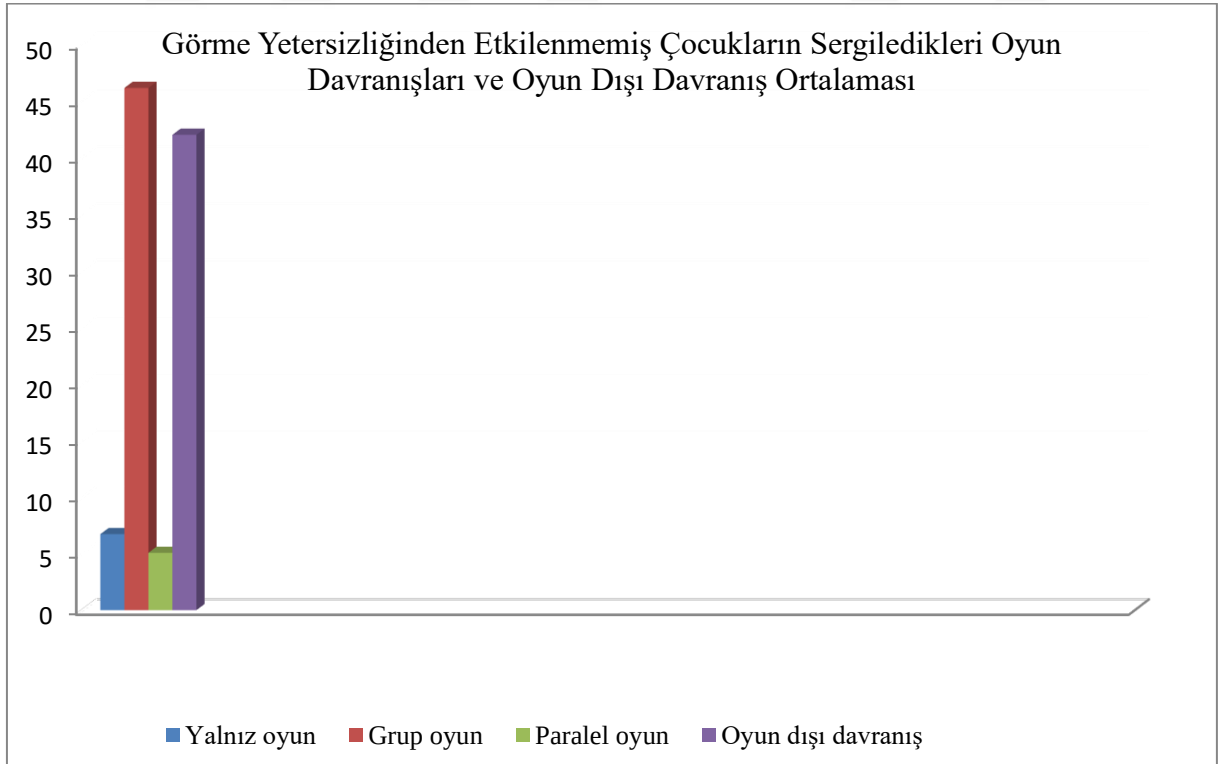
Tablo 21.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranış Yüzdeleri

Öğrenci No	GrupOyun	Yalnız Oyun	Paralel Oyun	Oyun Dışı Davranışlar
A-1	%62,6	% 4,66	%2,66	% 30
B-2	%58	%6,74	---	%40
C-3	%46,6	%2	---	%51,3
D-4	%46,6	%5,33	---	%48
E-5	%5,33	%38,6	---	% 56
F-6	%51,33	---	%18,66	%30
G-7	%48,66	%1,33	%8	% 42
H-8	%50	---	%11,33	%38,66
Ortalama	% 46,14	%6,74	%5,08	%42

Şekil 3. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar

Şekil 4. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranış ortalaması

Görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocukların sergiledikleri oyun davranışları ve oyun dışı davranışlarının dağılımları incelendiğinde çocukların oynadıkları oyun türlerinin %46,16 Grup Oyun, %6,74 Yalnız Oyun, %5,08 Paralel Oyun olduğu gözlemlenmektedir. %42 oranında ise Oyun Dışı Davranışlar gözlemlenmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların oyun davranışları ve oyun dışı davranışları incelendiğinde ise çocukların ağırlıklı olarak grup oyun türünü tercih ettikleri gözlenmiştir. En az tercih edilen oyun türü paralel oyun iken en fazla grup oyun tercih edilmiştir.

Görme yetersizliğinden etkilenmiş ve etkilenmemiş çocukların oyun davranışları ve oyun dışı davranışların karşılaştırılması Tablo 22 de sunulmuştur.

Tablo 22.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Oyun Davranışları ve Oyun Dışı Davranışlarının Karşılaştırılması

Denek No Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş Çocuklar					Denek No Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar				
	GO.	YO.	PO.	ODD.		GO.	YO.	PO.	ODD.
A1	%62,6	%4,66	%2,66	%30	*İ1	---	%27,33	---	%72,6
B2	%58	%2	---	%40	*J2	---	%32,66	%1,33	%66
C3	%46,6	%2	---	%51,3	*K3	---	%56	%1,33	%42,66
D4	%46,6	%5,33	---	%48	*L4	%5,33	%18,66	---	%42,66
E5	%5,33	%38,6	---	%56	*M5	---	---	---	%100
F6	%51,33	---	%18,66	%30	*N6	---	%58	---	%42
G7	%48,66	%1,33	%8	%42	*O7	%56	%16,6	%4,66	%22,66
H8	%50	---	%11,33	%38,66	*P8	%4	%63,3	%1,33	%31,32
Ortalama	%46,16	%6,74	%5,08	%42		%8,17	%34,07	%1,08	%56,66

GO: Grup Oyun YO: Yalnız Oyun PO: Paralel Oyun ODD: Oyun Dışı Davranışlar

*Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar

Görme yetersizliğinden etkilenen(%5,08) ve etkilenmeyen(%1,08) çocukların oynarken en az tercih ettikleri oyun davranışının paralel oyun olduğu gözlemlenmektedir.

Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar grup oyun davranışını daha az tercih ederken görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocukların tamamı grup oyun oynamayı tercih etmiştir. Yalnız oyun davranışı her iki grupta da tercih edilen bir oyundur. Oyun dışı davranışlara bakıldığında her iki grupta da oyun dışı davranışların görülme oranı %30'dan yüksektir. Çocukların oyun dışı davranışları sergileme durumlarında materyal eksikliği, etkinlik sürdürmede yaşanan problemler, çocukların yaşadıkları her sorunda öğretmene söyleme isteği gibi nedenler gözlemlenmiştir.

Görme yetersizliğinden etkilenmiş ve etkilenmemiş çocukların alt oyun davranışları karşılaştırılmıştır. Veriler tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Alt Oyun Davranışlarının Karşılaştırılması

Denek no	Yalnız Oyun					Paralel Oyun					Grup Oyun				
	D.	Y.	K.	İ.	KUR.	D.	Y.	K.	İ.	KUR.	D.	Y.	K.	İ.	KUR.
A1	--	%4	--	%0,66	--	--	%1,33	%1,33	--	--	%53,3	%6,66	%2,66	--	--
B2	%0,66	--	--	%1,33	--	--	--	--	--	--	%46	%5,33	%2,66	%4	--
C3	--	--	--	%1,33	--	--	--	--	--	--	%33,3	%6	%3,33	%4	--
D4	%0,6	--	--	%4,6	--	--	--	--	--	--	%33,3	%6,66	%2,6	%4	--
E5	%6	%6	--	%26,6	--	--	--	--	--	--	--	--	--	%5,33	--
F6	--	--	--	--	--	--	%8,66	--	%10	--	%51,33	--	--	--	--
G7	--	%1,33	--	--	--	%1,33	--	--	%6,66	--	%48,66	--	--	--	--
H8	--	--	--	--	--	--	--	--	%11,3	--	%50	--	--	--	--
Ort.	%0,9	%1,41	%0	%4,39	%0	%0,16	%1,24	%0,16	%3,49	%0	%39,48	%3,08	%1,4	%2,16	%0
*I1	--	--	--	%27,33	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
*J2	--	%15,33	--	%17,33	--	--	--	--	%1,33	--	--	--	--	--	--
*K3	--	--	--	%56	--	--	--	--	%1,33	--	--	--	--	--	--
*L4	--	--	--	%18,66	--	--	--	--	%5,33	--	--	--	--	--	--
*M5	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
*N6	--	--	--	%58	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
*O7	%16	%0,6	--	--	--	--	%1,33	%1,33	--	--	%48,6	%4	%3,33	--	--
*P8	%22	%2,66	%4,66	%34	--	--	--	--	%1,33	--	--	--	%2,66	%1,34	--
Ort.	%4,75	%2,32	%0,58	%26,4	%0	%0	%0,16	%0,16	%1,16	%0	%6,75	%0,5	%0,74	%0,16	%0

*Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrenciler

D: Dramatik Oyun Y: Yalnız Oyun K: Keşif İ: İşlevsel Oyun KUR: Kurallı Oyun

Tablo 23 incelendiğinde görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocukların oyun davranışları arasından daha çok grup oyun türünden dramatik oyun davranışını (%39,48) tercih ettikleri gözlemlenirken en az düzeyde ise paralel oyun türünden dramatik oyun (%0,16) ve keşif oyun (%0,16) türünü tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Kurallı oyun oynamadıkları gözlemlenmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların ise en az tercih ettikleri oyun davranışı paralel oyun türünden yapısal oyun (%0,16), keşif oyun(%0,16) ve grup oyun türünden işlevsel oyun davranışdır (%0,16). Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların en çok tercih ettikleri oyun türü yalnız oyun türünden işlevsel oyundur (%26,4). Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların daha çok ellerine aldıkları oyuncakları inceleme, oyuncak ile tekrarlı hareketlerde bulunma ve oyuncaktan gelen ses ile eğlenme şeklinde oyun oynadıkları gözlemlenmiştir. Az gören çocuklar ise görme yetersizliğinden etkilenmeyen akranlarının oyunlarına dahil olarak grup dramatik oyunları tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların yoğun olarak daha basit oyunlar oynamayı tercih ettikleri gözlemlenirken, görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocukların daha karmaşık, içinde roller bulunan oyunları oynamayı tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Gören çocuklarla karşılaştırıldığında görme engelli çocukların oyunlarında üç büyük farklılık olduğu ifade edilmiştir (Fewell ve Kaminski'den Akt. Özdemir ve Şahin, 2015). Bunlar, çevrenin keşfinde gecikme, daha az ayrıntılı oyun rutinleri, taklit ve sembolik oyunda gecikmelerdir (Özdemir ve Şahin, 2015).

Görme yetersizliğinden etkilenmiş ve etkilenmemiş çocukların oyun dışı davranışlarının karşılaştırılması tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Oyun Dışı Davranışlarının Karşılaştırılması

Denek no	Oyun Dışı Davranışlar									
	AK	G	İ	İK	K	KAY	M	OD	S	T
A1	%15,33	%6	%4	%1,33	%2	---	---	%1,33	---	---
B2	%8	%5,33	%20,66	---	%6	---	---	---	---	---
C3	%9,3	%3,33	%18,66	---	%6	---	---	%13,33	---	---
D4	%5,3	%4,6	%19,3	---	%4,6	---	---	%13,3	---	---
AK: Aktif Konuşma Davranışı G: Geçiş Davranışı İ: İzleyici Davranışı İK: İtiş Kakiş Davranışı K: Kodlanamaz Davranış KAY: Kaygılı Davranış M: Mesguliyetsiz Davranış OD: Oda Dışı Davranış S: Saldırgan Davranış T: Tereddütlü Davranış										

Tablo 24.

Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Oyun Dışı Davranışlarının Karşılaştırılması

Denek no	Oyun Dışı Davranışlar									
	AK	G	İ	İK	K	KAY	M	OD	S	T
E5	---	%2	%11,33	---	%20	%2,66	%20	---	---	---
F6	%9,33	%0,66	%4	%66	%6,66	---	%8,66	---	---	---
G7	%12	%2	%8	---	%8	---	%12	---	---	---
H8	%8	%3,33	%9,33	%0,66	%4,66	---	%12	---	---	---
Ort.	%8,40	%3,4	%11,91	%8,4	%7,24	%0,3	%6,5	%3,4	%0	%0
*İ1	---	---	---	---	%20	---	%20	%8	---	---
*J2	%10	%0,66	---	---	---	---	%24,66	%32,66	---	---
*K3	%3,33	%0,66	---	---	%11,33	---	%15,33	%12	---	---
*L4	---	---	---	---	%6,66	%11,33	%58	---	---	---
*M5	---	---	---	---	---	%69,33	%11,33	%19,33	---	---
*N6	%5,33	%2,66	---	%0,66	%25,33	%1,33	%6	---	---	%0,66
*O7	%11,33	%3,33	%2	%1,33	%1,33	---	%0,66	%0,66	%2	---
*P8	%2,66	%4,66	%18	---	%2	---	%4	---	---	---
Ort.	%408	%1,49	%2,5	%0,24	%15,8	%10,24	%17,4	%9,8	%0,25	%0,08

AK: Aktif Konuşma Davranışı G: Geçiş Davranışı İ: İzleyici Davranış İK: İtiş Kakış Davranışı K: Kodlanamaz Davranış KAY: Kaygılı Davranış M: Meşguliyetsiz Davranış OD: Oda Dışı Davranış S: Saldırgan Davranış T: Tereddütlü Davranış

*Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Çocuklar

Tablo 23 incelendiğinde görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocuklar tereddütlü davranış (%0) ve saldırgan davranışı (%0) hiçbir durumda sergilemezlerken aktif konuşma davranış (%8,4), geçiş davranış (%3,4), izleyici davranış (%11,91) ve kodlanamaz davranış (%7,24) en çok gözlemlenen oyun dışı davranışlar olmuştur. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklar ise en çok meşguliyetsiz davranış (%17,4) sergilemişlerdir. Az gören öğrencilerden bir tanesi saldırgan davranış (%0,25) sergilemiş ve arkadaşları ile oyuncaklarını paylaşmamak için onlara vurmuştur. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklarda en az gözlemlenen oyun dışı davranışlar tereddütlü davranış (%0,08), itiş- kakış davranışı dır(%0,24). İzleyici davranış (%2,5) ise az gören iki çocukta gözlemlenmiştir. Az gören çocuklar görme kalıntılarını kullanarak arkadaşlarını ve oyunları izlemişlerdir. Görme

yetersizliği olan birey deneyimlerini dokunma ve işitme duyularını kullanarak elde etmektedir. Dokunma ve işitme duyuları görmenin yerine kullanılmaktadır (Grsel,2013).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırmada okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışları ve oyun dışı davranışları belirlenmiş ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının sahip oldukları oyun davranışları açısından karşılaştırılması amacıyla İstanbul ili sınırları içerisinde bulunan bir görme engelliler ilköğretim okulunun kaynaştırma anasınıfında yapılmıştır. Araştırmaya 8gören 5 görmeyen ve 3 az gören çocuk katılmıştır. Çocuklar serbest oyun zamanlarında video ile kayıt edilmiş ve videolar izlenerek oyun gözlem ölçeğine kodlamalar yapılmıştır. Çocukların serbest oyun zamanları oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar başlıkları altında incelenmiştir.

5.1.1. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Davranışlarına Göre Sonuçlar

Araştırmaya katılan 16 çocuğun gözlem verileri oyun davranışları açısından farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocuklar daha çok grup oyunu (%46,14) tercih ederken, görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklar %8,17 ile grup oyun sergilemişlerdir. Görme yetersizliği olan iki çocuk oyun oynarken, birbirlerinin hareketlerinden alabilecekleri ipuçlarını kaçırmışlar (Ferguson ve Buultjens, 1994). Varol (1996), bu sebeple artan benmerkezci davranışlar akranlar ile etkileşimi sürdürmeye olan ilgiyi yok edebilmektedir. Bu araştırmada görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların daha çok oynamayı tercih ettikleri oyun davranışı yalnız oyundur (%34,07). Yapılan çalışmalar ışığında çocukların yalnız oyunu tercih etmelerinin sebebi olarak akranlarının oyunlarından gerekli olan ipuçlarını alamamaları olabilir. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş çocuklar %5,08 ile paralel oyun oynarken görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklarda paralel oyun

%1,08 oranından gözlemlenmiştir. Paralel oyun davranışı her iki grubunda en az tercih ettiği oyun türüdür. Parten'e (1932) göre paralel oyun 2-4 yaşları arasında gözlemlenen bir oyun türüdür. Araştırmaya katılan çocukların takvim yaşları dikkate alındığında paralel oyunun az tercih edilmesi doğal bir sonuçtur. Çocuklara uygulanan gelişim becerileri envanterinde en az performans sergileyen çocuklar göz önüne alındığında görme yetersizliğinden etkilenmemiş E'nin envanter yüzdeleri BK: %52,63, KK: %68,75, KTB: %70,37 şeklinde iken sergilediği oyun davranışları %38,56 oranında yalnız oyun olarak gözlemlenmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenen İ'nin envanter sonuçları BK: %21,05, KK: %43,75, AD: %70,83 ve KTB: %48,14 iken sergilediği oyun davranışları %27,33 oranında yalnız oyun olarak gözlemlenmiştir. L'nin envanter sonuçları BK: %21,05, KK: %37,5, AD: %58,33 ve KTB: %40,74 iken sergilediği oyun davranışları %18,6 oranında yalnız oyun olarak gözlemlenmiştir. M'nin envanter sonuçları BK: %15,78, KK: %37,5, AD: %37,5 ve KTB: %11,11 iken sergilediği oyun davranışları %0'dır çocuk hiçbir oyun davranışı sergilememiştir. Verilere göre gelişimsel olarak performansı düşük olan çocukların oyun davranışlarındaki çeşitlik az ve oyun davranışlarının sergilenme oranları düşüktür.

5.1.2. Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş ve Etkilenmemiş Çocukların Sergiledikleri Oyun Dışı Davranışlara Göre Sonuçlar

Araştırmaya katılan 16 çocuğun gözlem verileri incelendiğinde görme yetersizliğinden etkilenen (%56,6) ve etkilenmeyen çocukların (%42) oyun dışı davranışları arasında yüksek düzeyde bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ancak çocukların sergiledikleri oyun dışı davranışların türleri farklılık göstermektedir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar meşguliyetsiz davranış sergilerken (%17,4), görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuklar izleyici davranış (%11,91) olarak kaydedilmiştir. Çocuklar genelde oyun sırasında daha çok ilgi çeken bir oyun oynanıyorsa ve oyun sonlarında yeni oyun kurmadan önce arkadaşlarının oyunlarını izlemişlerdir. Görme yetersizliğinden etkilenen iki çocuk saldırgan davranış (%2) ve tereddütlü davranış (%0,08) sergilerken, görme yetersizliğinden etkilenmeyen çocuklarda en az sergilenen oyun dışı davranış kaygılı davranış (%0,3) olarak gözlemlenmiştir. Her iki grupta da yüksek düzeyde oyun dışı davranışların sergilendiği gözlemlenmiştir. Çocukların serbest oyun zamanında oyun planlamada zorlandıkları, seçtikleri rolleri kabul etmemeleri, istedikleri oyuncaklara ulaşmada veya arkadaşı ile paylaşamama gibi faktörlerden dolayı oyun dışı davranışların oluştuğu gözlemlenmiştir. Özellikle görme yetersizliğinden etkilenen çocukların istedikleri oyuncaklara

ulaşamadıklarında hemen kapıya yönelip dışarı çıkmak istedikleri, bağırarak öğretmenlerini çağırdıkları ve ağladıkları gözlemlenmiştir. Çocukların bağımsız olabilmesi için dışarıdan kontrolün düşük, oyun fırsatlarının önceden planlandığı, açık uçlu ve esnek etkinlik fırsatları sunmanın alt boyutlarından biri çocukların içerden güdümlü olarak sınıf ve toplum kurallarına uyumları sağlanmalıdır (Duman,2010). Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların daha bağımsız oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar sergileyebilmeleri için oyun öğretimlerinin planlı ve geniş materyal desteği ile yapılması gerekmektedir. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri sonuçlarına göre düşük beceri gerçekleştirme yüzdesine sahip çocukların oyun dışı davranışlarının yüksek oranda olduğu gözlemlenmiştir. Görme yetersizliğinden etkilenmemiş E'nin envanter yüzdeleri BK: %52,63, KK: %68,75, KTB: %70,37 şeklinde iken sergilediği oyun dışı davranışlar %56'dır. Görme yetersizliğinden etkilenen İ'nin envanter sonuçları BK: %21,05, KK: %43,75, AD: %70,83 ve KTB: %48,14 iken sergilediği oyun dışı davranışlar %71,66'dır. L'nin envanter sonuçları BK: %21,05, KK: %37,5, AD: %58,33 ve KTB: %40,74 iken sergilediği oyun dışı davranışlar %76'dır. M'nin envanter sonuçları BK: %15,78, KK: %37,5, AD: %37,5 ve KTB: %11,11 iken sergilediği oyun dışı davranışlar %100'dür. Verilere göre düşük performans sergileyen çocukların oyun dışı davranışlarında artış gözlenmiştir.

5.2. Öneriler

İstanbul ili sınırlarında bulunan Görme Engelliler İlköğretim Okulu kaynaştırma anasınıfında yapılan bu çalışmada görme yetersizliğinden etkilenmiş ve etkilenmemiş çocukların oyun davranışları ve oyun dışı davranışları belirlenmiş ve her iki grubun davranışları karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda ileri araştırmalar yönelik, öğretmenlere yönelik ve ebeveynlere yönelik öneriler sunulmuştur.

5.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma da cinsiyet ayrımı yapılmadan sadece görme yetersizliğinden etkilenen ve etkilenmeyen çocuklar baz alınarak yapılmıştır. İleri bir araştırmada çocukların cinsiyet türlerinin oyun davranışlarına, oyun dışı davranışlara ve etkileşim türlerine olan etkisi incelenebilir.
2. Bu araştırma serbest oyun zamanındaki oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar incelenmiştir. İleri bir araştırmada yapılandırılmış oyun etkinlikleri incelenebilir.

3. Bu araştırma serbest zaman etkinliklerinin yapıldığı sınıf içindeki oyun davranışları ve oyun dışı davranışları incelenmiştir. İleri bir araştırmada sınıf dışı oyun davranışları ve oyun dışı davranışlar incelenebilir.
4. Bu araştırma demografik özelliklere dikkat edilmeksizin yapılmıştır. İleri bir araştırmada demografik özelliklerle ilişkilendirilerek çalışılabilir.
5. Bu araştırmada öğretmen görüşlerine başvurulmadan yapılmıştır. İleri bir araştırmada öğretmenlerin oyun ve serbest zaman etkinlikleri ile ilgili görüşleri alınarak yapılabilir.
6. Bu araştırmada aileler çalışmaya dahil edilmemiştir. İleri bir araştırmada aile etkeni de göz önüne alınarak yapılabilir.
7. Bu araştırma sınıf ortamında yapılmıştır. İleri bir araştırma ev ortamında yapılabilir.
8. Bu araştırmada kültürel ilişkiler ele alınmamıştır. Bir ileri araştırmada kültürel özellikler ele alınarak yapılabilir.

5.2.2. Öğretmelere Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmanın sonuçları görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin daha çok yalnız oyun oynadıklarını göstermiştir. Bu nedenle görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerle çalışan öğretmenlerin oyun etkinlikleri sırasında görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere daha fazla fırsatlar sağlamaları gerekmektedir.
2. Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerle çalışan öğretmenlerin oyun etkinlikleri sırasında görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin oyun etkinliklerini zenginleştirmeleri gerekmektedir.
3. Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerle çalışan öğretmenlerin oyun etkinlikleri sırasında görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin oyunlarını desteklemeli ve oyun materyallerini artırmalıdır.
4. Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerle çalışan öğretmenlerin teorik bilgilerini pratik anlamda kullanarak oyun uygulamaları yapmaları artırılmalıdır.
5. Öğretmenler çocuklara geniş bir oyun çeşitliliği sağlayabilmek için oyunları planlamalıdır.
6. Oyun çeşitliliğinin artırılması amacıyla materyal çeşitliliği artırılmalıdır.
7. Aile eğitim programları ile oyun öğretimi yaparak ailelerin evde de oyun oynamaları sağlanmalıdır.
8. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun çeşitliliğini artırmak için nesne tanıma, nesnenin özelliğine göre oyun kurma davranışları geliştirilmelidir.

9. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların oyun davranışlarının yalnız oyunda grup oyunlarına geçişinin sağlanması için mutlaka planlı oyun öğretimleri yapılmalıdır.

5.2.3. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

1. Ebeveynler çocukları ile evde oyun oynarken çocuğun ihtiyacına yönelik oyunlar oynamalıdır.
2. Ebeveynler çocuklarının etkileşimlerini artırmak için oyunun önemli bir basamak olduğunun bilincinde olup evde oynayabilecekleri oyun türlerini artırmalıdır.
3. Ebeveynler çocuklarının tercih ettikleri oyun türlerini çeşitlendirebilmek için onların oyunlarına dahil olmalı ve her an çocuklarını desteklemelidirler.

KAYNAKLAR

- Acarlar, F. (2001). Sembolik oyunun dil gelişimi ve dil bozukluklarıyla ilişkisi. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(1),25-33.
- Ahioğlu, E. N.(1999). *Sembolik oyunun 4 yaş çocuklarının dil kazanımına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akandere, M. (2003). *Eğitici okul oyunları*. Ankara: Nobel.
- Aral, N., Gürsoy, F.& Köksal, A. (2000). *Okul öncesi eğitimde oyun*. İstanbul: Ya-Pa.
- Arslan, F. (2000). 1-3 yaş dönemindeki çocuğun oyun ve oyuncak özelliklerinin gelişim kuramları ile açıklanması. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 4(2), 40- 43
- Aydın, A. (2008). *Sembolik oyun testi'nin Türkçeye uyarlanması ve okul öncesi çocukların sembolik oyun davranışlarının karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aytekin, H. (2001). *Okul öncesi eğitim programları içinde oyunun çocuğun gelişimine olan etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Baykoç Dönmez, N. (1992). Çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde oyunun rolü. *Okul Öncesi Dergisi*, 43, 10-12
- Berliner, K. B. (1994) *The play behaviors of children with visual impairment compared to sighted peers*, Master Thesis, Rush University, Chicago.
- Bishop, V. E. (2000). Early child hood. Koenig, A.J. & Holbrook, M.C. (Eds.), *In Foundations of education. Instructional strategies for teaching children and youths with visual impairments*, (pp.225-263), New York: AFB.
- Bowlby, J. (1969) *Attachment and loss*. New York: Basic Books.

- Brambring, M. (2006). Divergent development of gross motor skills in children who are blind or sighted. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 100, 620- 634.
- Brambring, M. (2007). Divergent development of manual skills in children who are blind or sighted. *Journal of Visual Impairment&Blindness*, 10, 212- 225.
- Buultjens, M., Ferguson, R. (1994). *Let's Play Together! The British Journal of Visual Impairment*. 01.09.2011 tarihinde www.visugate.biz/blvibjviindex.html sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç- Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Celeste, M. (2006). Play behavior sand social interactions of a child who is blind: İn theory and practice. *Journal of Visual Impairmentand Blindness*. 75-90
- Celeste, M., Grum, K.G. (2010). *Socialintegration of childrenwithvisualimpairment: A developmental model*. Elementary Education Online, 9(1),22. Eylül, 2011 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr/vol9say1/v9s1m2.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Duman, G.(2010). *Türkiye ve Amerika'da anasınıfına devam eden çocukların oyun davranışlarının incelenmesi 'Kültürler arası bir çalışma'*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Egemen, A., Yılmaz, Ö.& Akil, İ. (2004). Oyun, oyuncak ve çocuk. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2), 39-42.
- Erwin, E.J. (1993). Social Participation of young children with visual impairment in special izedand integrated environments. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 87, 138-142.
- Finello, K.M., Hanson, N.H., Kekelis, L.S. (1992). Cognitivefocus: Developing cognition, concept sand language in young blind and visually impaired children. R. L. Pogrud, D.L. Fazzi & J.S. Lampert (Eds.), in *Early focus: Working with young blind and visually impaired children and their families* (pp 34-49). New York: AFB Press.
- Gürsel, O. (2013). Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler; İbrahim H. Diken (Ed.) *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim içinde* (219-248); Ankara: Pegem Akademi.

- Houwen, C., Visscher, C., Lemmink, K.A.P.M. & Hartman, E. (2009). Motor skill performance of children and adolescents with visual impairments: A review. In *Exceptional Children*. 75, 464- 492.
- Kılıçoğlu, M. (2006). *Anasınıfı, hazırlık ve ilköğretim birinci sınıflarda okuyan görme engelli öğrencilerin oyunlarının değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kırcaali- İftar, G. (2007). Seyrek rastlanan yetersizlikleri olan öğrenciler. S. Eripek (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma* içinde (s. 87-105). Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırcaali- İftar, G. & Tekin, E. (1997). *Tek Denekli Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologları Derneği Yayınları.
- Kirk, S.A.; Galagher, J.J. & Anastasiow, N.J. (2000). *Educating Exceptional Children*; Boston-New York; Houghton Mifflin Company.
- Kuru, O. & Köksalan, B. (2012). 9 yaş çocuklarının psiko- motor gelişimlerinde oyunun etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 37-51.
- Mangır, M. & Aktaş, Y. (1993). Çocuğun gelişiminde oyunun önemi .*Yaşadıkça Eğitim*, 26: 14- 18.
- Nicolopoulou, A. (2004). Oyun bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası. (M.T. Bağlı; Çev.) *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2): 137- 169.
- Öğretir, A.D. (2008). Oyun ve oyun terapisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 94- 100.
- Özdemir, S. ve Şahin, R. (2015). Okul Öncesi Dönem Görme Engelli Çocukların Oyun Çeşitliliği ve Karmaşıklık Düzeyini Artırmada Genişletme Tekniğinin Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16 (2): 101-120
- Özdoğan, B. (2009). *Çocuk ve oyun, çocuğa oyunla yardım*. Ankara: Anı.
- Özenmiş Ünsal, P. (2003). Zihinsel engelli olan ve olmayan çocukların nesne ile oyun davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 4 (1), 46- 55.
- Parten, M.B. (1932). Social participation among preschool children. *Journal of Abnormal Social Psychology*, 27, 243- 269.

- Pizzo, L. Ve Bruce, S.M. (2010).Language and play in students with multiple disabilities and visual impairments or deaf- blindness. *Journal of Visual Impairment & Blindness*. AFB Press.104(5), 287-297.
- Pogrud, R.L., Fazzi, D.I. & Lampery, J.S. (Eds.). (1996). *Erken çocukluk döneminde görme bozukluğu olan çocuklar*. (N. Varol; Çev.) Ankara: Karatepe.
- Poyraz, H. (2003). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncaklar*. Ankara: Anı.
- Retting, M.A. (1994). The play of young children with visual impairments: Characteristics and interventions. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 88, 410- 420.
- Rubin, K.H., Maioni, T.L. &Hornung, M. (1976). Free play behaviors in middle- and lower-class preschoolers: Parten and Piagetre visited. *Child Development*. 47. 414- 419.
- Rubin, K.H., Watson K.S. & Jambor, T.W. (1978). Free play behaviors in preschool and kindergarten children. *Child Development*. 49. 534- 536
- Rubin, K.H., Fein, G. and Vandenberg, B.(1983). Play, In Mussin, P. (Ed.) *Handbook Child Psychology* Vol IV. New York: John Wiley and Sons. P. 694-774.
- Rubin, K. H. (1989). The Play Observation Scale (POS).*Waterloo: University of Waterloo*.
- Rubin , K.H. (2001). The play observation scale (POS). Revised 2001. *Center for children, relationship and culture university of Maryland*.
- Sacks, S.Z. &Woffle K.E. (2006) *Teaching Social Skills to Student with Visual Impairments*, New York: AFB.
- Sacks, S.Z. & Silberman, R.K. (2000). Social skills. A.J. Koenig, M.C. Holbrook (Eds.) In *Instructional strategies for teaching children and youths with visual impairments*, (pp. 616-652) New York: AFB.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Skellenger, A. &Hill, E. (1994). Effects of a shared teacher- child play intervention on the play skills of three young children who are blind. *Journal of Visual Impairment & Blindness*. 88, 433-445.
- Seyrek, H. & Sun, M. (1999). *Okul öncesi eğitiminde oyun*. 5. Baskı, İzmir: Mey Müzik Eserleri.

- Smilansky, S. (1968). *The effects of sociodramatic play on disadvantaged preschool children*. New York: John Wiley.
- Strickling, C.A. & Pogrund, R.L. (2002). Motor focus: Promoting movement experiences and motor development. In R.L. Pogrund & D.L. Fazzi (Eds.), *Earlyfocus: Working with young children who are blind or visually impaired and their families*. (pp.287-325). New York AFB.
- Şahin, R. (2013). *Okul öncesi dönem görme engelli çocukların oyun çeşitlilik ve karmaşıklık düzeyini artırmada genişletme tekniğinin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, M. (2012). Erken çocukluk eğitiminde oyun ve önemi. Diken, H. İ. (Ed.) *Erken çocukluk eğitimi*. (2. Baskı) içinde (s. 404- 431). Ankara: Pegem Akademi.
- Tekin, G.& Özkaya Tortamış, B. (2012). Çocuk ve oyun: çocukların öğrenmesini anlama ve destekleme. Avcı, N. & Toran, M. (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s: 123-148) Ankara: Eğiten Kitap.
- Tröster, H. & Brambring, M. (1992). Early social- emotional development in blind infants. *Child: Care, Health and Development*, 18, 207-227.
- Tuncer, T. (2003). Görme Yetersizliği Olan Çocuklar; Ayşegül Ataman (Ed.) *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* içinde (215- 229), Ankara: Gündüz.
- Tuncer, T. (2013). Görme Yetersizliği Olan çocuklar; Sezgin Vuran (Ed.) *Özel Eğitim* içinde (s. 250-280). İstanbul: Maya Akademi Yayınları.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*. Ankara: Detay.
- Varol, N. (1996). *Erken çocukluk dönemindeki görme yetersizliği olan çocukların eğitimi*. Ankara: Karatepe.
- Verenika, I., Harris, P. & Lysaght, P. (2003). *Child's play: computer games theories of play and children's development*. 5 Mart 2014 tarihinde [http: // crpit.com/confpapers/CRPITV34Verenika.pdf](http://crpit.com/confpapers/CRPITV34Verenika.pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Yavuzer, H. (2005). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna... Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yawkey T.D. & Silvern S.T. (1977). *Playing as alife- long process: With emphais or young child in home and school environments*, (M. Özyürek, Çev.)

EKLER

Ek 1: İzin yazısı

Ek 2: Oyun Gözlem Skalası Kodlama Tablosu

Ek 3: Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri

Ek 4: Araştırma İzin Yazısı

EK 1. İzin Yazısı

Değerli Veli;

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Görme Engellilerin Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Görme yetersizliğinden etkilenmiş okul öncesi dönem öğrencilerinin oyun davranışlarını belirlemek ve görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarıyla karşılaştırmak amacıyla bir araştırma yapıyorum. Araştırma verilerini Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulu Okul Öncesi grubuna devam eden öğrencileri gözlemleyerek toplayacağım. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinleri almış bulunmaktayım.

Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin oyun davranışları ülkemizde şimdiye değin hiç incelenmemiş bir konudur. Bu nedenle araştırma sonuçlarını görme yetersizliği olan çocuklara oyun becerilerinin kazandırılması için yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Araştırma bulguları ile, okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların hangi tür oyunları oynadıkları belirlenecek, görme yetersizliğinden etkilenmemiş akranlarının seçtikleri oyun türlerinin neler olduğu ve görme yetersizliği gösteren çocuklarla aralarındaki farkların belirlenmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca araştırma bulguları ışığında okul öncesi dönem görme yetersizliğinden etkilenen çocukların eğitim programlarında ne gibi değişiklikler yapılabileceği, oyunun görme yetersizliği olan çocuklar için önemi ve ailelerin çocuklarına nasıl davranmaları gerektiği konusunda tartışmalar yapılacaktır.

Araştırma verilerinin toplanabilmesi ve öğrencilerin performanslarını belirlemek için Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı Gelişim Alanları Beceri Envanterini uygulama ve öğrencilerin serbest oyun saatlerinde video kaydı yapmak istiyorum. Çocuğunuzla yapacağım çalışmalar ve kayıt edeceğim videolar tez danışmanım ve benim dışımda kimse tarafından izlenmeyecek ve okunmayacaktır.

Çocuğunuzun kimlik bilgileri gizli tutulacak, tez yazılırken kesinlikle isimleri kullanılmayacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Bu bilgiler ışığında sizden serbest oyun saatlerinde video kaydı yapmak ve gelişim beceri envanterini uygulamak için izin istiyorum.

- İzin veriyorum.
- İzin vermiyorum.

Ad- Soyad:

İmza:

EK 2. Oyun Gözlem Skalası Kodlama Tablosu

ÇOCUĞUN ADI- SOYADI:

GRUP:

YAŞ:

SERBEST OYUN SAATİ:

	10 sn	20 sn	30sn	40sn	50sn	60sn	AÇIKLAMA
Kodlanamaz							
Oda Dışı							
Geçiş							
Meşguliyesiz							
İzleyici							
YALNIZ DAVRANIŞLAR							
a) Meşguliyet							
b) Yapısal							
c) Keşif							
d) İşlevsel							
e) Dramatik							
f) Kurallı oyun							
PARALEL DAVRANIŞLAR							
a) Meşguliyet							
b) Yapısal							
c) Keşif							
d) İşlevsel							
e) Dramatik							
f) Kurallı oyun							
GRUP DAVRANIŞLAR							
a) Meşguliyet							
b) Yapısal							
c) Keşif							
d) İşlevsel							
e) Dramatik							
f) Kurallı oyun							
AKRAN KONUŞMASI							
ÇİFT KODLANAN DAVRANIŞLAR							
Kaygılı							
Tereddütlü							
Saldırgan							
İtiş- Kakış							
ETKİLEŞİMLİ KONUŞMA	1 ____	2 ____	3 ____	4 ____	5 ____		

EK 3. Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri

ÇOCUĞUN ADI- SOYADI:

TARİH:

UYGULAYICININ ADI SOYADI:

SAAT:

Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara
Yönelik Erken Eğitim Programı Gelişim Alanları Kontrol Yapar Yapamaz
Listesi

Açıklama

BÜYÜK KAS GELİŞİMİ KONTROL LİSTESİ

Denge, Yürüme, Koşma Becerileri

Büyük oyuncakları iterek ileri, geri ve yana doğru yürür.

Parmak uçlarında 3 metre yürür.

Biraz yardımla 10 cm yüksekliğindeki denge kirişi üzerinde yürür.

Yardımsız dar bir çizgi üzerinde yürür.

Tercih ettiği ayağı üzerinde beş saniye durur.

Koşar, durur, köşe döner ve engellerden kaçınır.

Topuklarını yere basmaksızın öne doğru eğilerek ve kollarını sırayla sallayarak koşar.

Merdiven ve Tırmanma Becerileri

Parmaklığa tutunmadan tek ayakla merdiven çıkar.

Parmaklığa tutunarak tek ayakla merdiven iner.

Ellerine eşya taşıyarak, tek ayakla merdiven çıkar ve iner.

3 metrelik tahta merdivenden yukarı tırmanır ve aşağıya iner.

Top Becerileri

Topu atacağı yöne doğru gövdesini döndürerek küçük bir topu tek eliyle atar.

Kollarıyla 15 cm çapındaki bir topu tutar.

Topa doğru koşar, bir ayağını yerde sabit tutarak diğer ayağıyla topu yerde tutar (İsabet ettiremeyebilir.)

Zıplama Becerileri

4 cm yüksekliğindeki ipin üzerinden öne doğru atar ve iki ayağı aynı anda yere basar.

30 cm enindeki bir tahtanın (Tepsi vb.) üzerinden uzunlamasına atlar ve iki ayağını aynı anda yere basar.

20 cm yüksekliğindeki bir yerden yardımsız atlar ve iki ayağını aynı anda yere basar.

Yana doğru ve geriye doğru zıplar.

Üç Tekerlekli Bisiklet Becerileri

Üç tekerlekli bisikleti ile geniş köşeleri döner.

EK 3. (Devam) Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri

KÜÇÜK KAS GELİŞİMİ KONTROL LİSTESİ

Problem Çözme ve Yap- Boz

İlk kez gördüğü, her bir parçası bir şeklin bir bölümünü gösteren altı parçalı yap- bozu yapar.

İlk kez gördüğü, her bir parçası bir şeklin bir bölümünü gösteren sekiz parçalı yap-bozu yapar.

Dört parçalı karışık yap-bozu (bir resmin gelişi güzel kesilmesinden oluşan yap- bozu) yapar.

Taklit ederek köprü yapar.

Beş küpü yan yana koyar.

Kurmalı bir oyuncağı kurar.

Eşleme, Sınıflama ve Seçme

Üç şekli seçer.

İki ayrı büyüklükteki nesneleri, büyüklüğüne göre iki ayrı sınıfta ayırır

Üç farklı şekildeki nesneleri, şekillerine göre üç sınıfa ayırır.

Üç farklı türdeki nesneleri, türlerine göre üç sınıfa ayırır.

Tanıdık nesneleri işlevlerine göre çiftleştirir.

El Becerileri

Dört küçük boncuğu tele dizer.

2 cm enindeki kağıt şeridi makasla keser.

10 cm'lik kare şeklindeki bir kağıt parçasını makasla ikiye keser.

Bir şeklin uygun yüzeyine yapıştırıcı sürüp kağıdın üzerine yerleştirir.

En az altı parça kullanarak duplolardan kule dışında bir nesne yapar.

ALICI DİL KONTROL LİSTESİ

Eylem Bildiren Talimatlara Tepki Verme

Odanın içinde, her birinde iki nesne ve iki eylem bulunan talimatları yerine getirir.

Odanın içinde, her birinde üç nesne ve üç eylem bulunan talimatları yerine getirir.

Nesne ve Resimler Arasından Seçim Yapma

Adı söylenen 13 vücut bölümünü gösterir.

Adı söylenen 16 vücut bölümünü gösterir.

Nesneleri, yiyecek kategorisine göre seçer.

Nesneleri, hayvan kategorisine göre seçer.

Nesneleri, giysi kategorisine göre seçer.

Nesneleri, mobilya kategorisine göre seçer.

EK 3. (Devam) Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri

Niteleme Bildiren Talimatlara Tepki Verme

Uzun ve kısa'yı seçer.

Sert ve yumuşağı seçer.

Pütürlüyü ve düzgünü seçer.

Açığı ve kapalı'yı seçer.

Üşüdüğünde/ yorulduğunda/ acıktığında ne yaparsın?
Sorularına sözel ya da sözel olmayan tepki verir.

Aynı olan grup elemanlarını seçer.

Farklı olan grup elemanlarını seçer.

Mutlu, üzgün ve kızgını seçer ya da model olarak gösterir.

Daha büyüğü ve küçüğü seçer.

Birinci'yı ve sonuncuyu seçer.

Yer Bildiren Talimatlara Tepki Verir

İstendiğinde, bir nesneyi diğerinin önüne/ arkasına koyar.

İstendiğinde, bir nesneyi diğerinin yanına / uzağına koyar.

Ters çevrilmiş bir fincan verildiğinde, bir nesneyi fincanın
önüne, arkasına, yanına, uzağına, üzerine ve altına koyar.

Dilbilgisi Kurallarına Tepki Verme

Niteleme belirten ifadelerle 'olmayan'ı ayırt eder.

'Onun', 'benim' ve 'senin' zamirlerini ayırt eder.

Dinleme ve Dikkatini Yöneltilme

Öykü sırasında sorulan basit sorulara, sözle ya da işaretle
cevap verir.

KİŞİSEL VE TOPLUMSAL BECERİLER KONTROL LİSTESİ

Toplumsallaşma ve Oyun

Yetişkin yönetiminde oynayan grup oyunlarında kurallara
uyar.

Başka çocuklarla sıra alarak oynar.

Başka çocukların yakınında oynar ve onlarla konuşur.

Oyunların yaklaşık yarısında başka çocuklarla etkileşimde
bulunur.

'Lütfen' ve 'teşekkür ederim'i, tüm kullanımlarının
yarısında, hatırlatmadan söyler.

Yetişkinlerin isteklerinin yaklaşık dörtte üçünü yerine
getirir.

Sorulduğunda, cinsiyetini söyler.

EK 3. (Devam) Küçük Adımlar Gelişim Becerileri Envanteri

Evde basit sorumluluklarını yerine getirir.

Tehlikelerden sakınır.

Anne- babası başkalarıyla konuşurken ya da çalışırken, belli sürelerle, sessizce oynar.

Yeme- İçme

Çatal ve kaşıkla yemek yer.

Dökmeden sürahidenden bardağa su doldurur.

Giyinme

Kazağını giyer.

Tiştörtünü giyer.

Elbise ya da pantolonunu giyer.

Büyük düğmeleri açar.

Büyük düğmeleri ilikler.

Tümüyle soyunur.

Yönlendirildiğinde tümüyle giyinir.

Çıt çıt takar.

Tuvalet Becerileri

Gece boyunca kuru kalır.

Yönlendirildiğinde poposunu siler.

Yönlendirildiğinde sifonu çeker.

Yönlendirildiğinde kendi başına tuvalete gider.

Temizlik ve Bakım

Sözel talimatla dişlerini fırçalar.

Hatırlatılmadan burnunu temizler.

Yardımsız ellerini ve yüzünü yıkar.

EK 4. Araştırma İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.34.24.01-044-/ 45191
Konu : Anket (Dudu Merve DAĞDELEN)

28/03/2012

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : a) 01/03/2012 tarihli ve 2009 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 28/03/2012 tarih ve 45090 sayılı onayı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Özel Eğitim Anabilim Dalı Görme Engellilerin Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Dudu Merve DAĞDELEN'nin "**Görme yetersizliğinden etkilenmiş okul öncesi dönem öğrencilerinin oyun davranışları ve normal gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırılması**" konulu tezini uygulama talebi, İlimiz Üsküdar İlçesi Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulu okul öncesi öğrencilerine yönelik, Anket çalışması yapma isteği ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Süleyman AYKAC
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:
Ek-1 Valilik Onayı.
Ek-2 Anket Soruları.

NOT: Verilecek cevapta tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.
STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ E-Posta: sgb34@meh.gov.tr
ADRES: İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Çağaloğlu
Telefon: Snt.212 455 04 00 Dahili: 243, Faks: 212 520 05 64 Şb.Md.: 212 511 16 65

EK 4. (Devam) Araştırma İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.34.24.01-020-145099
Konu : Anket (Dudu Merve DAĞDELEN)

23./03/2012

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 01.03.2012 tarihli Ve 2009 sayılı yazısı
b) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığının 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d) Milli Eğitim Komisyonunun 19.03.2012 tarihli tutanağı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Üyesi Görme Engellilerin Eğitimi Bilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Dudu Merve DAĞDELEN'in "Görme yetersizliğinden etkilenmiş Okul öncesi dönem öğrencilerin oyun davranışları ve normal gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırılması" konulu tezine dair, Anket çalışmasını İlimiz, Üsküdar İlçesi Türkan Sancı Görme Engelliler İlköğretim Okulu Okul öncesi öğrencilerine yönelik, Erken Eğitim Programı Gelişim Envanteri, Oyun Gözlem Skalası, Video Kaydı uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Yüksek Lisans öğrencisi Dudu Merve DAĞDELEN'in söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda ilgi (c) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muhammed YILMAZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23. / 03 / 2012
Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

NOT: Verilecek cevapta tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.
STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ E-Posta: sgb34@meb.gov.tr
ADRES: İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Cağaloğlu
Telefon: Snt.212 455 04 00 Dahili: 243, Faks: 212 520 05 64 Şb.Md.: 212 511 16 65

GAZİ GELECEKTİR..